

VOR SIÐUR

“MEIDÄN TAPAMME, MEIDÄN PERINTEEMME”

Aasanuskoisten yhteisö nykypäivän Islannissa

Miika T. Meijer
Pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Maailmankulttuurien laitos – Uskontotiede
Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Alue- ja kulttuuritutkimus	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Uskontotiede			
Tekijä – Författare – Author Miika T. Meijer			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Vor siður – "Meidän tapamme, meidän perinteemme": Aasainuskon yhteisö nykypäivän Islannissa			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 62 + liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Pro gradu -tutkielmani on uskontotieteen alueeseen kuuluva tapaustutkimus, joka perustuu haastatteluaineistoon ja käsiteltävän aiheen deskriptiiviseen kuvaukseen. Esittämäni tutkimuskysymys liittyy yksilön identiteettiin omassa uskonnollisessa viitekehyksessä. Kysymys kuuluu, millä tavalla aasainusko profiloituu uskontona islantilaisessa kulttuurikentässä ja miten kunkin informantin näkemykset eroavat vai eroavatko ollenkaan toisistaan?</p> <p>Keskityn tutkimuksessani erääseen vakiintuneeseen uuspakanalliseen uskontoperinteeseen, aasainuskoon, islantilaisen Ásatrúarfélagiðin kautta. Melkein 50 vuotta kestäneen olemassaolonsa aikana kyseinen uskonto on vakiinnuttanut asemansa nykyislantilaisessa yhteiskunnassa. Perehdyn tutkielmassani esikristilliseltä ajalta peräisin olevaan, oman ryhmänsä edustajien vaalimaan perinteeseen ja pohdin muun muassa sitä, millä tavalla se vaikuttaa aasainuskoisten elämään tänään.</p> <p>Haastattelumenetelmänä on puolistrukturaalinen haastattelututkimus. Ennen henkilökuvauksia, jotka ne itsessään ovat analyttisiä, pyrin yksityiskohtaisesti käsittelemään aasainuskon historiaa, seremonioita, yhteisöllisyyttä ja nykypäivää.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords ásatrú, aasainusko, uuspakanuus, Ásatrúarfélagið, Aasainuskoisten yhteisö, blót			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, Kestakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
	TUTKIELMAN RAKENNE.....	5
	METODI, TUTKIMUSKYSYMYS JA LÄHTEET.....	6
2	TEORIA	7
	AIKAISEMPI TUTKIMUS, TIETEELLISET JA EI-TIETEELLISET JULKAISUT.....	8
	UUDET USKONNOLLISET LIIKKEET – GLOBALISAATIOTA JA POSTMODERNIN AIKA	11
	UUDET USKONNOT SOSIOLOGISEN TUTKIMUKSEN VALOSSA.....	12
	USKONTO JA GLOBALISAATIO	15
	USKONTO JA KULTTUURI.....	15
	USKONTOKUNATIA JA KATSOMUKSELLISIA YHTEISÖJÄ LUKUINA JA TILASTOINA VUONNA 2020.....	18
	”PYHÄ” USKONNON TUNNUSMERKKINÄ	21
	TERMINOLOGIAA	23
3	MITÄ ON AASAINUSKO?	25
	MUINAISUUDESTA NYKYPÄIVÄÄN.....	28
	AASAINUSKOISTEN YHTEISÖN SYNTY JA KEHITYS.....	30
	ORGANISAATIO.....	31
	VIISI VUOSIKYMMENTÄ – KOLME YLIPAPPIA.....	31
	KOSMOLOGIA JA USKOMUSOLENNOT	33
	ETIIKKA.....	36
	RITUAALIT.....	38
	YKSITYISET JA PERHERITUAALIT	39
	UHRIT (BLÓT).....	42
	PÄÄUHRIT (HÖFUÐBLÓT) JA MUUT UHRIT.....	43
	TEMPPELI.....	45
4	AASAINUSKOISIA: KOLME HENKILÖKUVAA.....	45
	HAASTATTELUIEN AJANKOHTA JA TOTEUTUS	46
	HENKILÖKUVA 1: ÓTTAR	46
	HENKILÖKUVA 2: YLIPAPPI HILMAR	51
	HENKILÖKUVA 3: TERESA	55
5	HAASTATTELUJA JA SISÄLLÖNANALYYSIÄ.....	60
6	LOPPUTULEMA.....	61
	Liitteet	
	LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Keväällä 2022 tulee kuluneeksi tasan 50 vuotta siitä, kun Islannissa näki päivänvalonsa eräs uusiin uskonnollisiin liikkeisiin kuuluva pakanayhteisö. Liikkeen nimi on *Ásatrúarfélagið* (Aasainuskoisten yhteisö). Tarkalleen ottaen yhteisön perustamispäivä oli vanhan pakanallisen kalenterin mukaan kesän ensimmäinen päivä (*sumardagurinn fyrsti*), joka sijoittuu huhtikuun loppupuolelle. Yhteisön perustajina oli kolme kulttuurivaikuttajaa, Sveinbjörn Beiteinsson (1924–1993) ystävineen. (Björnsson 2008, 14–17; Strmiska 2000, 112.)

Perustamisvuotensa 1972 jälkeen yhteisön jäsenmäärä pysyi pitkään alhaisena, reilun 200 ihmisen ryhmänä, mutta vähäisestä alusta huolimatta uskonnon kannatus on kasvanut monin satakertaisesti. Vähän reilu 10 henkilön muodostamasta ryhmästä on vajaassa viidessäkymmenessä vuodessa tullut 4 764 jäsenellään (v. 2020) kristinuskon jälkeen Islannin toiseksi suurin uskonto.

Aasainusko kuuluu uususkonnollisiin liikkeisiin, jotka ovat pääsääntöisesti syntyneet 2. maailmansodan jälkeen. Sen alkuperä katsotaan kuitenkin olevan esikristillisellä ajalla, muinais-skandinaavisista ja -germaanisista uskomuksissa ja perinteissä, jumaluuksissa ja uskomusolennoissa; yhtä lailla saagoissa kuin Edda-kirjallisuudessa.

Varsinkin Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa aasainuskona *odinismi*, tunnetaan myös *wotanismina*, voidaan oikeutetusti liittää äärioikeistolaisiin liikkeisiin, joiden maailmankatsomuksellisenä ideologiana on selvä rasismi ja uusnatsismi. 2000-luvun alussa Mattias Gardellin mukaan USA:ssa ainakin 40 osavaltiossa oli ääriradikaaleja valkoisen vallan (*white power*; myös *white separatism*) edustajia. (Gardell 2003, 2.)

Suomessa aasainusko saattoi saada negatiivista huomiota osakseen vuonna 2016, kun oli oletettavissa, että jotkut suomalaisista yksipuolisesti ja virheellisesti rinnastivat aasainuskon äärioikeistolaisuuteen sen jälkeen, kun kemiläinen Mika Ranta oli edellisenä vuonna perustanut lähinnä islamilaisiin äärijärjestöihin vihamieliseksi luonnehditun katupartiojärjestön *Odinin sotilaat* eli *The Soldiers of Odin* (S.O.O.), joka on myöhemmin levinnyt muun muassa Skandinaviaan, Baltian maihin ja Saksaan. Odinin sotilaat herätti helmikuussa 2016 huomiota

globaalisemminkin, kun Helsingin Sanomien lisäksi esimerkiksi Daily Mail ja New York Times uutisoivat järjestön toiminnasta. Lisäksi Yle uutisoi, että järjestö hyväksyttiin yhdisterekisteriin. (YLE 15.2.2016; Daily Mail 4.2.2016.)

Edellä mainittua vasten vähemmälle huomiolle on jäänyt pohjoiseurooppalainen aasainusko, etenkin sen islantilainen muoto, joka perustuu ikaikaiselle perinteelle ja perinteen kautta vanhoille uskomuksille. Islannin aasainuskon kannattajat ovat tavallisesti poliittisesti sitoutumattomia, vaikka monesti mitä ilmeisimmin vaikutteiltaan ja arvoiltaan konservatiiveja. Heidän arvokonservatisminsa ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin suvaitsemattomuus. Osoituksena tästä voi pitää esimerkiksi sitä, että ensimmäisenä uskonnollisena liikkeenä Islannissa aasainuskoiset hyväksyy virallisesti homosuhteet ja vihkii saman sukupuolen edustajat avioliittoon.

Perehdyn pro gradu -tutkielmassani moderniin aasainuskoon kenties sen alkuperäisimmässä muodossaan Islannissa toimivan Aasainuskoisten yhteisön kautta. Vaikka aasainuskon jäsenmäärä Islannissa vuonna 2020 ei ollut kuin 1,30 % saarivaltion vähän reilusta 360 000 asukkaasta, yhteisön yhteiskunnallinen merkitys ei välttämättä ole yhteisön kokoon nähden mitenkään vähäinen.

TUTKIELMAN RAKENNE

Tutkielmani koostuu 6 luvusta. *Johdantoluvun* jälkeen esittelen *Teorialuvussa* tärkeimmät metodit ja lähestymistavat, esitän tutkimuskysymykset sekä esittelen aiheeseen liittyvää aikaisempaa tieteellistä tutkimusta ja muuta ei-tieteellistä julkaisutoimintaa. Samalla pohdin, mitä uuspakanuus, ei pelkästään aasainuskon näkökulmasta, vaan yleisimmin on. Käsittelen aihetta terminologian ja sosiologisen tarkastelun kautta. Käsittelen luvussa lisäksi uusia uskonnollisia liikkeitä yleisemmällä perspektiivillä. Katsoin aiheelliseksi luoda silmäyksen Islannin uskonnolliseen kenttään laajemminkin ja esittelen eri uskonnollisten ryhmien ja järjestöjen nykytilanteen tilastojen valossa. Lopuksi perehdyn ”pyhän” käsitteeseen uskontotieteellisenä tarkasteluna otsikolla ”*Pyhä*” *uskonnon tunnusmerkinä*.

Luvussa 3 perehdyn aasainuskoon, luon lyhyen silmäyksen sen historiaan, Aasainuskoisten yhteisön perustamiseen ja nykypäivään. Liitteenä lisätyssä luvussa *Kosmologia ja uskomusolennot* esittelen tärkeimmät maailmankatsomukselliset periaatteet, jumaluudet sekä muut niin

sanotut yliluonnolliset olennot. Etiikan jälkeen luku päättyy yhteisön rituaalien tarkasteluun, yksityisiin ja perherituaaleihin sekä blóteihin.

4. luvussa Aasainuskoisia: kolme henkilökuva vihdoin pääteemaan eli haastatteluihin. Jokaisessa alaluvussa tarkoitukseni on luoda tiivis henkilökuva informanteista niiden haastattelukysymysten kautta, mihin olen saanut vastaukset.

5. luvussa esitän sisällön analyysin ja 6. luvussa johtopäätökset. Analyysiluvun keskiössä on haastattelututkimus ja sisällönanalyysi. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka hyvin haastattelujen sisällönanalyysi on todennettavissa kyseisellä metodilla. Lisäksi teen lyhyttä vertailututkimusta, jossa tutkin islantilaisen aasainuskon suhdetta joihin muunmaalaisiin aasainuskoisiin.

Mainittakoon erikseen, että olen kääntänyt islanninkieliset internetlähteet raakaversioiksi. Tälöin kyseessä on Aasainuskoisten yhteisön omat nettisivut (*asatru.is*). Myös Edda-kirjallisuuden tai saagojen samoin kuin esimerkiksi Sveinbjörn Beiteissonin runotekstien suomennokset ovat minun omiani, ellei toisin mainita. Tältä osin tekstien tulkinta on täysin minun vastuullani, sillä en ole ennättänyt niitä tarkistuttamaan kielen asiantuntijoilla.

METODI, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA LÄHTEET

Tutkimukseni metodina ovat olleet henkilöhaastattelut, joita olen tehnyt englanniksi informantien välityksellä. Ensimmäiset kahden miehen haastattelut toteutuivat Reykjavikissa Aasainuskoisten yhteisön majapaikassa Höfuðborgasvæðiðin Síðumúli 15:ssa Reykjavikissa joulukuussa 2013.

Syventääkseni tutkimustani otin myöhemmin yhteyttä ylipappi Hilmariin ja pyysin häntä välittämään tutkimuskysymykseni jollekulle naisjäsenelle. Ajatuksena oli, että informantti tahi informantit vastaavat muutaman sivun mittaisena esseenä esitettyihin kysymyksiin joko englanniksi tai jollakin skandikielellä.

Sain pian varsin kattavan henkilökuvan eräältä nuorelta naiselta; hänkin vastaten englannin kielellä. Koska informantteja oli vain kolme, esitin vuoden 2020 keväällä pyyntöni osallistua tutkimukseeni yhteisön papistolle, joista neljä lupautui alustavasti informanteikseni. Ylipappi

Jóhanna ilmoitti jo alussa, että hän epäilee ehtivänsä toimittajatyönsä takia osallistumaan projektiin.

Pettymys oli, kun jokainen ilmoittautuneista uusista informanteista vetäytyi hankkeesta syytä ilmoittamatta. Uusin pyyntöni kahteen kertaan, viimeksi lähettämällä tutkimuskysymykseni digitaalisena Monkey Surveilla elokuussa 2020; mitään selvitystä syistä yhdeltäkään saamatta. Tästä syystä pro gradu -tutkielmani supistui vain kolmen henkilön haastattelututkimukseksi, ja se on aineistoltaan siksi melko suppea.

Islantilaisilla ei ole sukunimeä, vaan he käyttävät patronyymiä, joka ei kuitenkaan ole haku-sanatermi. Siksi oli luontevaa, ja etenkin kun kukaan informanteistani ei vastustanut oman henkilönimensä käyttöä tutkimuksessani, että he kaikki esiintyvät kutsumanimellään tutkielmassani. Luonnollisesti ylipapit Hilmar mainitaan tutkielmassani koko nimellään jo sen vuoksi, että he ovat yhteisönsä virallisia edustajia.

2 TEORIA

Uskonnollista kokemusta ei olisi ilman pyhän käsitettä. Sitä vasten ja sen kautta on ollut erityisen tärkeää selvittää, mikä on pyhää Aasainuskoisten yhteisölle, samoin kuin yhteisön rituaalit ja sosiaalinen toiminta nykyaikaisessa islantilaisessa yhteiskunnassa. Perinteisistä menettelytavoista olen hyödyntänyt fenomenologiaa. Kulttuurin tutkimuksessa fenomenologia on ollut varsin pätevä, jos kohta syystäkin kritisoitu metodi. Puolustan kyseisen metodin valintaa kuitenkin sillä, että se antaa kaikista puutteistaan huolimatta varsin kattavan näkökulman tarkastelussa ja analyysin tekemisessä jo siksi, että pyrin tutkimuksessani uskontososilogiseen tarkastelutapaan.

Pyhän käsitteen selventämisessä esitän Émile Durkheimin uskonnollisista initaatioista muodostuneet riittimallit ja Mircea Eliaden tunnettuun käsityksiin sakraalista ja profaanista. Tulen hyödyntämään haastattelujen sisällön selvittelyssä diskurssianalyysiä, jonka keskeisenä teoksena on ollut Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teos *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* (2018). Haastattelututkimuksen runkona on lisäksi ollut Jari Eskolan ja Juho Suorannan teos *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (1998).

Haastatteluissa henkilökuvien keskeisiksi haastattelukysymyksiksi tai aiheiksi ovat nousseet

- 1) Kunkin informantin käsitys arvoista uskonnollisessa kentässä,
- 2) mikä on kunkin informantin suhde ”pyhään” sekä
- 3) miten kukin informantti ymmärtää ja heijastaa uskonnollista identiteettiään suhteessa ryhmänsä muihin aasainuskoisiin.

Itse tutkimuskysymyksenä on selvittää, millä tavalla aasainusko profiloituu uskontona islantilaisessa kulttuurikentässä. Pyrin vastaamaan tähän haastattelujen kautta ja selvittämään, miten kunkin informantin näkemykset eroavat vai eroavatko ollenkaan toisistaan.

AIKAISEMPI TUTKIMUS, TIETEELLISET JA EI-TIETEELLISET JULKAISUT

Mikäli uskontoa mitataan sen jäsenmäärän perusteella, aasainusko on globaalisesti varsin pieni uskonto. Siitä huolimatta siitä on tänä päivänä julkaistu tieteellistä tutkimusta. Julkaisut ovat pääsääntöisesti englanninkielisiä, mutta esimerkiksi skandinkielisiä tutkimuksia on tehty myös. Tutkimusta on tehty keskeisissä Pohjoismaiden yliopistoissa, esimerkiksi Kööpenhaminan ja varsinkin Uppsalan ja Lundin yliopistoissa.¹

Suomen kielellä aasainuskosta ei ole vielä tehty yhtään kattavaa yliopistollista tutkimusta. Vuosituhannen alun artikkelikokoelmissa uskontoa saatetaan käsitellä sangen yleisellä tasolla. Keskeisenä on Jussi Niemelän toimittama kokoelma *Vanhat jumalat, uudet tulkinnat. Näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa* (2001), jossa on Topi Aarnion artikkeli Vanhat jumalat, uudet pakanat, sekä ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella julkaistu Kimmo Ketolan toimittama kokoelma *Uskonnot Suomessa: Käsikirja uskonnoista ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin* (2008). Mika Lassanderin artikkeli Pakanuus nykypäivän Suomessa Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuna *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi* (2017) käsittelee uuspakanuutta ja aasainuskoa 2010-luvun Suomessa.

Eräs vanhimmista nykyaasainuskoa käsittelevä tutkimuksista lienee Heidelbergin yliopistossa Stefanie von Schnurbeinin *Religion als Kulturkritik. Neugermanisches Heidentum im 20. Jahrhundert* (1992). Ehkä tunnetuin aasainuskoa käsittelevä tutkija on amerikkalainen Michael

¹ Tiedot pohjautuvat minun tekemiini yliopistollisiin kirjastojen hakusanahakuihin. *Kirjoittajan huomautus.*

F. Strmiska, jonka artikkeleita olen hyödyntänyt tutkielmassani. Hänen Baldur A. Sigurvissonin kanssa kirjoittamansa artikkeli Asatru: Nordic Paganism in Iceland and America Strmiskan toimittamasta teoksesta *Modern Paganism in World Cultures: Comparative perspectives* (2005) sekä Strmiskan tieteellisessä julkaisussa Nova Religionissa julkaistu artikkeli *Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?* (2000).

Ruotsissa tutkimusta on tehnyt Fredrick Gregorius, joka väitöskirjatutkimuksessaan käsittelee aasainuskoa. Se ilmestyi vuonna 2009 Uppsalan yliopiston julkaisuna ja on nimeltään *Modern Asatro: Att konstruera etnisk och kulturell identitet*, joka vaikkakin on tutkielma ruotsalaisista aasainuskon edustajista, selittää kyseistä uskontoa muuten kattavasti. Toinen keskeinen ruotsalainen tutkimus on Fredrik Scottin tekemä kenttätö Sveriges Asatrosamfundista; teos on nimeltään *Asatro i tiden* (2000). Kolmantena tiedossani olevana ruotsalaisena tutkimuksena on Tage Wiklundin kenttätö tutkimus *Asatro och trädgården. Nordisk perspektiv på staden* (1996). Pääotsikostaan huolimatta teoksessa ei kuitenkaan käsitellä itse aasainuskoa, vaan rakentamisen estetikkaa ja arkkitehtuuria.

Gregoriuksen esitys löytyy englanninkielisenä Kathryn Rountreen toimittamasta laitoksesta *Contemporary Pagan and Native Faith Movements in Europe: Colonialist and Nationalist Impulses* (2015), jossa on Gregoriuksen artikkeli Modern Heathenism in Sweden: A Case Study in the Creation of a Traditional Religion. Samassa teoksessa pohditaan aasainuskoa ja sen vaikutusta Tšekissä Kamila Valkoborskán artikkelissa The Brotherhood of Wolves in the Czech Republic: From Ásatrú to Primitivism sekä aasainuskoa Tanskassa Matthew H. Amsterin kirjoituksessa It's Not Easy Being Apolitical: Reconstruction and Ecletism in Danish Asatro.

Vuonna 2013 ilmestyneessä Kaarina Aitamurron ja Scott Simpsonin toimittamassa teoksessa *Modern Pagan and Faith Movements in the Central and Eastern Europe* käsitellään nimensä mukaisesti uus pakanuutta Keski- ja Itä-Euroopassa aasainuskoakin sivuten.

Kööpenhaminan yliopistossa aasainuskoa on tutkinut muun muassa Morten Warmind. Lisäksi aiheesta on tehty tutkimusta luonnollisesti Reykjavikin yliopistossa (*Háskóli Íslands*), joihin en käytännön syistä ole voinut perehtyä sen tarkemmin. Reykjavikissa esimerkiksi kansainväliset, englannin kielellä tehdyt perustutkimuksen opinnäytteet näyttäisivät rajoittuneen usein viikinkiaikaan.

Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa aasainuskon oikeistolaiseen äärimuotoihin ovat perehtyneet Jeffrey Kaplan artikkelissaan *Odinism and Ásatrú*, joka on hänen omasta teoksestaan *Radical Religion in America: Millenarian Movements from Far Right to the Children of Noah* (1997), samoin kuin hänen artikkelinsa *The Reconstruction of the Ásatrú and Odinist Traditions* Jeffrey Kaplanin toimittamassa teoksessa *Magical Religion and Modern Witchcraft* sekä Mattias Gardell teoksessaan *Goods of the Blood: The Pagan Revival and White Separatism* (2003). Heidän teoksensa eivät ole tutkielmani keskiössä, mutta viittaen tai lainaan etenkin Gardellia aika ajoin.

Eri aasainuskoisten ryhmillä on omia julkaisuja. Sveriges Asatrosamfund julkaisee jäsenilleen aikakauslehteä *Mimers källa*. Omassa tutkielmassani olen hyödyntänyt Gunnar Creutzin kirjoittamaa lehden artikkelia *Begreppen asatro och forn sed*. Mainittakoon vielä, että Aasainuskoisten yhteisö julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää islanninkielistä *Vor siður* -lehteä.

Amerikkalainen The Norroena Society on julkaissut oman yhdysvaltalaisen aasainuskon ryhmänsä Mark Puryearin kirjoittaman teoksen *The Nature of Ásatrú: An Overview of the Ideas and Philosophy of the Indigenous Religion of the Northern Europe* (2006). Yksittäisiä ei-tieteellisiä teoksia ovat myös Patricia M. Lafayllven kirjoittama *A Practical Heathen's Guide To Asatru* (2013) ja Galina Krassková'n *A Modern Guide To Heathenry: Lore, Celebrations & Mysteries of Northern Traditions* (2019).

Ei-tieteellisistä julkaisuista tai medioista on syytä mainita tutkittavana olevan yhteisön kotisivujen ohella muun muassa Youtube. Youtubessa julkaistu materiaali on ollut keskiössä, ei pelkästään Aasainuskoisten yhteisön, vaan muunkin aasainuskoa käsittelevän materiaalin osalta. Tilastolähteinä erittäin merkittävässä asemassa on ollut Islannin valtion tilastokeskus sekä muutama muu yksittäinen lähde, kuten Pakanaverkko ry:n nettisivut. Selvitellessäni takavuosina internetistä, missä mahdollisesti on aasainuskoisten ryhmittyviä, löysin eri hauilla ainakin 20 maata. Osa hakujen kautta löytyneiden yhteisöjen nettiosoitteista on koottuna lähdeluettelossa.

UUDET USKONNOLLISET LIIKKEET – GLOBALISAATIOTA JA POSTMODERNIN AIKA

Globalisaatio ja sen kehitys on vauhdittunut II. maailmansodan jälkeen 1940-luvun jälkipuoliskolta. Kulttuurin murros esimerkiksi nuorison emansipoitumisen ja feminismin myötä 1960-luvulta lähtien on ollut tosiseikka. Tämä kaikki on näkynyt myös uskonnollisten liikkeiden orientaatioissa ja organisaatioissa. Tapahtunutta yhteiskunnallista ja globaalia muutosta on ollut tapana nimittää postmodernismiksi.

Uskontoa ja globalisaatiota tutkinut sosiologi Peter Beyer linjaa keskustelua uskonnon merkityksen dikotomiasta maallisen ja uskonnollisen sosiologisessa kentässä immanetti–transendentti -käsitteillä. Globaalisessa mielessä uskontoa tulisi Beyeria tulkiten punnita edelleen moraalikysymyksinä. Postmodernin aiheuttaman muutoksen hän näkee perinteisten uskontojen ja ”maailman uskontojen” reaktiona ja pyrkimyksenä yhdistää uskonnolliset merkitykset ja sosiaaliset ongelmat moraalisiin ongelmiin tulkittaessa esimerkiksi synnin tai tietämättömyyden olemusta uskonnollisten normien rikkomisen valossa.

Beyer näkee, että moraalisten koodien avulla on kuitenkin mahdollista pitäytyä sellaisissa sosiaalisissa rakenteissa, jotka ”suosivat moraalia etuoikeutettuna sosiaalisen säätelyn muotona”. Yleisestihän on odotettavaa, että politikkojen katsotaan valehtelevan ja johtavat harhaan pönkittääkseen asemaansa tai pitääkseen vallan käsissään, liikemiehet asettavat voitontavoittelun ja markkinaosuudet moraalin edelle ja tutkijat osallistuvat tutkimuksiin huolimatta moraalisista ongelmista, jotka he tutkimuksissaan mahdollisesti löytävät. Sen sijaan uskonnolliset johtajat puhuvat edelleen moraalista tai eettisistä epäkohdista puolustaakseen uskonnon erityisaseman käytännön merkityksestä.

Viitaten tunnettuun sosiologiin Niklas Luhmanniin Beyer puhuu sosiokulttuurisen partikulaarisuuden aseman epäselvyydestä, joka on korostunut globalisaation lisääntyessä, mutta joka koskee etenkin moraalia ja uskontoa. Moraalilla on ikään kuin kiintymys pyrkiä kohti sosiaaliseen säätelyyn perustuvaan muotoon, joka on riippuvainen erilaisista vuorovaikutussuhteista. (Beyer 1994, 5, 81–82.)

Uudemmassa sosiologisessa tutkimuksessa globalisaation yhteys nationalismiin on entistä selvempää. Ninian Smart määrittelee nationalismin paljolti samalla tavoin kuin uskonnon. Hän

kirjoittaa ”...modernia nationalismia onkin järkevintä tarkastella samoin käsittein kuin uskontoa. Nationalismi edustaa eräänlaista modernismiin kätkeytyviä arvoja. Tällainen modernismi on ominaista monien aikalaistemme ajattelulle, ja siinä korostuvat tietyt olennaisen modernit huolenaiheet kuten esimerkiksi taloudellisen edistyksen keskeinen asema, teknologian ansiot, tieteen aikaansaamat ihmeet, joko sosialismin tai kapitalismin (tai niiden jonkin yhdistelmän) tärkeä asema modernisaation aikaansaamisessa, valtion tarpeellisuus kansalaisten hyvinvoinnin turvaajana ja kansainvälisyyskasvatuksen merkitys.” (Smart 2005, 24.)

Smartin nationalismin kategorinen luokittelu liittyy rituaaleihin, erilaisiin kokemuksiin, kertomuksiin, myytteihin, oppeihin, etiikkaan, yhteisöihin ja instituutioihin sekä usein näiden vaikutuksesta syntyneisiin monenlaisiin materiaalsiin ilmenemismuotoihin. (Smart 2005, 24–27.)

Lyhyesti määriteltynä uudet uskonnot tai uudet uskonnolliset liikkeet tai vielä tavanomaisemmin uususkonnot koostuvat uskonnollisista ryhmittymistä, joita saatetaan kutsua myös kulteiksi tai lahkoiksi. Tällöin puhutaan melko usein 2. maailmansodan jälkeen syntyneistä liikkeistä, joiden peruslähtökohta määritellään niiden sosiaalisesta organisaatiosta käsin. (Junnonaho 1999, 413.)

Sosiaaliseen organisaatioon pohjautuvat uususkonnot edustavat ”organisaatioltaan uskonnon varhaisvaiheita”, toteaa Ketola. Hänen mukaansa uususkonnot ”...ovat pienehköjä, ympäröivään yhteiskuntaan jännitteisissä suhteissa olevia ja intensiivisempää uskonnollisuutta edustavia liikkeitä, joiden institutionalisoitumisen aste on pieni.” (Ketola 2001, 15.)

Globalisaatio voidaan perustellusti katsoa samanaikaisesti vaikuttavan sekularisaatioon ja jäljittelevän uskonnollista heräämistä. Väite saattaa tuntua paradoksaaliselta, mutta sillä on selitettävissä se, mitä sekularisaatiolla tarkoitetaan. Sekularisaation tehtävänä ei ole selvittää sitä, mihin ihminen uskoo, vaan missä määrin uskonto vaikuttaa julkisesti yhteiskunnassa. (Gardell 2003, 12.)

UUDET USKONNOT SOSIOLOGISEN TUTKIMUKSEN VALOSSA

David M. Bromleyn mukaan uusien uskonnollisten liikkeiden perusteiden teoriassa ja tutkimuksessa pyritään etsimään tunnusmerkkejä, jotka erottavat kyseiset liikkeet muista uskonnollisista ryhmistä. Toiseksi voidaan kysyä, mitä erityyppisiä muotoja uusiin uskonnollisiin

liikkeisiin sisältyy ja miten niiden perusrakenteet poikkeavat valtakulttuurista. Kolmanneksi ja ehkä kaikkein keskeisimpänä kysymyksenä on, mitkä ovat ne tärkeimmät keinot, joiden kautta uudet uskonnolliset liikkeet vastaavat niiden syntyyn johtaneeseen sosiokulttuuriseen paikallaan siirtymiseen (*sociocultural dislocation*). Toisin sanoen, mitkä ovat olleet ne liikkeelle paisevat voimat, jotka ovat vaikuttaneet liikkeiden syntyyn. (Bromley 2012, 13–15.)

Titus Hjelm painottaa, että uusien uskonnollisten liikkeiden legitimointi on ollut tieteellisessä kentässä haaste. Tällä legitimoinnilla tarkoitetaan kyseisten uskontojen hyväksymistä laajemmassa yhteiskunnallisessa merkityksessä, lähinnä kyseisten liikkeiden suhteessa valtarakenteiden uskontoon, ja väitettyyn alkuperäiseen ja rikkumattoman ”alkuperäiseen” uskontoon, kristilliseen traditioon.

Hjelm kirjoittaa ”... the focus will also be on the outward legitimation of new religions. It is clear that every religion has to legitimate its creed and practice to its adherents, and tradition is often used for this purpose—the dominant popular perception of NRMs thriving solely on the charismatic authority of the “cult” leader notwithstanding. [...] ... NRMs outward legitimation plays an especially important role, as tension with the surrounding society can be described as one of the most important characteristics of new and alternative religions.” (Hjelm 2005, 109.)²

Keskustelu jälkimodernista uskonnosta on ollut aktiivista. Hjelman mukaan väite valtauskonnon ja vaihtoehtoisten liikkeiden välisestä epätasapainosta ei ole vakuuttava. Kaiken kaikkiaan hän pitää esitettyjä määritelmiä jollain tavalla epäonnistuneina. Uudet uskonnot olisi nähtävä kontekstuaalisesti siten, että niiden vaikutus ja toiminta vaihtoehtoisina toimijoina on paljon väitettyä laajempaa ja siten vapaampaa. Silloin on syytä pitää mielessä, mitä tarkoitetaan käsitteillä ”vaihtoehtoinen uskonto” ja ”valtauskonto”, ja kuinka ne tulisi määritellä sosiaalisessa kontekstissa.

Anglosaksisessa kontekstissa käsite ”kultti” – tai suomalaisessa kieliympäristössä ”lahko”³ – herätti 1900-luvun alussa ongelmia. 1970-luvulla termi ”uususkonnot” asetettiin merkitsemään

² Hjelm kutsuu suomalaista wiccaa ”perinteen uudeksi heräämiseksi” (*“new rise of traditon”*). Oma asiansa on niin sanotut maailmasta poiskääntyneet liikkeet, jotka, kuten Hjelm toteaa, eivät juurikaan ole kiinnostuneet huomiosta tai itseensä kohdistuneesta uutisoinnista yleensä. *Kirjoittajan huomautus*.

³ Lahko voi olla hieman pejoratiivisempi käsite kuin kultti, siksi olen jättänyt sen suomentamatta ja käyttänyt sen sijaan käsitettä kultti. *Kirjoittajan huomautus*.

vastaista käsitystä kultti-käsitteelle. Akateemisessa maailmassa ”kultti” on kuitenkin alusta alkaen kyseenalaistettu epämääräisenä ja epäjohdonmukaisena. (Hjelm 2005, 110.)

Perinteen legitiimisointi tarkoittaa Hjelman mukaan, että väitteet oman uskonnon oikeutuksista perustuvat ikimuistoisten perinteiden pyhyyteen ja pyhyiden nojalla toimivien henkilöiden legitiimiyteen. Kun käsitellään uusia uskonnollisia liikkeitä ei välttämättä perinteen arvojen kunnioittamista tai tarkkaa historiallista tulkintaa, vaan ”perinteen keksimisen tai uudelleen löytämisen periaatetta” (vrt. esim. Eileen Baker 1999). James R. Lewis on ehdottanut, että traditio voidaan tulkita legitiimiseksi innovaatioksi. Siksi voidaan sanoa, että opillisesti uusia ideoita esittävät uususkonnot voivat kutsua perinnettä ”uskontunnustuksen” legitiimiksi lähteenä, sillä voimassa olevat, vakiintuneet tulkinnat eivät tyydyttävästi selitä uskonnon ydintä. (Hjelm 2005, 112.)

Max Weberin käsitys tradition legitimoinnista koski vahvasti perinteiden uskomusten ja käytäntöjen vahvistamista. Se ei koske virallisten, yleisesti hyväksyttyjen ulkopuolella toimivia yhteisöjä, sillä Weberin mielestä auktoriteetin laillistaminen on yhteydessä valtaan ja voimaan, hallitsija-alamainen -suhteeseen. Sen sijaan kansallinen tai kansalaisjärjestöjen legitimointi ulkoista vahvistamista tulisi ymmärtää sosiaalisen hyväksynnän ja uskonnon oikeutuksesta yhteiskunnallisessa elämässä. (Hjelm 2005, 112–113.)

Uusia uskonnollisia liikkeitä on kolmen tyyppisiä, ja ne eroavat toisistaan sen mukaan, millaisia ne ovat suuntautumis- ja organisaatiomuodoiltaan.

1) *New Age -liike* on avoin ja jatkuvasti uudistuva itse asiassa uskonnollisten ryhmien muodostama kokonaisuus. Sen edustajat toimivat itsenäisesti ja harjoittavat usein mieleisiään uskonnollisia malleja toisistaan riippumatta. Toisena pääsuuntana on 2) *uudet uskonnolliset liikkeet* (niin sanotut lahkot ja kultit), joilla on selkeä hierarkkinen rakenne ja organisaatio sekä systemaattinen oppijärjestelmä ja hyvin usein lähetystyön tekeminen. Viimeisenä tyyppinä on 3) *pakanalliset ryhmät*, jotka voivat olla itsenäisiä tai kiinteää yhteistyötä tekeviä paikallisia yhteisöjä. Niiden piirissä ei juurikaan harjoiteta lähetystyötä ja niiden fokuksena on tavallisesti jälkimodernin ajan pakanallisten perinteiden elvyttäminen. (Gardell 2003, 15.)

Etenkin ryhmä 3 on tässä tutkielmassa tarkastelun keskiössä.

USKONTO JA GLOBALISAATIO

Länsimaissa jumalasta ja uskonnosta on tullut yksityisasia. Funktionaaliseen eriytymiseen siirtyminen on vähentänyt uskonnollisten asiantuntijoiden merkitystä samalla, kun muiden ”maallisten” alojen asiantuntijoiden, kuten lääkäreiden, opettajien, taiteilijoiden tai tutkijoiden merkitys on korostunut. Kaiken kaikkiaan globalisaatio on tarkoittanut jokaisen yhteiskunnan sekularisoitumista huolimatta siitä, kuinka uskonnollisina sen kansalaisia on pidettävä. Kansainväliset suuryritykset autoteollisuudesta elintarviketeollisuuteen vaikuttavat tänään yksityisten henkilöiden arkikäyttäytymiseen paljon enemmän kuin uskonnolliset systeemit. (Gardell 2003, 13.)

Varsinkin uskonnollisille fundamentalisteille sekularisaatio on kehityksen aiheuttama epäkohota, joka tulee ratkaista alkuperäisen uskon kannalta oikein, voitoksi. Osoituksena tästä on nähtävä esimerkiksi ääri-islamilaisuuden vahvistuminen ja saavutetun aseman puolustaminen. Kulttuurisessa mielessä globalisaatio tarkoittaa eri uskontojen valossa sitä, että erilaiset uskomusjärjestelmät ja kulttuurit ovat nykyään tiiviissä yhteistyössä keskenään.

Globalisoitumisesta huolimatta jokaisen oman uskonnon edustaja puolustaa omia uskonnollisia arvojansa ja toiveitaan. Teologisissa piireissä onkin usein huolestuttu globalisoitumisen nopeasta kehittämisestä rinnan sekularisaation kanssa, mikä puolestaan on saattanut saada uskonnolliset ryhmät puolustuskannalle kehitystä vastaan. (Gardell 2003, 13.)

Teemu Taira toteaa, että länsimaissa sekularisaatioidea on kohdistunut etenkin sellaiseen uskonnollisuuteen, joka hallitsee ihmistä tai hänen elämäänsä yleisemmälläkin tasolla. Aivan oma lukunsa on islamilainen maailma, jossa teokratia on säilyttänyt järkähtämättä asemansa. Kehityksessä on ollut vahvasti kuitenkin nähtävissä, kuinka islamilaiset yhteiskunnat ovat sakralisoituneet tai sakralisoitumassa, mikä ilmenee siinä, että uskonnon käytännöt hallitsevat entistä selvemmin yhteiskunnallisia rakenteita ja suhteita. (Taira 2003, 220).

USKONTO JA KULTTUURI

Sanna Kuusjärven mukaan kulttuuriksi voidaan ymmärtää kaikenlainen tapa ”ajatella, tuntea ja reagoida”. Kuten Kuusjärvi huomauttaa, nämä tavat pyritään siirtämään seuraaville sukupolvil

le lähinnä symbolien muodossa. Kulttuurin ydinosa muotoutuu usein perinteisistä ajatusmalleista ja arvoista.

Kulttuuri on jaettavissa näkymättömään ja näkyvään osaan. Koska sen ydin on näkymättömissä, sen edustajat pystyvät harvoin määrittelemään sitä tarkasti. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, millaisista perusrakenteista tuo ydin muodostuu. Tavallisesti siinä vaikuttavina voimina on arvot, yhteiskunnalliset valtarakenteet ja historia. (Kuusjärvi 1999, 54.)

Lauri Hongolle kulttuuri on rakennettu kolmenlaisesta kategoriasta. Ensinnäkin kulttuuri on elämyksellistä, joka koetaan taiteena. Eurooppalaisessa kontekstissa tämä nähdään usein yhdistävänä tekijänä. Toiseksi esineellisessä merkityksessään kulttuuri on Hongon mukaan kokoelma muistomerkkejä, historiallisia paikkoja tai menneen maailman artefakteja. Kolmas käsitys kytkee kulttuurin identiteettiin, eri ihmisryhmiin sekä kansojen käsitykseen itsestään, toisin sanoen elävään perinnejärjestelmään. (Honko 2001.)

Viimeksi mainittu kulttuurikäsitys on tärkeä siksi, että siinä korostetaan yhteisöjen ainutlaatuisuutta ja eroavuuksia, ei niinkään yhteispiirteitä. Hongon mukaan on tärkeää tajuta se, että vaikka kulttuurinen elämä on uudentavaa, se ei synny tyhjästä. Hän nimittää kulttuurista voimavaraa ajasta toiseen välittyväksi perinnevarastoksi. Vanhat käyttäytymismallit, kielelliset ilmaisut ja muistin ”varannot” siirtyvät perinteiden uusiokäyttöön.

Itse ”kulttuuri” tuntuisi viittaavan pysyvyyteen ja jatkuvuuteen, mutta, kuten Honko toteaa, kohtaamme todellisuudessa samanlaisuuden sijaista jatkuvia muunnoksia. Perinteen säilymisen ehdoksi paljastuu jousto ja muuntelu, ei vanhojen totuttujen mallien jääräpäinen puolustaminen. Kulttuurissa tapahtuvassa muutoksessa kysymys on perinteen muutoksesta. Perinneainesten siirtyminen on lakkaamattoman muutoksen alainen, ja vasta kun niiden käyttö siirretään kulttuurin piiriin, ”ne saavat toiminnallisen ympäristön ja tehtävän.” (Honko 2001.)

Mainittu siirtyminen mahdollistaa perinteen luovan uusiokäytön, jota Hongon mukaan nimitetään *multiformin* käsitteellä. Kysymys kuuluu, miten kulttuuripiirteet säilyttävät muutoksessa tunnistettavuutensa. Multiformilla tarkoitetaan kuitenkin uskonnon pintatasossa tapahtuvaa kulttuuriperäistä vaihtelua, jonka merkitystä ei voi väheksyä.

Esimerkiksi intialaiseen traditioon kuuluu elimellisesti tulkinnat Ganeshan jumalhahmoista, jotka viimein noudattavat tiettyä kaavaa. Shivan ja Parvatin poika, Ganesha, on helposti tunnistettavissa uskonnollisena ikonina – norsunpäisen jumalpojan norsun päälle on selkeät myyttiperusteensa huolimatta siitä, kuinka eri tavoilla eri käsityöläiset tulkitsevat tai ovat historiassa tulkinneet kyseistä jumaluutta. Tärkeintä on tieto, että kaikki kyseisen uskonnon kannattajat tuntevat ja ennen kaikkea tunnistavat jumaluuden myytin perusteella ja sen jatkumona. (Honko 2001.)

Kulttuurisessa mielessä sama idea nähdäkseni pätee hyvin aasainuskoisiin, jotka usein käyttävät ”palvontamenoissaan” pohjoisia jumaluuksia kuvaavia hahmoja, kuten Odinia, Thoria, Balduria tai Friggiä, siitä huolimatta, että aasainusko eroaa yhtymäkohdistaan huolimatta monessa suhteessa hindulaisuudesta.

Kulttuuriin vaikuttavat myös demograafiset tekijät erilaisine ominaispiirteineen tapa käsittää muun muassa aika ja ihmisten väliset suhteet. Kulttuurin näkyvään osaan kuuluvat puolestaan erilaiset symbolit ja rituaalit (eivät pelkästään uskonnolliset), jotka ovat kulloiselle kulttuurille ominaisia, mutta joiden lähtökohdat voivat olla hyvinkin kaukaa historiasta. (Kuusjärvi 1999, 54.)

Kansanperinteissä ja uskonoissa hyvin usein sankarit ja sankaritarustot katsotaan kuuluvan kulttuuripiiriin ja sen perintöön. Uskonnoissa sankarikulteilla on tavallisesti vahva asema. Huolimatta, että jokainen ihminen on yksilö, kulttuuri vaihtelee myös eri yhteisöjen sisällä ja yhteisöjen kesken.

Uskonto on yksi kulttuurissa vaikuttavista oleellisista tekijöistä. Ilmiönä se saattaa tuntua ristiriitaiselta, sillä uskontoon sisältyy usein yhteiskunnan hyväksymiä tapoja – kuten esimerkiksi moniavioisuus tietyissä uskonnoissa tai esimerkiksi alkoholikielisyys luterilaisuudessa – jotka ei-uskonnollisina arvoina saatetaan suoranaisesti kieltää tai joihin suhtaudutaan muuten vähintään kielteisesti. Yleensä uskonnollisilla säännöillä pyritään vaikuttamaan yksilöiden elämään paljon kiinteämmin kuin muilla yhteiskunnallisilla arvoilla. (Kuusjärvi 1999, 54–55.)

Vuoden 2019 lopulla Islannin väkiluku oli 366 130 henkeä. Tilastojen mukaan erilaisia uskonnollisia tai muita elämäntarkoituksellisia yhteisöjä Islannissa vuonna 2019 oli 55, joskin kaksi

ryhmittymää edustaa uskontokuntiin kuulumattomia tai tarkemmin määrittelemättömiä ryhmiä. (Statistics Iceland 2020.)

Suurin osa islantilaisista eli 80 % on luterilaisen valtion kirkon jäseniä. Heistä reilu 5 % on rekisteröitynyt lisäksi muihin kristillisiin yhteisöihin tai kirkkokuntiin, kuten roomalaiskatoliseen seurakuntaan ja Islannin vapaakirkkoon. Arviolta lähes 5 % ihmisistä harjoittaa ásatrúta eli pakanaperinnettä. (iceland.is.)

USKONTOKUNATIA JA KATSOMUKSELLISIA YHTEISÖJÄ LUKUINA JA TILASTOINA VUONNA 2020

Seuraavaksi on käsitelty tilastojen valossa erilaisten ryhmien, uskontojen tai niihin rinnastettavissa olevien katsomuksellisten yhteisöjen kenttää ja ilmenemistä Islannissa 2010–luvun lopussa. Kuva ei ole kaiken kattava, siitä puuttuvat esimerkiksi jainalaisuus ja shintolaisuus, kuten perinteisistä kirjanuskonnoista juutalaisuus. (Ks. esim. Index Mundi: Iceland Religions.)

Islannin valtion tilastokeskuksen mukaan pääkaupungin Reykjavikin ja sen lähialueiden väkiluku oli 222 776 vuoden 2020 alussa. Islantilaisessa väestörekisterissä on merkille pantavaa se, että tilastojen yhteenlasketussa väkimäärässä huomioidaan vain täysikäiset henkilöt, vaikka alaikäisten määrät ilmoitetaan. (Statistics Iceland 2020.)

Uskonto ei ole koskaan pelkkiä lukuja tai tilastotiedettä. Joka tapauksessa kiistaton tosiasia on se, että perustamisensa jälkeen Aasainuskoisten yhteisön jäsenmäärä on lisääntynyt suuresti. Kun vuonna 1973 jäseniä oli 13, viime vuosituhaten lopussa määrä oli lisääntynyt 304 jäseneseen. Vuodesta 2000 vuoteen 2019 jäsenmäärä kasvoi 353:sta 4 764:ään. (Statistics Iceland 2020.)

Viimeisen 19 vuoden aikana yhteisön jäsenmäärä uskonnollisena ryhmänä on siis liki kolmetoistakertaistunut, ja koko olemassaolonsa aikana vuoden 1973 – jolloin jäsenmäärä ilmoitetaan ensimmäisen kerran – jälkeen 344-kertaistunut. Samalla siitä on tullut Islannin suurin ei-kristillinen ryhmä 1,30 %:n kannatuksellaan. Tällä hetkellä se on Islannin viidenneksi suurin uskonnollinen ryhmä ja toiseksi suurin uskonto. (Statistics Iceland 2020.)

Aasainuskoisten yhteisössä sukupuolijakauma on miesten eduksi. Vuoden 2019 lopussa heitä oli 3 158, naisia oli 1 606 ja alle 17-vuotiaita jäseniä oli 487. Lapset mukaan lukien aasainuskoisten määrä oli vuoden 2019 lopussa kaikkiaan 5 251. (Statistics Iceland 2020.)

Jäsenmäärää ajatellen Aasainuskosten yhteisö sai kilpailijan vuonna 2013 perustetusta sumerilaisperäisestä *zuismista*, jonka kannattajia vuonna 2016 uskonnollisista ryhmittymistä se oli 0,93 % nousten siten Islannin toiseksi suurimmaksi uuspakanalliseksi uskonnoksi.

Zuismiin eli ”uusassyrialais–babylonialaisuuden” sanotaan perustuvan muinaiseen assyyrialaiseen ja babylonialaiseen uskontoon. Jos ajattelee jäsenmäärän kasvua, *zuismi* on ilmeinen erikoisuus. Se lisääntyi kolmessa vuodessa 1543,5-kertaisesti, sillä kun perustamisvuonna 2013 jäseniä oli kaksi, vuoden 2016 lopulla heitä oli 3 087. Joka tapauksessa vuonna 2017 jäsenmäärä oli yllättäen romahtanut 1 923 jäseneseen eli 0,55 %:iin. Vuoden 2020 tilastossa uskonnon kannattajia ilmoitetaan olevan 1 213 eli 0,33 %. (Guardian 8.12.2015; Statistics Iceland 2020.)

Islannin evankelisluterilainen kirkko, Kansankirkko (*Þjóðkirkjan*) on tilastojen mukaan menettänyt vajaassa vuosikymmenessä huomattavasti jäsenistään. Kun seurakuntalaisia oli vuonna 2010 vielä 247 245, oli määrä vähentynyt vuoteen 2019 mennessä 231 112 jäseneseen. Vähennystä on siis 16 133 henkilöä eli 14,17 %. Kaikesta huolimatta evankelisluterilainen kirkko on edelleen suurin uskonnollinen ryhmittymä.

Tässä on ollut mahdotonta selvittää, kuinka moni on esimerkiksi kääntynyt johonkin toiseen uskontoon, siirtynyt johonkin toiseen ryhmään tai kirkkokuntaan saman uskonnon sisällä. Siirtyminen väestörekisteriin on samoin selvittämättä. Joka tapauksessa luku on sen verran korkea, että tilastoja tarkasteltaessa ei voi välttyä ajatukselta, että suurin osa kirkosta eronneista olisi siirtynyt ryhmään Muut, tarkemmin määrittelemättömät ja ei-uskonnolliset liikkeet 2011–2020.

On lisäksi syytä mainita Islannin humanistiseettinen yhdistys (*Siðmennit*), joka varsin pienellä 3 507 jäsenmäärällään eli 0,96 %:lla on kuitenkin kristillisten kirkkojen tai kristillisperäisten järjestöjen ja aasainuskoisten jälkeen kolmanneksi suurin elämäntähtämyksellinen järjestö. (Statistics Iceland 2020.)

Vuonna 2019 Kansankirkkoon kuului 231 112 henkilöä eli 63,47 % koko väestöstä, katoliseen kirkkoon (*Kapóska kirkjan*) 14 632 jäsenellään 4,0 % maan kaikista asukkaista ja ortodoksiseen kirkkoon (*Rússneska rétttrúnaðarkirkjan á Ísland* ja *Serbneska rétttrúnaðarkirkjan*), jonka jäseniä oli yhteensä

1 119 eli 0,31 % väestöstä. Kaikkii muut kristilliset ryhmät edustivat 25 466 jäsenellään 6,96 % koko väestöstä. Islaminuskoisia on kolme ryhmittymää ja heitä oli yhteensä 1 281 eli 0,35 % väestöstä. Kaikki loput uskonnot muodostavat prosentteina yhteensä vain murto-osan maan koko asukasluvusta. (Statistics Iceland 2020.)

Juutalaiset eivät ole edustettuina virallisissa tilastoissa, ja heistä näyttää muuten olevan niukalti tietoa saatavilla. Jewish Heritage European blogisivuilla mainitaan heidän määräkseen 60 tai vähän yli. Tiettävästi juutalaisilla ei ole vielääkään virallista synagogaa missään päin Islantia, vaikka sen rakentamista onkin pohdittu. (Jewish Heritage Europe.)

Muita tarkemmin määrittelemättömien ryhmien jäsenmäärä oli yhteensä 52 086 eli 14,30 %. Miehiä kyseiseen ryhmään kuului 30 322, naisia 21 764. Ei-uskonnollisten ryhmien jäseniä on tänään 26 114 henkilöä eli 7,17 % väestöstä. Heistä miesten osuus oli 14 717, naisten 11 397.

Voidaan sanoa, että kahden viimeksi mainittua uskonnosta riippumattoman tai niiden, joiden uskontoa ei tunneta, ryhmän 21,47 % osuus nykypäivän islantilaisessa yhteiskunnassa on toiseksi suurin, mikä on tällä hetkellä vastaava tilanne kaikkialla länsimaissa. (Statistics Iceland 2020.)

Oheessa on pylväsdigrammi aasainuskoisten ryhmän kehityksestä Islannissa 2010-luvulla.

Oheisessa taulukossa esitetään Islannin uskonnollisten tai katsomuksellisten ryhmien jakautuma vuonna 2020.

Uskonnolliset tai elämäntarkatukset ryhmät Islannissa 2020	
Evangelisluterilainen kirkko	63,47 %
Muut kristilliset kirkot ja pienemmät kristilliset ryhmät (katolinen kirkko, Islannin ortodoksiset seurakunnat ja Pelastusarmeija)	11,42 %
Kristityt yhteisöt yhteensä	74,89 %
Kristillisperäiset ryhmät (Jehovan todistajat ja mormonit)	0,17 %
Aasainuskoisten yhteisö	1,30 %
Islaminuskoiset	0,35 %
Zuismi	0,33 %
Buddhalaisuus (myös zen-buddhalaiset ja tiibetin buddhalaiset)	0,38 %
Muut itämaisperäiset (Baha'i, Sokko Gakkai, moonilaisuus, Ananda Marga ja Vitund)	0,10 %
Muut ryhmät (Reykjavikin pakanahomopääliikköt, DiaMat - Dialektismateriaalinen ryhmä)	0,05 %
Södmentt - Islannin eettis-humanistinen yhdistys	0,96 %
Muut, tarkemmin määrittelemättömät ja ei-uskonnolliset	21,47 %
Yhteensä	100,00 %

Taulukko. Islannin uskonnollisten, elämäntarkatusten tai muiden määrittelemättömien yhteisöjen täysikäisten jäsenmäärä prosentteina suhteessa koko väkilukuun 31.3.2020.

Liitteessä 1 on yksityiskohtaisemmin selvitetty eri uskontojen, uskonnollisten tai katsomuksellisten yhteisöjen tilannetta nykypäivän Islannissa.

”PYHÄ” USKONNON TUNNUSMERKKINÄ

Kielitieteellisesti indoeurooppalainen islannin kielen sana *heilagur* (pyhä) johtuu muinaisnorjan *heilagr*-sanasta, joka taas olisi peräisin esigermaanisesta sanasta **hailagaz*. On arveltu, että sana olisi alkujaan merkinnyt ”vihittyä”. (Falk & Torp 1994, 283.)

On esitetty, ettei uskonnollista kokemusta ei olisi ilman pyhän käsitettä. Uskonnoissa on usein jonkinlainen jumalmailma, johon pyhä viittaa. Pyhä ei kuitenkaan ole synonyymi yliluonnolliselle.

Mircea Eliaden (1908–1986) mukaan uskonnolliselle ihmiselle luonto ei ole pelkästään ”luonto”, vaan jumalallinen luomus, joka on täynnä uskonnollisia merkityksiä. Tämän vuoksi luonto, *kosmos*, on pyhä. Pyhässä kohtaavat Eliaden kaksi keskeisintä vaikuttavaa kategoriaa, *ortofania* ja *hierofania*. Ortofaniassa pyhä tulee todeksi ”olemisen ilmenemisestä”, joka on kätkeytynyt tunnistamattomaksi myyttien pinnan alle. Hierofanialla Eliade tarkoittaa sitä, miten ”jokin pyhä

näyttäytyy meille”, eli on pyhän todellisuuden ilmenemismuoto. (Eliade 2003, 32–33, 119, 137–138.)⁴

Toiset tutkijat ovat ymmärtäneet pyhän olevan suorassa yhteydessä yhteisön toimintaan. Émile Durkheim (1858–1917) katsoi, että uskonto ja etenkin uskonnon alkuperä on sidoksissa yksittäisten ryhmien symboleihin, jotka ymmärretään pyhänä. Durkheimin mukaan jokainen yhteisö muodostaa käsityksen uskonnosta havaintoavaruutensa perusteella, ja että jokaisella heimolla on oma myyttinen historiansa ja alkuperänsä. Durkheim nimitti havaintojaan totemismiksi, joka viittasi pyhän ilmiön alkuperään.⁵ Toteemin tärkein ominaisuus on sen symbolisessa funktiossa, joka ilmaisee heimon identiteettiä. (Paden 1992, 30–31.)

Durkheim ajatteli, että erilaiset pyhän kohteet konkretisoituvat ja liittyvät ryhmän identiteettiin. Hän kutsuikin tätä voimaa yleiskategoriana ”toteemiseksi periaatteeksi”. Sen vahvuus juontuu ryhmän pyhiksi kokemista asioista sekä kollektiivisesta identiteetistä ja perinteistä. Meidän jumalamme ja esi-isämme ovat meidän jumaliamme ja esi-isiämme, kuten meidän uskomme on ”meidän isiemme usko”. Tällöin uskonnolliset symbolit ovat periaatteiltaan samat kuin yhteisölliset tai niitä vielä suurempien yhteisöjen, viime kädessä yhteiskunnan symbolit.

Durkheimin mukaan pyhyys määräytyy uskonnollisista ilmiöistä ja ne ovat enemmän tai vähemmän universaaleja. Siten erilaiset ihmisryhmät tulkitsevat pyhää arvojensa pohjalta. Pyhydessä uskonnolliset arvot ilmenevät joko kielteisinä tabuina ja rajoituksina tai myönteisinä seremonioina ja riitteinä, kuten puhdistautumisriittinä. Durkheim kritisoi rationaalisia teorioita, joiden väitteiden mukaan uskonto olisi esitieteellinen yritys selittää luonnontapahtumia ja jonka takia yhteiskunnissa on vallalla vahva jako pyhään ja profaaniin. (Paden 1992, 31.)

Koska yhteisö itse asettaa yhteisölliset arvonsa, voidaan pyhää hänen mielestään viime kädessä selittää vain sosiologisista lähtökohdista käsin. Sen sijaan Arnold van Gennapin siirtymäteori

⁴ Veikko Anttonen painottaa sitä, että – kuten Nathan Söderblom – Eliade noudatti metodologiaa, jonka mukaan nykymaailmassa pyhän kategoria on jumalan/jumaluuden käsitettä laajempi käsite. ”Maallistuneessa” modernismissa Eliade käyttää usein arkkityypin ja ylitaajunnan (*transconsciousness*) ja piilotajunnan (*unconsciousness*) termejä selittääkseen hierofanioita nykykulttuureissa. Arkkityypin selityspästä on C. G. Jungin analyttisessä psykologiassa. (Ks. tarkemmin Anttonen 1996, 64.) *Kirjoittajan huomautus*.

⁵ Tavallisesti ilmiö kuvataan eläimenä tai kasvina, joka edustaa heimon henkistä esi-isää. Durkheim huomasi, että aboriginaalien toteemit eivät olleet heimoille tyypillisiä esikuvia, vaan vertauskuvia yhteisön pyhistä asioista. *Kirjoittajan huomautus*.

assa ”pyhä” rakentuu kulttuurijärjestelmässä käsitteellisenä toimijana, joka Veikko Anttosen sanoin *ajankohtaistuu* erilaisten kategorioiden rajalla. Pyhä voi olla olemassa vain sellaisissa tapahtumissa, jotka muuttavat sosiaalista elämää ohjaavien tekijöiden merkityssisältöjä lopullisesti. Anttosen mukaan käsitys pyhästä, joka tavalla tai toisella viittaisi toiseuteen, olivat keskiössä sitten erilaiset pyhät asiat, esineiden, henkilöiden, aikojen tai paikkojen uskonnollis-ontologinen toiseus, on antropologisessa logiikassa semanttinen, ei teistinen tai teologinen. (Paden 1992, 31; Anttonen 1994, 90–91.)

Pyhää voidaan pitää lähinnä toimintamallina, joka määrää yhteisön elämän ja rituaalisen käyttäytymisen ehdot. Uskomussysteemissä voi olla yliluonnollisia olentoja, mutta yhtä hyvin se voi olla niitä vailla. Esimerkiksi buddhalaisuudesta puuttuvat jumalat, mihin jo Durkheim kiinnitti huomiota.

Uskonnon kieli on ainutlaatuista, myyttistä ja rituaalista. Sitä ei kuitenkaan tule pitää arkaaisena, jonain ennen rationaalista kieltä asetettuna. Oleellista on ymmärtää, että uskonto ilmenee ja välittyy kaikkina aikoina traditiossa, jonka kautta myös pyhä välittyy. Kiinaa, kreikkaa tai sanskritia opiskelemalla voi toki oppia tuntemaan yksittäisten uskontojen historiaa ja muotoseikkoja, mutta itse uskontoa voi ymmärtää vain sen omista rakenteista ja lähtökohdista käsin. (Paden 1994, 48.)

Sosiologisesti uskontoa lähestyville tutkijoille pyhän kategoria on, ei niinkään kohde kuin suhde. Ja koska ”pyhä” määräytyy sen kautta, käsitteenä se ei ole autonominen, vaan sen merkitys ja asema määräytyvät kognitiivisessa yhteydessä sen mukaan, millaisen järjestelmän osana se esiintyy ja millainen suhde sillä on muihin kategorioihin tai käsitteisiin. Toisaalta esimerkiksi Durkheim ajattelee pyhän olevan absoluuttinen, kuten Eliade myöhemmin, ja pyhän kategoriaan kuuluvien seikkojen erottuvan kaikista muista luokista sen vuoksi, että yhteisöt peilaavat ideansa niiden kautta ja tavallaan siirtävät itsensä niihin.

TERMINOLOGIAA

Useassa kielessä sana ”pakana” koetaan halventavana. Kristillinen alkukirkko asetti käsitteen vastakohdaksi kristityille. Sanan alkuperä tulee latinan substantiivista *paganus*, joka tarkoittaa ”maalaista”. Kotimaisten kielten keskuksen nykysuomen sanakirjan mukaan ”pakana” on ”kristilliseen kirkkoon kuulumaton ihminen (yl. ei kuitenkaan juutalaisista eikä islamilaisista); vars.

tällaisista luonnonkansojen jäsenistä” tai laajemmin sitä käytetään ”uskontoon välinpitämättömästi suhtautuvasta ihmisestä: (esimerkiksi) *Paatunut pakana*”. (Kotus 2020.)

Nykyään perinteitä vaaliva pakanuus on ollut kasvussa länsimaissa, sillä kristillisyydestä poikkeava uskonnollinen katsomus on saanut entistä enemmän huomiota ja siihen on tunnettu enenevässä määrin kiinnostusta. Maailmankuvan muuttuminen ja monimuotoistuminen on antanut tilaa polyteismille, animismille, ateismille ja panteismille, kuten Lassander toteaa. (Lassander 2017, 202.)

Uuspakanat Islannissa, anglosaksisessa maailmassa samoin kuin esimerkiksi Skandinaviassa voivat täysin luontevasti kutsua itseään ”pakanaksi” käyttämällä germaanista alkuperää ”pakanaa” tarkoittavaa sanaa (esim. *engl. heathen, isl. heiðingjar*). ”Hetenismillä” tarkoitetaan germaanisperäistä uuspakanuutta. Mainittakoon, että Pakanaverkko on käyttänyt nimenomaan aasiansuon kohdalla määritelmää *hetenismi*, jonka käyttö ei ole kuitenkaan ole vakiintunut muissa yhteyksissä, etenkin suomalaisessa tiedeyhteisössä. Pohjois-Amerikassa käytetään myös termejä *Vanatrú* ”he, jotka kunnioittavat vaaneja”, tai *Dísitru* ”he, jotka kunnioittavat Jumalataarta”. (pakanaverkko.fi; asatru.is; Harvey 2007, 53.)

Pakanauskaisen identiteetin voi katsoa profiilina, joka rakentuu vastakulttuurin aineksista. Toisin kuin esimerkiksi kristinuskossa yksi pakanallista yhteisöllisyyttä rakentava tekijä on se, miten jokainen elää ja toimii maailmassa, ei niinkään se, mihin kukin uskoo. Käsitykset todellisuudesta ja uskosta eivät ole samassa suhteessa normitettuja tai määriteltyjä kuin valtauskonnossa. Lassanderin mukaan maailmankuvan käsitykset ja tulkinnat ”toimivat positiivisesti elämässä ja hänen suhteissaan muihin ja muuhun maailmaan”. (Lassander 2017, 202.)

Lassander painottaa, että pakanuus on tunnistettavissa erilaisiksi maailmankuvatyypeiksi. Siitä puuttuvat usealle uskonnolle tyypilliset odotukset uuden ajan alkamisesta tai pyrkimyksistä tuonpuoleisen todellisuuden korkeammalle tasolle. Pakanuudessa ei myöskään ole mestaria tai opettajaa, joka nähtäisiin ylimpänä auktoriteettina tai pyhää ja erityistä totuutta edustamaa oppikokoelmaa. (Lassander 2017, 205.)

3 MITÄ ON AASAINUSKO?

Asatru is the modern name for the old Scandinavian and not European belief. The belief ended in the old gods of ancient Europe. Of them, Thór who was the god of thunder... Freyr who was the god of fertility and Freya, of course, his sister who was goddess of fertility—also the goddess of war. But this is the surface... The philosophical bases for this religion is mostly like in all religion how human beings are connected the Nature on gods.

- Jörmundur Ingi Hansen, entinen ylipappi

(Next TV, *Asatru—The Revival of an Old Religion* kohdassa 00.20.)

Lähtökohdiltaan aasainusko (isl. *ásatrá*; engl. ja ruots. *Asatro/asatro*) voidaan katsoa perustuvan viikinkien uskontoperinteeseen, jota harjoitettiin esikristillisellä ajalla 1000-luvun ensimmäisen vuosisadan loppuun saakka. Sen alkuperä onkin nähtävissä historiallisesta viitekehyksestä käsin. Nimitys ”muinainen tapa tai perinne” (muin.nor. *forn siðr*) juontuu Pyhän Olavin *Heimskringlan saagasta*. (Gregorius 2009, 147.)

Tavallisesti aasainuskoiset käyttävät itsestään mieluummin käsitettä *pakana* kuin *uuspakana*. Toinen käytetty nimi on ”meidän tapamme” (*vor siður*). Kuvaavaa onkin, että islantilaisille kyseinen määritelmä on sama kuin *heiðinn siður* eli ”pakanaperinne”. (asatru.is.)

Nimi *ásatrá* viittaa aasojen jumalsukuun ja tarkoittaa yksinkertaisesti ”uskoa aasoihin”. Tanskalainen N. F. S. Grundtvig otti sanan, jonka tanskalainen muoto on *asetro*, käyttöön vuonna 1800. Sana kotiutui nykynorjaan muodossa *ásatru*. 1800-luvun puolivälissä Ruotsissa otettiin käyttöön sanat *asareligion*, *asakult* ja *asadyrkan*.

Myöhemmin käsite on aiheuttanut kritiikkiä. 1900-luvulla se muuttui yleiskäsitteeksi esikristilliselle skandinaaviselle uskonnolle sekä modernille pakanauskonnolle. Nykyään tieteellisenä terminä *aasainusko* on vakiintunut sellaisenaan. Fredrik Gregorius sanoi ”... asatro har redan etablerats som en vetenskaplig samlinsterm för sturier av moderna hedniska rörelser som baserar sin tro på förskandinavisk religion.” (Creutz 2009, 10; Gregorius 2008, 22.)

Aasainuskosta käytetään asatrun ohella etenkin USA:ssa termejä *odanismi* ja *wotanismi*, mutta harvemmin *vanatru* (vaanainusko). Anglosaksisessa ja germaanisessa maailmassa käytetään

usein mieluummin hetenismien käsitettä (esim. engl. *Heathen*) kuin pakanan käsitettä. ”Hetenismi” on saatettu asettaa vastatermiksi kristillisyydelle. (Gallder 2003, 2–3; Harvey 1997, 53.)⁶

Islannissa kansallinen perinne on elinvoimainen ja merkittävä yhä tänä päivänä. Tämä näkyy muun muassa yhteisön alkuperäisesti viralliseksi ehdotetussa nimessä *vor siður* (meidän perinteemme). Kuitenkin virkamiesten vastustuksen takia nimeksi tuli lopulta *ásatrú*. Strmiskan mukaan vaatimuksen taustalla olisivat olleet poliittiset, mutta ennen kaikkea uskonnolliset syyt, toisin sanoen valtauskonnon, luterilaisen kirkon piirissä *vor siður* lienee koettu liian pakanallisena.

Yhteisön edustajat suostuivat vaatimukseen, vaikka he painottivatkin, että heidän jäsenensä vaalivat paremminkin muinaista kansallista perintöä, henkisiä arvoja ja ihanteita kuin selkeää uskontoa tai uskonnollisia rituaaleja. Islantilaisesta aasainuskosta onkin sanottu, että perinteiden edistäminen ja suojeleminen on suurempi tehtävä yhä tänään kuin uskonnollisen sisällön vahvistaminen. Nimeä on pidetty muutenkin harhaanjohtavana.

Uskonnon nimessä huomioidaan vain aasat, mutta jätetään muut jumaluudet, etenkin vaanien hedelmällisyyden jumalat⁷, ja uskomusolennot (enkelit, tontut, kääpiöt, nornat, valkyyriat, suojelehenget ja luonnonhenget) ulkopuolelle, vaikka järjestelmän rungon sanotaan muodostuvan Eddojen ja saagojen kertomusperinteestä. Uskonnon jumaluuksia voisi verrata esimerkiksi shintolaisuuden kameihin tai tonttuja kelttien keijukaisiin. Myös *huldufólkit* (maanpinnan sisäpuolella elävät ”näkymättömät asukkaat”) ”maanalaiset ihmiset”, joilla on erittäin olennainen merkitys uskomusperinteessä, jää nimen ulkopuolelle. (Strmiska 2000, 112–113.)

Monenlaisesta historiallisesta perinteestä kehittyneestä wiccasta poiketen aasainuskoiset kokevat yksin edustavansa mahdollisimman alkuperäistä muinaisskandinaavista uskontoa. Wicca luonnehditaan duoteistiseksi uskonnoksi, sillä siinä esiintyy korostuneesti jumaluuden kaksinaisuus eli maskuliinista ja feminiinistä tasapainoa kuvaava jumalallisuus. Jumaluus on wicassa myös tämänpuoleisessa maailmassa vahvasti läsnä oleva voima. Kaikessa elollisessa vaikuttaa jumalallinen elinvoima.

⁶ Esimerkiksi Jenny Blain huomauttaa, että germaanisiperäiset tai myöhäislatinalaisperäiset käsitteet islantilaisessa tarinoissa esiintyvät niin, että kääntymisen pakanuudesta kristinuskoon ilmaistaan termeillä *kristni* and *hedhni* – samoin kuin termit *heidhin*, *heidhinn*, *kristin* ja *kristinn* tarkoittavat pakananaista ja -miestä sekä kristittyä naista ja miestä. (Harvey 2007, 53). *Kirjoittajan huomautus*.

⁷ Freija ja tämän kaksoisveli Freyr. *Kirjoittajan huomautus*.

Sen sijaan aasainuskossa jumalia tarkastellaan itsenäisesti. Siinä ei jumalattarella ole vastaavaa asemaa kuin wiccassa. Polyteismille luonteenomaisesti aasainuskon jumalat eivät ole kaikkivoipia, erehtymättömiä eivätkä ikuisia. Elämän kiertokulku kohtaloineen sitoo myös jumalia. (Ketola 2008, 326–327.)

Usein aasainuskon yhteisöissä juhlistetaan samoja juhlapäiviä kuin muissa pakanauskoisten ryhmissä. Snorri Sturluson mainitsee *Heimsgringlan saagassa* kolme keskeistä juhlaa, talviöiden juhlan, yulen ja Sigrblótin (”voiton uhri”). Näistä ensimmäinen ja viimeinen merkitsevät talven ja kesän alkua, kun taas ”joulu” on keskitalven juhla. Mainittujen keskeisten juhlien lisäksi pakanoilla on nykyään muitakin tärkeitä juhlia. (Harvey 2007, 58.)

Aasainusko on suoranaisesti polyteistinen. Jumalat ovat virheineen ja puutteineen varsin inhimillisiä, kaukana täydellisyydestä, ja usein uskomusten keskiössä jumalille annetaan erityismerkitys myös eräänlaisina esi-isinä. Jumalia ei sinänsä palvota, mutta heitä kunnioitetaan; heille annetaan juoma- ja ruokauhreja. Jumaluus on varsin usein esikuvallinen viisauden ja erilaisten arvojen edustaja, ja vaikka jumalatkin ovat erehtyväisiä, heihin voidaan tukeutua ja pyytää heidän apuaan tavoitteiden ja toivomusten toteutumisessa. (Harvey 2007, 62.)

Kartoitin jokunen vuosi sitten aasainuskon maailmanlaajuista tilannetta. Nettihauilla löysin 20 maata, joissa ilmoitetaan olevan aasainuskon yhteisöjä. Ongelmaksi nousee eri maissa itsensä aasainuskoiseksi määrittelevät yksittäiset henkilöt, joista on erittäin hankala saada tarkkaa tietoa. Lähetin samalla peruskysymyskaavakkeen eri yhteyshenkilöille pohjoismaalaisiin, englantilaisiin, alankomaalaisiin, ranskan- ja espanjankielisiin maihin. Jotkut kysymykset saaneiden yhteisöjen yhdyshenkilöt myös vastasivat kysymyksiini, mitä en valitettavasti tässä voi käsitellä sen tarkemmin. Tulokset maista, joissa on aasainuskon ryhmittymiä, löytyy tutkielmani karttaliitteestä Liite 2.

Karl E. H. Seigfried esittää blogissaan *The Norse Mythology Blog* kyselyn perusteella aasainuskoisten globaaliksi määräksi 16 800 henkilöä, tarkalleen ottaen 98 maasta. Suomessa aasainuskoisiksi ilmoittautui 85 ihmistä. Toisaalta vuonna 2008 jo pelkästään Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa aasainuskoisia arvioitiin olleen *American Religious Identification Surveyn* mukaan noin 20 000 henkilöä. (Seigfried 2014; Kosmin & Keysar 2009.)

MUINAISUUDESTA NYKYPÄIVÄÄN

Varhaisimmat historialliset tiedot Islannista ovat epämääräisiä. Kreikkalaisessa käsikirjoituksessa 300-luvulla eaa. mainitaan Ultima tai Ultima Thule, maailman pohjoisin saari, joka on kuuden päivän merimatkan päässä Britteinsaarilta ja hyvin lähellä jäätynyttä merta. Roomalainen historioitsija Marcus Publius Tacitus (noin 55–120) kuvaa teoksessaan *Germania* pohjoisten germaanikansojen, kuten sveebien ja kimbrien, sekä heihin laskettavien muiden heimojen, elämää 1. vuosisadalla jaa.

Ei ole täyttä varmuutta, kävivätkö roomalaiset Pohjois-Atlantilla sijaitsevalla syrjäisellä saarella. Arkeologisista kaivauksista on löydetty roomalaiskolikoita, jotka ovat noin vuodelta 300 jaa. Thule-nimellä Islanti tunnetaan viimeistään 750-luvulta. (Hjálmarsson 2009, 9–10; Tacitus 2018, 52–54, 57, 59.)⁸

Margaret Clunies Ross mainitsee, että *Sturlubókissa* kerrotaan Ingólfr Arnarsonista ja hänen veriveljestään, Hjörleifristä, jotka olisivat olleet ensimmäiset Islantiin tulleet asukkaat. (Ross 1998, 139.)

Aikaisemman tutkimuksen mukaan Islantia alettiin asuttaa Norjasta ennen Harald Kaunotukan (860–933) aikaa. Saarille oli saapunut joitakin irlantilaisia munkkeja ennen norjalaisia viikinkejä. Vuonna 930 perustettiin *althing* (*alþing*), maailman ensimmäinen edustuksellinen parlamentti. Nykyään tiedämme, että kaikki tulijat eivät olleet Norjasta, vaan heitä saapui niin Englannista kuin Irlannista samalla, kun tulijoista osa oli tanskalaisia viikinkejä. (Hentilä, Krötzl ja Pulma 2002, 23–24.)

Viikinkiaikaa Islannissa kesti parisen sataa vuotta (n. 850–1050), mutta se, päättyikö viikinkien uskonnollinen kulttuuriperinne kristinuskon valtaannousuun, lienee enemmän tai vähemmän määrittelykysymys. Islanti alkoi kristillistyä 900-luvun lopulla islantilaisten päälliköiden myötävaikutuksella. Tosin saksalaissyntyinen piispa Fredrik karkotettiin saarelta vuonna 986, mutta jo seuraavalla vuosikymmenellä Olavi Tryggvenpoika sai jalansijaa sen verran, että hänen painostamanaan Islanti siirtyi *althingin* yksimielisellä päätöksellä kesällä 1000 kristinuskoon. (Hentilä, Krötzl ja Pulma 2002, 30.)

⁸ Esimerkiksi englantilainen oppinut Venerable Bede (674–735) mainitsee Thulen kirjoituksissaan. *Kirjoittajan huomautus.*

Yleensä on väitetty, että kristillisyyteen kääntymiseen vaikuttivat enemmänkin taloudelliset ja poliittiset syyt kuin uskonnolliset näkökohdat, ja että siirtyminen kristinuskoon olisi ollut sopuisuutta. Hyvät suhteet kristilliseen maailmaan takasivat jatkuvuuden myös pohjoisen kansoille. Viimeinen pohjolan pakanakuningas oli Ruotsin Uhri-Sven (*Blot Sven*), joka hallitsi aina vuoteen 1087 saakka, jolloin hänen veljensä Inge vanhempi syöksi vallasta ja surmasi hänet. (Hentilä, Kröztel ja Pulma 2002, 30–31; Strmiska 2000, 109; Harrison 2009, 210.)⁹

Islannin yhteiskunnan kehittyminen keskiaikaisesta esikristillisistä yhteisöistä koostuvista väestön ryhmistä oli kielellisesti ja sukupuolisesti egalitarismissaan vailla historiallista vertailukohtaa. Tämän vuoksi vierasta on saattanut ihmetyttää saarelaisten hengellisyys, johon on sekoittunut asenteita esiaviollisesta seksuaalisuudesta ja kirjallisuudesta peräisin olevia aineksia kääpiöuskomuksista tai esimerkiksi kätkeyistä ihmisistä (*huldufólk*). (Pétursson 2014, 115.)

Pieni keskellä Pohjois-Atlantia sijaitseva kansakunta eli vuosisatoja melko homogeenisinä ryhmittyminä eristyksissä. Saaren asuttamisesta on säilynyt kertomuksia myös myytteinä. Sen keskuudessa kehittyi jo varhain korkeakirjallinen kulttuuri, joka Snorriin Eddojen ohessa sai 1100-luvulla katolisen piispan Ari Viisaan (*Ari inn fróði Þorgilsson*) kirjoittamat teokset *Landnám* (Siirtolaisuuden kirja) ja *Íslendingabók* (Islantilaisten kirja).

Molemmat kertovat Thorolf Mostrarskeggistä, joka paetessaan Harald Kaunotukan tyranniaa saapuu Thorin opastamana Islantiin jääden sinne asumaan. Kiitollisena tästä hän pystytti Thorille, avustajalleen, temppelin. Thorista tuli islantilaisten merkittävin jumala, maahan muuttaneiden heimojen suojelusjumala. Ehkä vielä selkeämmin tämä näkyy kertomuksissa Thorolfista ja tämän pojasta, mikä on tulkittu heimokulttuurin uskonnollisten käytänteiden juurtumisena Islantiin.

Islantilaiset saagat ovat paljolti säilyneet Arin teosten ansiosta. Uskonnollisessa mielessä Arin kirjat ovat myös elävää kertomaperinnettä siitä, kuinka Islanti kristillistettiin katolisen kirkon

⁹ Sigurvinssonin mukaan Islannin kääntyminen kristinuskoon ei ollut niin rauhanomainen ja demokraattinen kuin yleensä on historiallisessa tutkimuksessa väitetty. Viitaten muun muassa Strömbackiin, Aðalsteissoniin, Jocheen ja Karlssoniin hän esittää, että Althingin kesän 1000 päätös ei tapahtunut sellaisella yhteisymmärryksellä kuin on haluttu uskoa. Taustalla oli muun muassa Norjan kuningas, joka oli hurskas kristitty ja joka ei kaihtanut voimakeinoja evankeliumin levittämiseksi. Lisäksi hän oli ottanut Islannin merkittävien heimopäälliköiden poikia panttivangiksi taivuttaakseen nämä kristinuskoon. Lopuksi kuningas uhkasi katkaista kaikki kauppasuhteet Islannin kanssa ja eristävänsä sekä poliittisesti että taloudellisesti maan, jos islantilaiset edelleen kieltäytyisivät hyväksymästä kristinuskoa. (Sigurvinsson 2005, 171.) *Kirjoittajan huomautus.*

toimesta. (Davidson 1990, 77–78, 158–159; Pétursson 2014, 116.)

Islantilainen kulttuuriperintö on kaksinapainen ja vallalla oli pitkään kaksi vanhaa valtajärjestelmää, kristillinen kirkko, jossa johtoasemassa aina 1500-luvun puolelle oli paavillinen katoililaisuus, ja kirkkoa vielä vanhempi maallinen instituutio, *Althing* eli yleiskäräjät. Sen alkujuuret menevät aina viikinkiaikaan 800–900-luvulle. Islantia onkin pidetty maailman vanhimpana yhä olemassa olevana demokratiana. (Hjálmarsson 2009, 155.)

Islanti oli Tanskan alustalainen aina vuoteen 1944 asti, joskin brittiahallinto otti saarivaltion suojelukseensa maan parlamentin suostumuksella natsi-Saksan uhan alla jo vuonna 1940, ja USA:n prodektoraatiksi valtio siirtyi kesällä 1941. Islanti on muiden Pohjoismaiden tapaan moderni länsimaalainen valtio, jossa esimerkiksi sukupuolten välinen raja on kuroutumassa umpeen viimeisten vuosikymmenien myötä. Toisaalta on syytä muistaa, että monesta muusta länsimaalaisesta maasta poiketen naisten asema on ollut perinteisesti vahva.

Maalla on moderni varhaiskasvatukseen ja koulutukseen perustuva samoin kuin yhteistä terveydenhuoltoa ja vanhustenpalveluja tarjoava yhteiskunta. Uskonnollisissa kysymyksissä valtio (muun muassa kulttuuriministeriön ja opetusministeriön taholta) on pyrkinyt noudattamaan rakentavaa ja sallivaa kulttuuripolitiikkaa. (Hjálmarsson 2009, 155–159, 201–202.)

AASAINUSKOISTEN YHTEISÖN SYNTY JA KEHITYS

Käsittelin luvussa Uskontokuntia ja katsomuksellisia yhteisöjä lukuina ja tilastoina vuonna 2020 uskonnon kehitystä tilastolukujen valossa, mutta nyt on syytä tarkastella lyhyesti aasainuskoa historiallisesta näkökulmasta.

1970-luvun alussa joukko kulttuurinedustajia Islannissa, Britanniassa ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa muodosti pitkälti toisistaan tietämättään miltei samanaikaisesti uusia uskonnollisia ryhmiä. Näiden ryhmien esikuvina olivat muinaisskandinaavien sekä germaaniset ja anglosaksiset esikristilliset uskonnot. (Strmiska 2005, 127–128.)

Aasainuskoisten yhteisö perustettiin kesän ensimmäinen päivä (*sumardagurinn fyrsti*) vuonna

1972. Kesän ensimmäinen päivä on pakanallinen muinaisskandinaavinen uhrijuhla, joka vaihtelee huhtikuun 18 päivän jälkeisen torstain mukaan. Siten se ajoittuu huhtikuun 19.–25. väliselle jaksolle. Yhteisön perustajina oli kolme kulttuurivaikuttajaa Sveinbjörn Beiteinssonin johdolla.

Islannin aasainukoiset tunnustettiin uskonnolliseksi yhteisöksi vuotta myöhemmin 16. toukuuta 1973, ja tunnustuksen myötä yhteisölle annettiin lupa kantaa uskonnollisen yhteisön veroa sekä toimittaa erilaisia seremonioita, kuten häitä ja hautajaisia. Yhteisöllä on alusta alkaen ollut papisto, jota johtaa ylipappi. (Björnsson 2008, 14; Strmiska 2000, 114–116, 118)

ORGANISAATIO

Aasainuskoisten yhteisön hallintorakenne on moninainen. Hallintoelinten tehtävänä on huolehtia yhteisön päivittäisestä toiminnasta ja erityistapahtumien, esimerkiksi uhritoimitusten (*blót*) tai yleiskokouksen (*Allherjarðin*) järjestämisestä. Tärkeimmät hallintorakenteet yleiskokouksen ohella ovat hallintoneuvosto (*Logréttu*) ja johtokunta (*Framkvæmdastjórn*). (Strmiska 2000, 115.)

Islannin sana *goði* tarkoitti muinaisnorjassa "heimopäällikköä". Yhteisössä on ylipappi (*alsherjargoði*) sekä muita pappeja (*goðar*). Papeilla on seremoniaoikeudet (*goði með vígsluréttindi*), eli he saavat toimia uskonnollisten rituaalien ohjaajina. Alsherjargoði, "ylipappius", on yksinomaan islantilainen instituutio, olkoonkin että jotkut muutkin kuin islantilaiset ovat saattaneet omaksua sen. (Strmiska 2000, 115; asatru.is; Gregorius 2009, 71.)

VIISI VUOSIKYMMENTÄ – KOLME YLIPAPPIA

Yhteisön ensimmäisenä ylipappi oli lampuri ja runoilija Sveinbjörn Beiteinsson, joka hoiti virkaa vuodesta 1972 aina kuolemaansa asti 1993. Sveinbjörn oli oppinut karismaattinen johtaja, joka pitkällä valkoisella parrallaan herätti luottamusta kuulijoissaan. Yksinkertaista elämää maatilallaan elänyt Sveinbjörn ei Baldur A. Sigurvinssonin mukaan ollut mikään mediapersoona, vaan eksentrismissään ihanteellinen muinaisten rituaalien tulkki. Nykyaikaista kulttuuria kaihtavana runoilijana hän pystyi ilmentämään muinaissia Eddan tekstejä, ja keskiaikaisiin esikuviin pohjautuvilla riimusaakeillaan hän oli arvostettu myös julkisilla esiintymisillään esimerkiksi esiintyessään eri rockbändien kanssa. (Sigurvinsson 2005, 166.)

Ylipappi Sveinbjörnin kuoleman jälkeen tehtävään valittiin Jörmundur Ingi Hansen. Toisin kuin syrjäänvetäytyvä Sveinbjörn, Jörmundur oli taitava käsittelemään mediaa. Hän sai puhujalahjoillaan huomiota niin islantilaisessa kuin kansainvälisessä lehdistössä. Hänen merkityksensä yhteisön perinteen tulkitsijana ja selventäjänä yhtä lailla kuin tarvittaessa asiantuntijapua yhteisöön liittyvissä kysymyksissä oli olennainen. (Sigurvinsson 2005, 167–168.)

Tosiasiassa Jörmundur herätti ristiriitaisia tuntemuksia heti valintansa jälkeen. Vuosien mittaan Aasainuskoisten yhteisön hallintorakenne monimutkaistui, ja kävi ilmeiseksi, että asioiden hoidossa tarvittaisiin useampia henkilöitä. Ylipapin toiminta koettiin varsin omavaltaiseksi ja yhteisön hallitus halusi valita jäseniä tehtäviin, joita hän halusi hoitaa yksin. Jörmundur puolusti toimintaansa sillä, että halusi pelastaa yhteisön taloudellisilta ongelmilta tullakseen syytetyksi diktaattorisista otteista. Toisaalta Jörmundur oli kansainvälisesti aktiivinen toimija, ja hän oli varhaisessa vaiheessa mukana, jopa itse perustamassa Maailman etnisten uskontojen kongressia (*World Congress of Ethnic Religions*, WCER), joka on Liettuassa sijaitsevan etnisten uskontojen kattojärjestö.¹⁰

Syntynyt tilanne johti siihen, että kesällä 2002 tyytymättömät jäsenet painostivat hallitusta erottamaan ylipapin tehtävistään. Aluksi Jörmundur kieltäytyi eroamasta, mutta hallituksen onnistui pääsemään ratkaisuun, ylipappi erosi ja hänen tilalleen ylipapiksi valittiin Hilmar Örn Hilmarsson. Kun Hilmar aloitti Thingvellirissä 27. kesäkuuta 2003 uutena allsherjarsgoðina rituaalin, hänen edeltäjänsä kannattajat eivät asettuneet poikkitelon. (Sigurvinsson 2005, 168; Gregorius 2009, 73–74.)

Kiinnostus aasainuskoon lisääntyi heti Sveinbjörnin kuoleman jälkeen. Hautajaiset televisioitiin, joka omiaan lisäsi kiinnostusta pakanauskoa kohtaan. Jörmundurin aloittaessa jäsenmäärä oli 120, mutta seuraavina parina vuotena se nousi 320:een. Toinen tärkeä syy kannatuksen kasvuun oli luterilaisen kirkossa syntyneet seksikandaalit, jotka saivat entistä enemmän epäilijöitä etsimään uusia uskonnollisia vaihtoehtoja. Kolmantena syynä oli joidenkin nuorten tarve saada luotua uusi, erillinen ryhmä, jonka näkemykset eroaisivat kapinallisina ja vaihtoehtoisina vanhoillisemmasta ultrakonservatiivisesti menneisyyteen suhtautuvasta aasainuskosta. ”Moottoripyöränuoret” kutsuivat itseään nimellä *Óskabörn Óðin* (Odinin unen lapset).

¹⁰ WCER on tänään nimeltään *European Congress of Ethnic Religions* (ECER). Kirjoittajan huomautus.

Viimeisenä tekijä oli se, että aasinusko oli saavuttanut yleisempää yhteiskunnallista hyväksyntää osana islantilaista kulttuuria. (Strmiska 2000, 114.)

Tavallaan nykyaikaa kuvastaa se, että yhteisö sai ensimmäisen kansanedustajan liberaalisen puolueen edustajana rivipapin (*goði*) yleiskäräjille vuonna 2003. Nähdäkseni tapahtuma on selvä poliittinen kannanotto, vaikka itse ryhmä tai sen yksittäiset jäsenet eivät julkisesti toisi poliittisia näkemyksiään esille. (Sigurvinsson 2005, 170.)

Aasainuskoisten yhteisön kehitys on ollut rivakkaa 2000-luvun alusta alkaen, mitä kuvaa jo se, että vuonna 2003, jolloin ylipappi vaihtui, sen jäsenmäärä oli 777, mutta vuoden 2019 lopussa miltei 5 000.

KOSMOLOGIA JA USKOMUSOLENNOT

Uskonnoissa voidaan pyrkiä käsitykseen absoluuttisesta ja löytämään tuon absoluuttisen symbolinen ilmaus. Usein kosmosta ylläpitävänä, hajottavana tai kokoavana voimana on taivas tai vesi. Joidenkin kansojen uskomusperinteessä se on maailman puu. Pohjoisen pakanauskonnossa tällainen on Yggdrasil-saarni.¹¹

Pohjoisen puun, Yggdrasilin (muin. norj. *Yggdrasill*) myytissä on kyse kosmisesta kiertokulusta, johon Eliadea lainatakseni kaikki on ”koodattu”. Myytissä kaikki alkaa Yggdrasilista, ja kaikki päättyy Yggdrasiliin, pyhään kaikkeutta symboloivaan ikivihantaan puuhun. Se edustaa muutosta luomisen ja tuhon hetkellä, mutta sen tärkein tehtävä on elämän ylläpitäminen. Siinä kosmos on aika ajoin uudistuva elävä organismi. Pohjoisessa mytologiassa maailman puun merkitys kilpistyy *ragnarökissä* eli maailmanlopussa, kun pääjumala Odin taistelee kaiken päättymisen taistelun Lokin poikaa, Fenris-sutta ja tämän liittolaisia vastaan. (Strmiska 2000, 123; Davidson 1990, 143–145.)

Yggdrasil eroaa useassa suhteessa muiden kansojen myyttiperinteestä. Maailman puu saattaa edustaa elämää, viisautta, nuoruutta ja kuolemattomuutta. Kertomuksissa saattaa esiintyä ihmehedelmä, joka takaa kuolemattomuuden, erehtymättömyyden, kaikkivoipuuden tai tekee ihmisen jumalan kaltaiseksi. Pyhän puun idea esiintyy esimerkiksi Mesopotamiassa elämänpuuna,

¹¹ Tutkijat ovat keskustelleet Yggdrasilin alkuperästä. Nimi on usein katsottu johtuvan sanasta *askr*, ”tuhka”. Ks. tarkemmin esim. Davidson 1990, 191. *Kirjoittajan huomautus*.

Aasiassa ja Vanhassa testamentissa kuolemattomuuden puuna, Vanhassa testamentissa viisauden puuna, ja Mesopotamiassa sekä Iranissa nuoruuden puuna.

Kaikissa kertomusperinteissä myytistä on tullut uskovalle pyhän ulottuvuuden ja todellisuuden ilmentäjä. Myyttikeskuksessa kuvataan usein sitä, että kuolemattomuuden tai ikuisen nuoruuden takaavaa ihmehedelmää ei ole helposti saavutettavissa, vaan se saavutetaan initiaatioko-
keessa: hedelmää tavoittelevan sankarin on taisteltava esimerkiksi lohikäärmettä tai aarnikotkaa vastaan päästääkseen päämääränsä. Voidaankin sanoa, että pyhän puun ihanteessa paljastuu maailman perimmäinen rakenne. (Eliade 2003, 169–171.)

Tämän päivän islantilaisessa pakanuudessa uskonnon kosmologian symboliikkaan vaikuttavana tekijänä on myös pyhä kivi. Eri traditioissa pyhä kivi symboloi uskovalle ihmiselle voimaa, lujuu-
tta ja kestävyyttä. Se on ennen kaikkea olemassa muuttumattomana herättäen muuttumattomuudellaan ihmisen huomion. Muuttumattomana pyhän ilmauksena se on hierofania, mutta koska se on olemassa, se on ontofania. Kyseinen kivi on absoluuttinen ja ilmaisee absoluuttisen ihmiselle analogisesti olemisen muuttumattomuuden ja absoluuttisuuden. Eliaden mukaan kiven erityinen olemassaolo ilmaisee ihmiselle absoluuttisen ja yliajallisen olemassaolon, jota ilmeiset ja historialliset muutokset eivät kosketa. (Eliade 2003, 176–177.)

Tänään islantilaisessa kulttuurimaisemassa pyhä kivi ei ole mitenkään poikkeuksellinen, vaikka harvinainen. Islannin hallitus on tienrakennuspolitiikallaan ottanut huomioon paikalliset uskomukset haltioihin tai huldufólkeihin. Julkisten töiden hallinto on palkannut erillisen virkamiehen huolehtimaan siitä, ettei suunnitteilla oleva tie häiritse paikalla mahdollisesti eläviä yli-
luonnollisia olentoja. (Strmiska 2000, 126.)

Ei ole mitenkään tavatonta, että rikkomus, toisin sanoen epäasiallinen suhtautuminen pyhänä pidettyä kiveä kohtaan synnyttää vastarintaa. Esimerkiksi *The Guardian* uutisoi joulukuussa 2013 tietyön keskeytymisestä siksi, että suunniteltu tie kulkisi haltialle omistetun pyhän paikan kohdalla. Suoraan tien kohdalle sijaitsi kappeli, 70 tonnia painava kivi, jonka sisällä haltia asuu. Pyhän kohteen säilyttämiseksi Islannin tielaitos siirsi kiven muualle pois tulevan tien tieltä. (Guardian 23.12.2013.)¹²

¹² Uutinen on julkaistu Aamulehdessä 8.2.2014 otsikolla ”Haltia keskeytti tietyöt Islannissa”. Kirjoittajan huomautus.

Aasainuskoisilta puuttuu ohjeellinen käsikirja, mutta saagat ja Eddat ovat tärkeimmät kirjalliset lähteet. Runo-Eddan Korkean laulu (*Hávamál*) on keskeinen yhteisön eettisenä ohjeistona siinä, missä Näkijän ennustus (*Völuspá*) on erityisen tärkeä yhteisön uskonnon yleiskuvan kannalta. Näkijän ennustuksessa kuvataan luomisen tarina, maailman kehitys ja maailmanloppu (*ragnarök*) sekä kaiken uuden alku. Eddat ovat muutenkin uskonnollisen kirjallisen aineiston normistona. Kuitenkin useimmille aasainuskoisille kysymys jumalista tai uskonnollisista rituaaleista on paremminkin elämäntapa kuin suorainen uskonto. (Strmiska 2000, 118; asatru.is.)

Aasainuskoisten käsitykset jumalista samoin kuin muista yliluonnollisista olennoista vaihtelevat. Mitään yleispätevää ja selkeää jumalten panthenonia ei ole löydettävissä. Kuvausten perusteella yhdistävänä tekijänä on kuitenkin se, että jumaluus käsitetään tavallisesti abstraktisella tasolla. Yksi kokee jumaluuden kristillisestä totutusta persoonattomana, ei siis samalla tavalla puhuttelevana, kuin vaikkapa kristitty rukouksessaan Jumalansa kanssa.

Yleisesti ottaen uskonkäsitys ihanteellisesta tai ihmistä suuremmasta voimasta näyttäisi olevan eettisesti kokoava; sen kautta pyritään kehittämään ymmärrystä oikeanlaisesta elämästä. Mallit ovat löydettävissä Eddoista ja saagakirjallisuudesta. (Skott 2000, 25.)

Erään ruotsalaisen aasainuskoisen jumalkuva ei ole kaikenkattava, mutta paljastava (Skott 2000, 25):

Min guldsbild varierar lite med årstid och humor. Jag tror på en andlig dimension och tror på att gudarna finns i någon form. Jag ser dem dock som icke-personliga, eller överpersonliga. Den verkliga guden Tor är inte en person som i myterna utan i stället en makt. Om vi människor kommer under stark påverkan av den makten, kommer vårt beteende att ligga i linje med myterna om Tor.

Jag ser gudarna som existerande, reellt som personer. Men myter, alla myter, är sätt att konkretisera något som är så stort att det annars blir ogripbart. Men för att inte göra allt för komplicerat håller jag mig till de myter och gudsbilder källorna ger.

Gudarna är reella för mig, men det är inte att se som personer. Gudarna är mer att betrakta som principer. Om jag ser en verklighet och skapar principerna, eller principerna är helt självavgränsande vet jag inte. Jag tror dock på någon transcendent dimension, där principerna har sin egentliga hemvist. För mig som människa är dock dessa principer lättast att greppa genom att ge dem någon form av gränsning och kanske personlighet.

- Ruotsalainen informantti, mies

Jumalkuva, käsitys jumalmaailmasta ja jumaluudesta ei näyttäisi olevan abstraktio, vaan metafora. Myyttien jumalat ovat todellisuutta, ne ovat taustalla, mutta ne vaikuttavat ja osallistuvat

jokapäiväiseen elämään ja sen tapahtumiin, ja niihin pyritään vaikuttamaan jokapäiväisessä elämässä.

Liitteessä 3 esitellään yksityiskohtaisemmin aasainuskon kosmologiaan liittyviä kysymyksiä, jumalmailmaa ja uskomusolentoja.

ETIIKKA

Aasainuskon eettiset arvot ovat löydettävissä eri kirjallisista lähteistä. Etiikka tukeutuu sekin viime kädessä myytteihin. Yhtenäisin teksti on Korkeimman laulu (*Hávamál*). Siinä elämä ymmärretään syklisenä, jossa alku ja loppu ovat sama. Korkeimman laulu edustaa tavallaan erilaisten neuvojen ja myyttien varastoa. Tekstiä pidetään paremminkin inspiroivana, ihmisläheisenä ja ohjeellisesti merkityksellisenä kuin ilmoituksena jumalallisesta totuudesta. Strmiskan mukaan etiikkaa (”pyhyys”) syntyy yhteisestä perinteestä, ei niinkään papiston tai filosofien todistuksista tai lausumista. (Strmiska 2000, 123–124.)¹³

Islanti oli pitkään maanviljelyskulttuuri, joka näkyy etiikan opetuksissa. Korkeimman laulun eettinen sisältö koostuu maanläheisestä ja käytännöllisestä viisaudesta, jonka opetus ei perustu abstrakteihin käsityksiin oikeudenmukaisuudesta tai maailman järjestyksestä, vaan pyrkimykseen selviytyä ja nauttia elämästä yhdessä läheisten kanssa ulkoisista uhkista huolimatta.

Käsitysten mukaan ei ole olemassa mitään absoluuttista eettistä normaalia, jonka avulla tulisi pyrkiä moraaliseen virheettömyyteen, vaan elämä eletään siitä nauttien loputonta yltäkylläisyyttä tavoittelematta inhimilliset rajat hyväksyen. Käsittelytapa on inhimillinen kuitenkin kieltämättä pyhän tai jumaluuden merkitystä. Niin sanottu yliluonnollinen on nähtävä ihmisen näkökulmasta suhteena yliluonnolliseen. (Strmiska 2000, 124.)

Voidaankin sanoa, että aasainuskon etiikka on suhteellista. Pyrkimys on säilyttää hyvät suhteet ihmisten kesken, mutta myös luonnollisen ja niin sanotun yliluonnollisen maailman kanssa. Elämä ei ole koskaan ristiriidatonta, ja omia oikeuksia pitää tarvittaessa puolustaa, mutta ne eivät voi määrätä elämän arvoja. Sama merkitys paljastuu saagoissa tai ragnarögissä, käsityksessä maailmanlopusta. Saagojen sankarit erehtyvät ja kohtaavat loppunsa usein surkeasti, ja,

¹³ Aale Tynnin suomentamana *Hávamál* on ”Korkeimman veisu”. Kirjoittajan huomautus.

kuten jo Näkijän ennustuksessa paljastetaan, maailmanloppu koskee kaikkia, myös jumalia. Onnettomuuksista huolimatta ihanteena on ponnistelu arvokkaan elämän puolesta kaikin mahdollisin tavoin odottamatta iankaikkista palkkiota. (Strmiska 2000, 125).

Yhteisön kotisivuilla esitetään pääpiirteissään uskonnon yleisperiaatteet. Niiden mukaan ”aasainusko eli pakanaperinne lähtee suvaitsevaisuudesta, rehellisyydestä, arvostuksesta sekä muinaisen kulttuuriperinnön ja luonnon kunnioittamisesta. Eräs tärkeimmistä eettisistä edellytyksistä on, että jokainen henkilö on vastuussa omasta itsestään ja omista teoistaan.” (asatru.is.)

Yhteisön edustajat kuitenkin kokevat, etteivät yhteiset uskomukset ole merkitykseltään vähäpätöisiä, sillä perinne pohjautuu skandinaaviin myytteihin ja vanhaan uskontoon, joissa ei pelkästään jumalilla, hengillä tai pyhillä paikoilla, tavoilla ja totumuksilla, vaan myös haltijoilla, jättiläisillä, kääpiöillä ja uskomusolennoilla samoin kuin esi-isillä on suuri merkitys. Aasainuskoiset harjoittavat uskoaan kukin tavallaan, kun vain ei rikota kansallista lakia. (asatru.is.)

Eettisenä ohjeistona Aasainuskoisten yhteisö vaalii ajatusta yksilön vastuusta itseään ja muita kohtaan sekä eheyden ihannetta, uskonnollista suvaitsevaisuutta, muiden näkemysten ja maailmankuvan hyväksymistä sekä luonnon ja kaiken elämän kunnioittamista. Opiskelulla pyritään antamaan nuorille, mutta myös vanhemmille valmiudet ymmärtää pakanallisia tapoja ja käytäntöjä. Käytännössä etiikan opetus tapahtuu joka kuukauden viimeisenä lauantaina tai kunkin piirin papin kanssa erikseen sovittuna aikana. On kuitenkin suotavaa, että kaikki vuoden aikana opetukseen osallistuneet ottavat osaa Landvættarblótiin 1. joulukuuta.¹⁴

Opetuksen toteutus on väljä niin, että sitä voidaan toteuttaa myös erilaisissa rituaaleissa papin ohjeiden mukaisesti, jolloin etiikan pääsisältö tarkentuu myöhemmin. Opiskelussa keskitytään mytologian, elämänkatsomuksen ja tärkeimpien symbolien ymmärtämiseen, ja tärkeimpänä lähteenä on Korkeimman laulu, jonka ajatuksia mietiskellään ja joita esitetään lopuksi itsenäisesti. (asatru.is.)

¹⁴ Vanhempien tai huoltajien toivotaan ottavan osaa ainakin ensimmäiseen ja viimeiseen tuntiin. *Kirjoittajan huomautus.*

RITUAALIT

Rituaalia on pidettävä eräänlaisena draamana, jossa on alku-, keskikohta ja loppu. Ominaista rituaalille on, että se toistuu ajasta toiseen muuttumattomana. Sitä voidaan kuvata yhteisöllisenä kielenä, joka sosiaalisena tapahtumana asettaa ja ilmaisee kulttuurin arvoja.

Arnold van Gennapin sanoin rituaalissa ”käännyttään pyhään”. Pyhä tavallaan paljastuu rituaalissa. Jonathan Z. Smith toteaa, että rituaali on arkipäiväisen elämän ja rituaalisen tilan välisten suhteiden verkko. Se ei tarkoita sitä, että rituaali toteutuisi samanaikaisesti ”täällä”, tässä maailmassa, tai ”tuolla” eli rituaalin tilassa. Rituaalissa uhrin voidaan sanoa konkretisoituvan tässä ja nyt. Esimerkiksi veri on epäpuhdasta tämän maailman näkökulmasta, mutta muuttunut puhtaaksi rituaalissa. Yhtä lailla vesi symboloi puhtautta tässä maailmassa, mutta rituaalissa siitä on tullut epäpuhdasta. Veren tai veden ominaisuus ei muutu; vain niille annettu merkitys, tai ehkä paremminkin sen laatu muuttuu. (Smith 2004, 110.)

Rituaaliin kuuluu elimellisesti ajallisesti menneisyys suhteessa nykyisyyteen. Itse rituaali toteutuu uusiutuen menneenä nykyisyydessä. Sören Kierkegaard puhuu samanaikaisuudesta uskonnollisen toiminnan keskeisenä elementtinä. Miten suhtautua tuohon samanaikaisuuteen? Kierkegaardille ”samanaikaisuus” on uskonnollisen – hänen kohdallaan kylläkin kristillinen¹⁵ – julistus totuudesta. Kierkegaardin mukaan uskovon tärkein tehtävä uskovaisena olemiselle on kumota etäisyys menneisyyteen niin, että samanaikaisuus tapahtuu tässä ja nyt. Samalla on paradoksaalista, että juuri tässä suhteemme uskonnollisesta ajankohtaisuudesta, kuten myös suhteemme menneisyyteen tai perinteeseen, on juuri tässä ja nyt. (Gadamer 2005, 27.)

Michael Strmiska katsoo aasainuskoisten rituaalien kumpuavan kahdenlaisesta motiivista. Ensimmäkin rituaalissa on sallittua luoda perinnettä uudelleen tai vaalia perinnettä sellaisena kuin se tunnetaan muinaisissa teksteissä ja kansantaruissa, ja toiseksi rituaaliin osallistuva voi uudistaa, hylätä tai muokata käytäntöjä itselleen sopivilla ja mielekkäillä tavoilla.

Kuvaukset muinaisista pakanarituaaleista ovat huteria. Muinaiset tekstit eivät ole kyseisen uskonnon ainoa ydin, mutta niillä on perustava merkitys uskonnon toiminnoissa. Aasainuskoiset

¹⁵ Kirjoittajan huomautus.

tulkitsevatkin muinaisia tekstejä uudelleen ja ovat kehittäneet niiden pohjalta uudet rituaalit. (Strmiska 2000, 118.)

YKSITYISET JA PERHERITUAALIT

Rituaaleista tärkeimmät ovat nimenantojuhla, konfirmaatio, häät sekä hautajaiset. Yksityisrituaaleissa perheen ohella miltei poikkeuksetta on läsnä myös pappi tai ylipappi. Nimenantojuhla (*Nafngjöf*) on seremonia, jossa vastasyntynyt liitetään viikinkiperinnettä kunnioittaen elämän kiertokulkuun. Papin tehtävä on tarjota vanhemmille ja sukulaisille ”hengellinen lahja” perustuen Korkean runo opetuksiin. Symbolisesti lapsi ravitaan esimerkiksi maidolla tai hunajalla, ja vanhemmat tai muut omaiset osallistuvat aktiivisesti nimeämiseen. Seremonian riiteissä käytetään usein Sveinbjörn Beinteinssonin säveltämää runoa. (Ks. Liite 4: Runokatkelmät.)

Muinaiset kertomukset muodostuvat esikuviksi, jotka ohjaavat elämää syntymästä kuolemaan saakka. Eräs äiti kuvaa keväällä pidettyä tyttärensä nimenantojuhlaa ottamalla vertauskuvaksi Yggdrasilin. Tarinan mukaan yksi pyhän saarnin kolmesta juuresta ulottuu Urdin kaivolle, jota vartioi kolme nornaa. Urd- ja etenkin Skuld-norna ovat äidin mielestä esikuvia myöhemmin elämänsuuntaansa etsivälle nuorelle. Seremoniassa kokelaalle annetaan nimi, jonka hänen omaisensa yleensä ovat jo varhain hyväksyneet. Toisille ehdotetun nimen hyväksyminen saattaa viedä pidemmän ajan. (asatru.is.)

Seremonia pyritään järjestämään ulkona, mutta kehnolla säällä se pidetään sisätiloissa. Äidin keromana pappi aloitti kertomuksen luomisesta, joka käsitteli noitua ja pyhää kudosta. Papin vertauskuvallinen puhe symboloi sitä ajatusta, että me kaikki ihmiset olemme kuin toisiamme lähellä olevia kudoksia, jossa tytöllä on oma merkittävä osansa. Tyttö nimettiin isoäitinsä mukaan ja symbolikseen hän sai oman riimuriipuksen. Tytön kaksi sisarta osallistui seremoniaan lukien osia Korkeimman runosta. Seremonia päättyi tytön kunniaksi kohotettuun juomasarveen, josta perheen lisäksi joivat sukulaiset ja lähipiiri. (asatru.is. Ks. Liite 4: Runokatkelmät.)

Konfirmaatio (*Siðfræðsla*). *Siðfræðslaa* on kutsuttu yhteisössä myös nimellä *Siðmál* eli ”Kasvunpuhe”.¹⁶ Rituaalin tarkoituksena on opettaa, ei pelkästään nuorta, vaan tarvittaessa myös

¹⁶ Perusmerkityksessään *siðfræðsla* tarkoittaa ”etiikkaa”, ”moraalioppia” tai ”moraalifilosofiaa”. Koska kyse on kuitenkin selvästä siirtymäriitistä, jonka avulla ja jonka aikana kasvatetaan nuoren itseymmärrystä sekä käsitystä pakanuuden etiikasta että pakanaperinteestä, nimitän sitä konfirmaatioksi. *Kirjoittajan huomautus.*

vanhempaa, ymmärtämään paremmin pakanaperinnettä. Opetus tapahtuu papin johdolla joka kuun viimeisenä lauantaina. Päätösjuhla on tarkoitus pitää jonakin vuoden neljästä pääuhri-juhlasta tai viimeistään talviuhrilla. Opetuksen pääpaino on pakanaetiikan perimmäisten arvojen ymmärtämisessä. Kysymyksessä on vastuu omasta itsestä, ehyestä ja terveestä minäku- vasta, suvaitsevaisuudesta muita uskontoja ja muiden näkemyksiä (elämäntätoumuksia) koh- taan sekä luonnon ja kaiken elämän kunnioittamisesta. Opetuksen tukena ovat myytit, jotka löytyvät niin runo-Eddasta kuin proosa-Eddastakin. (asatru.is.)

Häät (*Hjónaviksa*). Häät pidetään tavallisesti ulkoilmassa hääparin toivomassa paikassa. Myös parin muut toiveet, kuten musiikkitoivomukset pyritään huomioimaan. Yhteisöön kuuluvat avioparit maksavat pappien majoituksen ja matkat, mutta muut kulut katetaan yhteisistä va- roista. Nykyään papin palkkio on ollut reilu 200 € eli 30 000 ISK. Muista menoista, kuten ajokustannuksista sovitaan joukkoliikenteen tariffien tai erikseen sovittavan korvauksen mu- kaan. Yhteisöön kuulumattomat kattavat kaikki kustannukset itse. Papin tärkeisiin tehtäviin kuuluu ohjeistaa avioparia; kertoa heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä vihkimiseen liittyvistä yksityiskohdista. (asatru.is. Ks. Liite 4: Runokatkelmat.)

Seremonian myyttikeskuksessa on maailmanpuu Yggdrasil, ihmisen kohtaloita ohjaavat kolme nornaa, kodin ja avioliiton suojelija Frigg, rakkauden ja hedelmällisyyden jumalatar Freyja sekä kaikkia miehen ja naisen välisiä sitoumuksia ja sopimuksia varjeleva Vár. Hääseremoniassa pappi tukeutuu esimerkiksi Sigrdrifan lauluun (*Sigrdrífumál*) pyytäen jumalien suojelusta ja siunausta hääparille. Pappi siunaa sulhasen ja tämä lukee avioliittolupauksen Korkean runosta ja morsiamen, joka myös vannoo avioliittovalan. (Strmiska 2000, 118–119. Ks. Liite 3: Runo- katkelmat.)

Morsian ja sulhanen vahvistavat liittonsa yhteisellä tunnustuksella: ”Pyydän kaikkia läsnäoli- joista todistamaan, että minä ”se-ja-se” kaikessa juhluvuudessa, täydessä ymmärryksessäni ja velvollisuudentunnossani otan tämän miehen/naisen aviopuolisokseni.” Tämän jälkeen pappi ojentaa morsiamelle muinaisten säilyneiden hääkuvausten mukaisesti pyhällä juomalla (”simalla”) täytetyn uhrisarven, jonka jälkeen hän kaataa maljan Friggin, Freyjan ja ihmisyyden suojelusjumalan Thorin kunniaksi. Siemaistuaan juomaa sarvesta pappi ojentaa sen sulhaselle lausuen jälleen otteen muinaisesta tekstistä.

Seremonia jatkuu sulhasen juomauhrilla Thorille, Freyjalle ja Friggille, siis samoille jumalille

kuin pappi morsiamelle, vaikka nyt vastakkaisessa järjestyksessä. Sulhanen juo kolmesti sarvesta, lausuu jonkin sopivan kohdan kirjallisuudesta ja antaa sarven morsiamelle, joka juo siitä kahdesti. Malja kiertää kaikkiaan kolmesti puolisolta toiselle, kunnes se annetaan takaisin papille. Tämän jälkeen pappi pujottaa sormuksen kihlaparin sormiin tai antaa rannerenkaan, ja lopuksi hän lukee vihkikaavan, ”Várin nimeen julistan teidät mieheksi ja naiseksi”.

Kaiken kaikkiaan hääseremonia on sangen koruton, Strmiskan sanoin eräänlainen elegantti draama, jossa yhdistyvät muinainen kirjallisuus ja mytologia ja keskiaikaisia tapoja kuten juomasarviuhri tai rannerenkaan luovuttaminen morsiamelle häissä. (Strmiska 2000, 119–120. Ks. Liite 4: Runokatkelmät.)

Hautajaiset (*Útför*). Tiedämme hyvin vähän viikinkiajan hautajaisista kuten muista uskonnollisista seremonioista. Kuten häissä, hautajaisissakin perinnettä tulkitaan mytologisesti. Seremonia alkaa vainajan kotona, jossa hänet on puettu juhla-asuun. Omaiset panevat arkkuun vainajalle tärkeitä asioita, kuten kirjoja, ruokaa ja juomaa, tai hänen ammattiinsa liittyneitä esineitä. Mukana saatetaan haudata myös vainajan lemmikki.

Kotona järjestettävä tilaisuus on tarkoitettu vain lähiomaisille ja lähimmille ystäville. Pappi tai läheinen, esimerkiksi perheenjäsen, lausuu muistosanat ja lukee Eddasta tai muusta kirjallisuudesta valikoidun kohdan, jonka jälkeen arkku suljetaan ja sen kanteen piirretään vainajan suosikkijumalan merkki, tai jos suosikkijumalaa ei ole, aurinkoristi. (Strmiska 2000, 121. Ks. Liite 4: Runokatkelmät.)

Koska Aasainuskoisten yhteisö on rekisteröity uskonnollinen yhdistys, sen papeilla on laillinen oikeus haudata vainajansa pakanallisin seremonioin. Pappien tehtävänä on opastaa ja tukea omaisia. Seremoniapaikka etsitään tapauskohtaisesti ja hautajaismenot poikkeavat hieman toisistaan vainajan arvomaailmalle sovin kohdin. Hautajaisissa poltetaan tulia ja hautapaikka koristellaan ikivihrein kasvein. Vainaja siunataan jumalien, jumalattarien tai suojelushenkien nimeen ja pyydetään näiden suojelusta. Hautajaisväki kiertää arkun ympäri hyvästellen vainajan kukin omalla tavallaan. (asatru.is.)

Aasainuskossa ei ole virallista opinkappaletta tai dogmia tuonpuoleisesta. Muinaisissa teksteissä on melko ylimalkaisia kertomuksia viikinkien manalasta, jonka kuvaukset vaihtelevat sotu-

rien Valhallasta Eddan kylmän kolkkoon Heliin. Hautajaisten päätteeksi pappi toivottaa vainajalle rauhaa, missä ikinä tämä uskomustensa mukaan kuolemanjälkeen onkin. Mikä kuitenkin on ilmeistä, hautajaisrituaaleissa hyödynnetään vapaata tulkintaa ja muinaisen runouden soveltamista yksilöllisesti. Eettisenä ohjenuorana kuolemassa voinee pitää Korkean laulun 76. ja 77. säkeistöjä. (Ks. Liite 4: Runokatkkelmat.)

Perimätiedolla ja tavoilla on oma tärkeä asemansa, mutta ilman dogmaattista ideologiaa. Taus-talla saattaa olla jumaluuksia tai pyhiä olentoja, ja ennen kaikkea luonnolla on avainmerkitys, mutta vailla rangaistusta tai jumalan sekaantumista asioihin tai uhrautumista. (Strmiska 2000, 121.)

Yhteisön hautapyhäkkö avattiin vuonna 1999. Gufunesin hautausmaa (*Gufuneskirkjugarði*) sijaitsee 15 kilometriä Reykjavikin keskustasta itään lähellä valtatieä 49. Tulevaisuudessa suunnitteilla oleva temppeli tulee toimimaan virallisena siunauspaikkana. (asatru.is.)

UHRIT (BLÓT)

Alun pitäen *blót* on tarkoittanut veriuhria. Nykyään eläinuhrista on luovuttu, ja uhraamisen rituaalilla on enemmänkin symbolinen merkitys. Muinaiset skandinaaviset lähteet paljastavat vain vähän esikristillisistä uhritoimituksista, tietomme niistä on muutenkin melko fragmentaarista. Nykyään aasainuskoiset pyrkivät tietoisesti luoda uudelleen menneitä perinteitä, joihin osallistujat voivat osallistua henkilökohtaisten mieltymystensä ja intressiensä mukaan. (Gregorius 2009, 223; Strmiska 2000, 118.)

Uhrit tai uhrausriitit kuuluvat vuotuisiin aasainuskon yhteisöllisiin rituaaleihin. Pääuhreja on neljä. Niitä vietetään kuhunkin juhlaan tarkoitetuilla paikoilla ja ne alkavat papin riitikaavalla ”Asetan juhlan, asetan vapauden päättää, asetan juhlan uhrin. / Asetan rajat, asetan rauhan, sovituksen minä asetan”.

Rituaalin aikana voidaan tarjota ruokaa ja juomaa, joka on tavallisesti simaa. Usein rituaalissa luetaan muinaisia runoja tai mietiskellään muuten musiikin säestyksellä. Tämän jälkeen uhri-sarvi kiertää kunkin osallistujan ympäri ja jokainen juo oman nimikkojumalansa kunniaksi. Kokoonntumispaikalla on tavallisesti jumalan kuva, yleensä patsas. Toimituksessa voidaan

muistella jumalia tai jumalattaria, perinnettä, pyhää paikkaa, onnettomuuden uhreja, henkiolentoja, esivanhempia tai kuolleita lähimmäisiä. Uhrissa voidaan myös keskustella ja saada tukea uhraukseen liittyvissä kysymyksissä. (asatru.is.)

Yhteisön jäsenet ymmärtävät rituaalin eri tavoin ja suhtautuvat sen mukaan rituaaliin. Informanteistani Teresa selittää blótin seuraavasti (Teresa 2016)

The blót is the ceremony. Blót means a sacrifice, but that sacrifice can be anything really. A token of sacrifice, a gift to the gods, it can be practical like food and drink for the gods in the form of water, mead, beer, meat and vegetables or it can be symbolic like a strand of your hair, piece of your clothing, something you created etc. The sacrifices are made to various entities, like to the gods, but also to land spirits and elves or ancestors, depending on the ceremony, time of year and circumstance.

- Teresa, informantti

PÄÄUHRIT (HÖFUÐBLÓT) JA MUUT UHRIT

Joulu-uhri (*Jólblót*)¹⁷ ajoittuu talvipäivän seisaukseen, joka perustuu muinaiselle valonjuhla. Talvipäivän seisaus on käännekohta uuden syntymiselle, uudelle vuodelle, uudelle elämälle. Mutta se on myös lasten juhla, jolla on oma erityisasema valon seremoniana. Lopuksi palvotaan ja suoritetaan uhri uuden vuoden suojelijalle Freyrille.

Voiton uhri (*Sigurblót*) pidetään kesän ensimmäinen päivä huhtikuun jälkipuolella. Muinoin se oli eräänlainen kansallispäivä, mutta aasainuskoisille päivä on tärkeä siksi, että Aasainuskoisten yhteisö perustettiin kyseisenä päivä vuonna 1972. Kevään voiton päivä on omistettu kaksoisjumalien Freyrin ja Freijan, mutta myös terveiden elintapojen ja yleisemminkin eri jumaluuksien sekä maan hedelmällisyyden kunniaksi. (asatru.is.)

Yhteisön uhri (*Pingblót*) on kesäpäivänseisaukseen ajoittuvan viikon torstaina, 10 viikkoa kesän ensimmäisen päivän jälkeen. Uhri järjestetään Öksarássa Thingvellerillä, joka oli viikinkiajasta aina vuoteen 1798 saakka Islannin hallinnollinen ”yleiskäräjien” pitopaikka. Uhri pidetään laillisuuden, kulttuurisaavutusten, parlamentaarisen valtiovallan ja nykyaikaisen demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen kunniaksi. Samalla juhlitaan myös vehmainta ja valoisinta vuodenaikaa. (asatru.is.)

¹⁷ Sanan *jól* on arveltu alun perin tulevan erisnimestä *Jólnir*, joka on eräs lukuisista Odinin nimistä. *Kirjoittajan huomautus.*

Talviöiden uhria (*Veturnáttablót*) vietetään ensimmäisenä talvipäivänä (*vetrarkoma*, ”talven alku”, ”talven ensimmäinen päivä”), joka sijoittuu lauantaille lokakuun lopulla, 21.–27.10. väliseen aikaan. Talviyön uhri tulee sanasta *vetrarnætur*, ”talviyöt”. ”Vetrarkoma” seuraa 26 viikkoa kesän ensimmäisestä päivästä. Saagoissa talviöiden uhria kuvataan runsaiden aterioiden ja juomien juhvana, jolloin karja uhrataan. Uhri on pyhitetty Odinille, kuluvan vuoden sadolle ja kaikelle elolliselle, joka kuolee maallisessa kierrossa. (asatru.is; Björnsson 2008, 59.)

Muista uhreista tärkein liittyy *porrablótiin* (*á Bóndadag fyrsta dag Porra*). ”Thorin uhri” järjestetään talven neljäntenä kuukautena eli 19.–25. tammikuuta välisenä aikana. Juhla asettuu talven keskiväliin. Alun pitäen kuukauden nimi *Porri* juontuu 1100-luvulle, mutta sanan alkuperä on hämärä. Se saattaa tulla Thorista (*Pór*), mutta yhtä hyvin voi olla peräisin adjektiivista *purr* ”kuiva” tai verbistä *pverra* ”päättää”. Kyseinen blót on ollut yhteisön keskuudessa suosittu. (asatru.is; Björnsson 2008, 87–88.)

Maakunnissa yhteisön papit tai yksityishenkilöt voivat järjestää omia uhrirituaaleja ympäri maata. Esimerkiksi nuorison keskuudessa on järjestetty niin sanottuja nuorisouhreja (*ungblót*), jossa painotetaan ”henkistä kasvua”. (asatru.is.)

Riimut ovat tunnusomainen pakanallinen perinne. Niitä voi käyttää yleisesti ennustamiseen tarkoitettuina symboleina, ja ennustamisessa onkin käytetty muun maussa riimukeppejä, ja tässä mielessä niitä voidaan käyttää kuten tarotkortteja. Materiaali on tavallisesti puu tai kivi. Alun perin riimut on tulkittu viittaavan jollain tavoin kosmologiaan.

Riimukirjoitus on perustunut muinaisiin skandinaaviin aakkosiin, futharkeihin. Varsinkin aikaisemmin riimut on haluttu nähdä kosmologisen resonanssin kehittelynä, jossa on yhdistynyt järjestelmällinen symbolikokonaisuus ja joka on näin ”herättänyt” pakanuuden kosmologisen rikkauden. Niiden avulla onkin arveltu kommunikoitavan esimerkiksi jonkin jumalan (Thorin tai Odinin) kanssa, oltu yhteydessä johonkin yhdeksästä maailmasta, tai muuten vain kuvattu mielialaa, toimintaa, kautta tai jotakin muuta tärkeää elämän osa-aluetta. (Harvey 2007, 61.)

Riimut jaetaan galdreihin, seidreihin ja taufeihin. Galdreita käytetään pakanarituaaleissa, ja ne esitetty laulamalla tai nykyään usein puhuttuina runoina yksin tai yhdessä. Ne lienevät viitanneen loitsuihin.

Seidrit ovat puolestaan kiistanalaisempia. Perinteessä ne on yhdistetty noituuteen ja siksi ne tulkitaan usein mustaksi magiaksi. Seidrit mainitaan saagoissa, niissä kuvataan usein shamanistisia matkoja, joissa tietoisuus on muuttunut ja matkat kohdistuvat eri todellisuuksiin.

Taufreja on pidettävä eräänlaisina talismanneina. Perinteisesti ne on veistetty puusta tai luusta tai taottu kivistä tai metallista. Niiden käyttö on yhdistetty seidrin menoihin. Tällaisia taufreja ovat muun muassa Thorin Mjölnir tai Tyrin miniatyyrimiekka, joita on riipuksina. (Harvey 2007, 62–64.)

TEMPPELI

Yhteisön temppelin (*hof*) rakentaminen on ollut jo vuosia keskeinen puheenaihe. Valmistuessaan se on ensimmäinen pakanatemppeleitä sitten viikinkiajan. Rakennustyöt aloitettiin vuoden 2016 alussa, mutta ne keskeytettiin. Temppelin valmistuttua aasainuskoisilla on mahdollisuus palvoa ensimmäistä kertaa yli 1 000 vuoteen Thoria, Odinia ja Friggiä omassa pyhätyksessään. Aasainuskoisille jumalanpalvelus ja usko ovat enemmänkin ohje ihanteelliselle elämälle kuin todellista jumalanpalvontaa.

Islannin valtakunnallinen uutislehti Morgunblaðið on uutisoinut säännöllisesti rakennustöiden edistymisestä. Temppeleitä on ylipäätään ideoima ja islantilaisen arkkitehdin Magnús Jenssonin suunnittelema. Symboliikaltaan temppelin on edustaa vanhaa pakanaperinnettä. Muodoltaan temppeleitä on pyöreä ja se rakennetaan Reykjavíkissa sijaitsevalle Öskjuhlíð-kukkulalle, josta on näkymä kaupunkiin. Temppelin kupoli on rakennettu niin, että auringonvalo lankeaa ympärivuotisesti vapaasti rakennuksen sisään.

Temppelissä on tarkoitus pitää erilaisia seremonioita, blóteja, kuten häitä ja hautajaisia, nimenantojuhlia sekä pakanakonfirmaatioita. Vielä syksyllä 2020 rakennustyöt olivat kesken. (Mbl-Youtube-2016; Mbl 2.12.2017.)

4 AASAINUSKOISIA: KOLME HENKILÖKUVAA

Anoin keuhkokuumeella 2013 apurahaa haastattelututkimuksen tekemiseen Islannissa. Lähetin hakemukseni usealle Suomen kulttuuri- ja tiedesäätiölle koskaan avustusta saamatta. Siksi

kustansin itse matkani ja majoittumiseni Reykjavikissa syksyllä 2013. Reilun viikon vierailuni sijoittui 14.9.–23.9. väliseen ajanjaksoon.

Oltuani sähköpostitse yhteydessä ylipappiin ja sovittuani asiasta hän nouti minut autollaan majoitukseksi Bergstaðatrætilta lauantaina 23.9. aamupäivällä. Aasainuskoisten yhteisöllä on vakiintunut tavaksi viettää yhteistä hetkeä lauantaisin (*laugardag*) perheiden, läheisten ja ystävien kanssa klo 14–16 välisenä aikana yhteisön pääkallopaikassa Siðurmúli, joka on Reykjavikin itäpuolella. ”Avoimet ovet” (*opið hús*) on yhteisöllinen tilaisuus kaikille jäsenille, mutta myös yhteisöön kuulumattomille vieraille. (Kenttäpäiväkirja 2013; asatru.is.)

HAASTATTELujen AJANKOHTA JA TOTEUTUS

Haastateltavina oli kolme henkilöä, kaksi miestä ja yksi nainen. Miesten, Óttarin ja ylipappi Hilmarin, haastattelut järjestettiin Islannin pääkaupungissa Reykjavikissa lauantaina 21.9.2013 Siðurmúli yhteisön kokoontumispaikalla, jossa on myös aasainuskoisten toimisto. (Ks. Liite 5: Kuvat.)

Teresan, naisinformantin haastattelu tapahtui toisenlaisissa olosuhteissa ja se toteutettiin sähköpostihaastatteluna, jonka lähetin 2.12.2016, ja sain häneltä vastauksen saman kuun lopulla. (Arkistosähköposti 30.12.2016.)

Alkuperäiset, englanninkieliset haastattelu kysymykset löytyvät liitteinä tutkielmani lopusta. Ylipapin kysymykset ovat liitteenä 6a ja kahden muun yhteisön jäsenen kysymykset liitteenä 6b. Englanninkieliset translitteroinnit ovat minun tekemäni, lukuun ottamatta Teresan englanninkielisiä tekstiosuuksia. Niissä ilmenevät kirjoitusvirheet olen merkinnyt hakasulkein [].

HENKILÖKUVA 1: ÓTTAR

Óttar on syntynyt Reykjavikissa tammikuussa 1956 kristilliseen perheeseen. Hänen vanhempansa olivat kotoisin pohjoisesta Skagafjörðurista. Perhe ei ollut mitenkään aktiivisesti kristillinen, vaan se edusti melko maltillista uskonnollisuutta. Syntyperältään Óttar on neljännestanskalainen, mutta sinänsä sillä ei ole mitään merkitystä. Hänen ensimmäinen kontaktinsa aasainuskoon tapahtui silloin, kun hän oli 17-vuotias ja oppilaiden oli luettava runo-Eddaa. Hän sanoo aluksi inhonneensa tekstiä; hän ei olisi halunnut perehtyä koko ”muinaiseen roskaan”. Mutta

luettuaan sen, hän innostui siitä erityisesti siksi, että se edusti uskontoa, jota – vastoin kristillisyyttä – tavallisen ihmisen on mahdoton ymmärtää.

18-vuotiaana hän hylkäsi uskonnon ja oli käytännöllisesti katsoen 25 vuotta ateisti. Tullessaan kypsempään ikään hän kuitenkin alkoi epäillä ja kaivata vastauksia. Hänen mielestään aasainusko olisi vastaus hänen etsimäänsä. Sitten hän liittyi tanskalaiseen aasainuskon yhteisöön, Forn Siðriin. Vuosi oli 1989. Hän toimi kolme ja puoli vuotta yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana.

Asuttuaan 25 vuotta Tanskassa Óttar muutti Islantiin. Haastattelun aikoihin hän oli ollut Aasainuskoisten yhteisön jäsen 15 vuotta ja toiminut yli kolme vuotta sen hallituksen puheenjohtajana. Óttar oli 9 vuotta naimisissa, kunnes erosi. Tämän jälkeen hänellä oli pidempi pari vuotta kestänyt suhde toisen naisen kanssa. Hänellä on kolme poikaa, jotka olivat iältään 17-, 23- ja 25-vuotiaita. Hän ei ollut vielä isoisä, mutta odotti tulevansa isoisäksi pian. Haastattelun aikoihin hän oli sinkku, ja myönsi ratkaisun olla sinkku sopivan hänelle parhaiten.

Jäätyään työttömäksi ohjelmoijan työstä pian Islantiin muuttonsa jälkeen hän aloitti vuonna 2006 Islannin yliopistossa tanskan opinnot, sillä niiden opiskelun hän ajatteli jo taustansa takia olevan huomattavasti helpompaa kuin esimerkiksi lakitieteen opiskelun, jonka hän arvelee jo ikänsä puolesta olevan paljon vaikeampaa. Hän mainitsee toimineensa kääntäjänä ja kääntäneensä muun muassa yhden kirjan. Vaikka hänen opintonsa olivat vielä vuonna 2013 kesken, hän alkoi edellisenä kesänä opiskella bussikuskiksi, mutta nekin opinnot olivat hieman kesken. Esteenä kun oli raha, jolla kustantaa jäljellä ovat kurssit. Ehkä valmistuttuaan hän olisi osaaikakuski ja toimisi kääntäjänä sekä jatkaisi kieliopintojaan yliopistossa. (Óttar 2013.)

Óttar kertoo seuraavaa liittyen hänen asemaansa yhteisössä (Óttar 2013)

Because I have experiences from Demark and I have been... I have socialized with the... with the heathens from... (Pidempi tauko)... from all of the world... all of the world, the world... I could say mostly Europeans... but most of them are Europeans... And I have attempted to do the first two international... so called I.A.S.C, International Ásatrú Summer Camp, the first one was in Denmark 2009... and the second in Germany 2012... The next one will be in Sweden 2015 and, and hopefully in Iceland 2018. (Pidempi tauko)... This gathers more than 100 people... And is... excellent in every way! Really, really nice!...

Se, mikä Óttarin mielestä on tärkeää, on se, että hänen tutkiessaan yhteisön sukupuolijakaumaa muutamaa vuotta aikaisemmin, hän huomasi, että kun naisten osuus vuonna 1990 oli 12 %, 15

vuotta myöhemmin se oli 24 %. Haastattelun aikoihin hän arvelin se olevan jo 1/3 kaikista jäsenistä. Ja se näyttäisi kasvavan koko ajan. Hän piti kehitystä hyvä asiana. Yli 30 % ei tarkoita tasa-arvoa, eikä välttämättä fifty-fifty -tilannetta saavuteta, mutta tulos tarkoittaa sitä, että myös naiset ovat tervetulleita Aasainuskon yhteisön jäseniksi. Hän lisääkin, että ”I don’t wanna be a member of men’s club”. Myös nuorten määrä on ollut kasvussa. Monenlaisten ihmisten, ei pelkästään heteroiden määrä on ollut kasvussa.

Jotkut jäsenistä saattavat pukeutua juhla-aikaan viikinkiasusteisiin. Óttar ei pukeudu, vaikka hänellä muutama puku onkin. Hän perustelee ratkaisuaan sillä, että vaikka heidän uskontonsa on vanha, he elävät kuitenkin nykyaikaa. Tapoihin ja käytäntöihin liittyen aasainuskoisetkin seuraavat hänen mukaansa muiden lailla omaa aikaansa, joten on ymmärrettävä se, että muinainen aika on eri asia kuin nykyaika. Óttar myöntää yhteisön jäsenten yleensä olevan tavalla tai toisella konservatiivisia, mutta perinteisessä mielessä he eivät kuitenkaan ole patavanhoillisia. (Óttar 2013.)

Óttarille uskonto antaa turvaa ja mielenrauhaa, ja hän kokee, että uskonto vastaa niihin tarpeisiin, joita kaikilla, jopa niillä ihmisillä, jotka eivät tunnusta uskonnollisuutta, tavallisesti on. Hän tunnustaa löytäneensä paikkansa maailmassa uskonsa kautta. Hän on myös kertonut lapsilleen, miten ja minne hänet kuoltuaan on haudattava. Joten hän saavuttanut mielenrauhan. Naurahtaen hän toteaa, että tärkeintä on ymmärtää se, että jokainen kuolee viimein. Kun häneltä kysytään kuolemanjälkeisestä elämästä, hän sanoo, ettei hän ei ole varma eikä hänen tarvitse olla varma, onko sitä, todennäköisesti ei ole, mutta sen sijaan ehkä hieman kliseisesti tärkeämpää on uskoa elämään ennen kuolemaa.

Aasainuskossa ei ole virallista teologiaa tai dogmeja. Hänen uskontonsa ei kuitenkaan näy mitenkään erityisemmin jokapäiväisessä elämässä. Mikäli hänet kohtaa kaupungilla, pakanuus ei näy hänessä mitenkään. Sen sijaan uskonnon sisällön kannalta tärkeintä on se, miten jokainen elää elämäänsä. Naurahtaen Óttar toteaa, että mitä ikinä tehdessään, esimerkiksi taistellessaan jättiläisiä vastaan jumalat ovat liian kiireisiä sekaantuakseen ihmisten elämään. Aasainuskossa ei ole syntisiä eivät he tunnusta synnin käsitettä.

Sen vuoksi Óttar sanoo voivansa elämää yhtä hyvin ja kunniallisesti kuin se vain hänelle on mahdollista murehtimatta ikuisia helvetintulia. Jälleen kerran hän korostaa löytäneensä oikean paikkansa maailmasta. Hänen mielestään heidän etiikkaansa perustuu enemmän tai vähemmän

maalaisjärkeen. Kaiken kaikkiaan aasainusko on kokonaisuutena sellainen uskomussysteemi, että juutalaisten, kristittyjen ja muslimien on vaikea ymmärtää sitä. (Óttar 2013.)

Abrahamilaisilla uskonnoilla ei ole mitään tarjottavaa hänelle; ne eivät anna hänelle vastauksia senkään takia, että hän on pohjoisen asukas ja näin ollen hän itse on osa aasainuskoa. Toisaalta hän ei halua lytätä kyseisiä uskontoja. Niillä on samanlaiset oikeudet kuin muillakin uskonnoilla, kunhan niiden kannattajat jättävät muiden uskontojen edustajat rauhaan. Aasainusko itse ei ole lähetystyöuskonto, vaan pyrkii toimimaan sovinnaisesti kaikkien uskontojen kanssa. Eikä heillä – aasainuskoisilla – ole tarve päästä eroon esimerkiksi kristityistä.

Perinne merkitsee Óttarille tavallaan tuhatvuotisen pakanaperinteen tradition jatkumoa. Hänen mukaansa tuo sama perinne koskee enemmän tai vähemmän kristittyjäkin, nämä eivät vain viime kädessä ymmärrä asian oikeaa laitaa. Hän katsoo, että perinne on läsnä koko ajan. Siten tietysti aasainuskossa on elvytetty vuodenaikojen neljä pääjuhlaa, jotka sijoittuvat kesä- ja talvipäivänseisausten sekä syys- ja kevätpäiväntasausten ajankohtaan. Perinteistä joulua hän esimerkiksi inhoaa, hänelle se on 6–12 tuntiin kestävä toimitus talvipäivänseisauksen aikaan, ei kolmekuukautta kestävä odotuksen aika. (Óttar 2013.)

Hän kiteyttää ajatuksen juhlasta, sen merkityksestä ”No, I want to... I don’t mind... No, I don’t mind feasts... but I love every day in normal life... especially in my age... ...What’s wrong with every-day-life?”

Kysymykseen, onko hänelle jäänyt mieleen jokin ikimuistoinen sattumus tai tapahtuma esimerkiksi kesän blótista, Óttar vastaa melko yleisellä tasolla (Óttar 2013)

Not really. The blóts are always... (Pidempi tauko)... How should I put it?... Has always been an experience... And I get much, much more out of it than go to a... go to a church which gives me nothing... Except boredom... And what is also very important... is the... is being together with my... with my fellow ásatrú people... I have always been in these bonding with the people... that you will not be finding in a normal church... So... Yes, being together with the... with the people of the same opinion... opinion, religious opinion... and the sort of opening up to the alter world is always very nice... (Pidempi tauko)... And then we drink and eat afterwards... And have fun... (Pidempi tauko)... Because why shouldn’t we?... There is nothing wrong in it. We’re allowed to do what ever we like... It’s all in our own responsibilities.

Óttar ei pyydä apua jumalilta tai etsi heistä lohdutusta. Mutta hän kertoo erään tarinan. Noin 10 vuotta aikaisemmin hän otti osaa erääseen blótiin Tanskassa. Hän toimi vanhassa tutussa blótr ryhmässä, jonka hän onoli tuntenut jo vuodesta 1999 saakka. Ainoana ongelmana seremoniassa

oli se, että se oli täydellinen menestys. Hän siis osallistui blótiin ja tervehti pitkästä aikaa Freyriä. Sitten hän kuitenkin ymmärsi, mikä oli hassusti. Eihän hän tarvinnut Freyriä, sillä hänellä oli jo kolme lasta, sen sijaan Freyrin sisko tuli kysymykseen. Óttarilla kun ei ollut tyttöystävää. Jumalatar jätti silti vastaamatta hänen pyyntöönsä. Ehkä jumalatar tyydytti omia tarpeitaan, sillä hänellä on samanniminen rakastaja, Óttar, itsellään. Tarinan ydin on siinä, että kun hän kertoo Freyristä ja Freijasta kyseiseen tapaan, ihmiset nauravat, ja siinä ei ole mitään vikaa. Heidän seremonioissaan on lupa nauraa sydämenkyläisyydestä.

Óttarin mukaan uhri voidaan suorittaa yhtä hyvin esivanhemmalle tai esivanhemmille, jumalalle tai jumalille. Hän itse uhraa usein Thorille, joka todennäköisesti on hänen suosikkijumalansa. Joka tapauksessa on sellaisiakin kertoja, jolloin hän tuntee tarvitsevänsä jotain toista jumalaa enemmän kuin Thoria. (Óttar 2013.)

Esivanhemmat tulevat silloin kyseeseen, kun on menettänyt jonkun läheisen rakkaansa. Óttarin molemmat vanhemmat ovat kuolleet; hänen 86-vuotias äitinsä oli kuollut 2,5 vuotta sitten. Hän kertoo kaipaavansa äitiään toisinaan, ei surevansa häntä, sillä jo ikänsä puolesta hänen lähtönsä oli aivan odotettavissa. Siksi on aivan luonnollista toisinaan tervehtiä seremonioissa myös esivanhempia. Óttar kertoo myös, että monet hänen ystävästään ovat hiljattain menehtyneet, samoin kuin hänen veljensä, jonka kuolemasta oli kulunut 3 vuotta. Uhraaminen suoritetaan siis kulloisenkin tarkoituksen mukaan. Uhrauksen aikana voi olla soveliasta mainita hedelmällisyyden ja kevään jumalat, mutta niin ei ole pakko tehdä.

Luonto on jotain, joka on Óttarille pyhää. Sillä me olemme osa sitä. Se ei silti tarkoita sitä, että on lupa tehdä mitä tahansa esimerkiksi tuhota luontoa silmittömästi. Me kyllä tarvitsemme parkkipaikkaa, mutta luonnon tuhoaminen syyttä on turhaa. Saman ajatus koskee kaikkea elollista luontoa ja elämää. Ihmisen on lupa metsästää nälkäänsä, mutta metsästäminen huvin vuoksi on tuomittavaa. Pyhää on olemassa, ja hyväksikäyttö on sallittavaa vain, jos on tarpeen metsästää eläimiä tai muuttaa luontoa hyödylliseen tarkoitukseen. (Óttar 2013.)

Tänä päivänä uhraaminen voi olla viljaa, maitoa, olutta tai lihaa, mitä tahansa, jopa elävä eläin. Toisaalta hän on vain kerran osallistunut Islannissa eläinuhriin. Se oli turska, joka käärittiin metallifolioon, paistettiin ja syötiin yhdessä. Yhteinen ateria juomineen on Óttarin mielestä usein tärkeä osa seremoniaa. Sillä se saa ihmiset viettämään aikaa yhdessä ja nauttimaan elämästä. Sillä keskeisintä kaikesta on nauttia elämästä. Elämä on ”nyt”.

Lopuksi Óttar tiivistää ajatuksensa suhteestaan muihin uskontoihin (Óttar 2013)

Naturally there are differences and I don't feel applying to accept anything... I always dislike when a religion is a... is a... making people's life worse. It should be the opposite, it should be... a path to happiness... So, I do like some religions more than others, but on the other hand... I'm not the conductor of (...nauraa...) religions in the whole world! It's out of my reach... They do exist... and they have their followers, all of them or most of them are the nicest people... And I... that I have been a representative of Ásatrúarfélagið in a committee called something like the Co-ordination Committee of Religious Societies in Iceland and I have been the representative since its started... I think it was 2006... And I really enjoy working together with the different people... The State Church is there... Pentecoste... Muslims... Buddhists... No Hindus yet... No Jews yet... but they would be welcome... So, I have my religion, they have their religion, and the... that's it... We don't discuss that... (Pidempi tauko)... People are people... (Pidempi tauko)... And in any case I wouldn't expect... an Indian for instance to be an ásatrúer... They have their own... But if that Indian wants to be an ásatrúer he would be welcome... Because who is to define... Who is... who has the right?... Only the person in question can decide where he is if this is something for him or not... Or her... I don't want to be a judge for that...

HENKILÖKUVA 2: YLIPAPPI HILMAR

Hilmar Örn Hilmarsson on Islannin aasainuskoisten ylipappi. Hän on toiminut ylipappina vuodesta 2003 alkaen, jolloin hänet valittiin Jörmundur Ingi Hansenin tilalle tämän melko myrskyisen ja ristiriitaisen kauden jälkeen. Hilmar on kansainvälisestikin tunnettu islantilainen säveltäjä. Omien sävellystöittensä ohella hänet tunnettaan yhteistyöstä muun muassa Sigur Rósin kanssa. (Gregorius 2009, 72.)

Hän kertoo syyskuussa 2013 tekemässän henkilöhaastattelussa musiikkiin liittyvästä historiasta seuraavasti. Musiikkiopintonsa hän aloitti melko aikaisin, hän soitti viulua ja pianoa. Teini-ikäisenä hänestä tuli aktiivinen toimija islantilaisessa musiikkimaailmassa ja musiikki oli hänelle tärkeimpiä kiinnostuksen kohteita. Jälkeen päin tarkastellessaan hänen musiikissaan oli jo tuolloin selviä elementtejä mytologiasta. Säveltäjänä hän on itseoppinut, lukuun ottamatta joitakin yliopiston sävellystekniikkaan ja -menetelmiin liittyviä kursseja.

Aluksi häntä kiinnosti popmusiikki, sitten hän kiinnostui myös elektroniikkamusiikista. 20-vuotiaana hän asui jonkin aikaa Pariisissa, ja vuonna 1984 hän muutti Lontooseen, jossa hän enimmäkseen asui 2,5 vuotta. Tämän jälkeen hän jatkoi oleskeluaan Englannissa vielä jonkin aikaan tehden kokoa ajan musiikkia. Hän keskittyi säveltämään erityisesti elokuvamusiikkia. Vuonna 1994 hän muutti Tanskaan, jossa hän asui vuoteen 1999 saakka, jonka jälkeen hän palasi takaisin Islantiin. Islannissa hän on asunut siitä asti. Hänellä on neljä lasta, kaksi tytärtä ja kaksi poikaa. Tyttäret ovat syntyneet 1997 ja 2003, pojat 1985 ja 1989. (Hilmar 2013.)

Hilmar Örn Hilmarson syntyi 23.4.1958 ja vietti ensimmäiset elinvuotensa Reykjavikissa. Äiti ja kaksi poikaa, Hilmar ja hänen nuorempi veljensä, muuttivat Saksaan opiskelemaan lähteneen isän perään vuonna 1963. He asuivat pienessä kaupungissa lähellä Stuttgartia ja asuivat Saksassa kolme vuotta. Hilmarin ollessa noin 8-vuotias perhe palasi takaisin Islantiin.

Hilmar kertoo kasvaneensa kulttuuriperheessä, jolla oli laajat taide- ja kulttuuriyhteydet. Hänen setänsä Einar Poulson oli mytologian tutkija, ja 10-vuotiaana hän kiinnostui setänsä tutkimuksista, joissa tarkasteltiin muinaisen pakanaperinteen symbolismia. Hänen mielenkiintonsa pakanaperinteen perusteisiin heräsi tuolloin, vaikka myöhemmin Hilmar ei ole voinut hyväksyä kaikkia setänsä esittämiä teorioita. Setänsä tutkimusten ohella myös Hilmarin isä ja isoisä sai hänet kiinnostumaan islantilaisista saagoista ja muusta vanhaasta kirjallisuudesta jo varhain.

14-vuotiaana hän kävi rippikoulun, jonka hän monen muun ikäisensä ohella koki melko rasakana, mutta olisi ollut ennen kuulematonta, jos joku olisi tuolloin jäänyt ilman konfirmaatiota. Hilmarilla oli omien sanojensa mukaan kriisi, hän vierasti kristillisyyttä, hän inhosi rippipappia, josta myöhemmin tuli Islannin piispa. Myöhemmin hän oli osallisena isossa seksiskandaalissa. Hilmar piti häntä aina kusipäänä. (Hilmar 2013.)

Hilmar toteaa, että jos ei aivan vastustanut kristittyä, hän tunsi, ettei kristinusko todellakaan ollut hänen uskontonsa. Aasainuskoisten yhteisö perustettiin Hilmarin ollessa vasta 15-vuotias. Yhteisö tunnustettiin viralliseksi uskonnoksi toukokuussa 1973 ja noin vuotta myöhemmin 16-vuotissyntymäpäivänään Hilmar liittyi heti ensitöikseen yhteisön jäseneksi. Melko pian hän kokosi rohkeutensa tutustuaakseen yhteisön perustajiin Sveinbjörn Beinteinssoniin ja Jörmundur Ingi Hanseniin, josta Sveinbjörnin kuoleman jälkeen tuli yhteisön johtaja. Hilmar kertoo, että ystävyys molempien herrojen kanssa on ollut aina osa hänen identiteettiään.

Hilmar oli kiinnostunut erilaisista uskonnoista. Ongelmana vain oli, että tuolloin ei ollut mahdollista opiskella uskontoja Islannissa. Ainoat opinnot, jotka hän suoritti yliopistossa, oli Raamatun heprea, koska hän oli hyvin kiinnostunut juutalaisesta mystiikasta. (Hilmar 2013.)

Aasainuskoisten yhteisö ajautui 2002 johtajakriisiin. Hilmar kertoo esittäneensä ratkaisuja patitilanteen ratkaisemiseksi, ja kun Hilmaria ehdotettiin uudeksi allsherjagoðiksi eli ylipapiksi, hän sanoo tyytyväisyytensä suostuneensa tehtävään. Haastattelun aikoihin hän totesi olleensa 10 vuotta tehtävässä ja suunnitteli, että olisi enää 5 vuotta johdossa, mutta eroaisi sen jälkeen keskittyäkseen taas musiikin tekemiseen. (Hilmar 2013.)

Hilmar kertoo yhteisön jäsenmäärän alkuvaiheista sen, että se oli lähes kaksivuosisikymmentä melko vaatimaton. Lähemmäs sata tai jotain. Jäsenet olivat enimmäkseen miehiä, joilla taide, esimerkiksi runous, ja tilanhoito olivat kaikki kaikessa. Näinhän oli yhden perustajan kohdalla. Myös musiikki – eksentrisen ”autistinen” – puhutteli joitakin, varsinkin Hilmarin sukupolven edustajia. Hänelle itselleen se oli kuitenkin uskonnollinen elämäntapa. Hän toteaaakin (Hilmar 2013):

I certainly did not really see this as a celebration of Icelandic past or as an antiquarian society. Much rather I thought this was something to become applicable to everyday life and would serve us as a system of ethical behavior and also celebrations that were done to mark the seasonal changes which of course reflect on our everyday life and also our existence as a whole because the seasonal changes can be mirrored in people's lives, basically.

Nuoruus, sitä seuraava kypsyys, raihnaisuus ja kuolema... Ainakin Hilmarille itselleen rituaalit ovat elämän eri vaiheita, juhlia. Ajan myötä rituaalit yhteisön sisällä muuttuivat ja saivat kiinteämmän muotonsa. Kesän ensimmäinen päivä eroaa juhannuksesta, talven ensimmäinen päivä on muuta kuin joulu (Jól/Yule), talvipäivänseisaus. Sitten tulivat erityiset rituaalit: nimenantojuhla, häät, pakanakonfirmaatio ja hautajaiset. Vuosi 2000 oli merkkipaalu; se oli tärkeä vuosi myös kristityille. Tuhatvuotinen juhla... Se oli myös pakanoille tärkeä vuosi, sillä periaatteessa perinne ei koskaan sammunut. Hilmar toteaa, että nykyaasainuskoa ajatellen vuosi 2000 on myös tärkeä siksi, että sen jälkeen aasainuskosta on tullut kristinuskon jälkeen toiseksi suurin uskonto Islannissa. Toiminta on monipuolistunut, se on avointa ei pelkästään jäsenille, vaan kaikille kiinnostuneille maailmankatsomuksesta tai mielipiteistä huolimatta. (Hilmar 2013.)

Uskon ja uskonnon takaamasta turvasta ja lohdutuksesta Hilmar toteaa omin sanoin seuraavaa (Hilmar 2013)

I think it gives you everything you need, basically, because on a personal note, I had a very traumatic experience with death very close to me, which let me confront me with what my faith really is. And I found that this belief gives me all the comfort I needed, and which in turn also has helped me.... I mean... to help other people in a crisis point of their life. It's in a way a case of a wounded heeler. If you know that you can seek strength and comfort from this belief, and it is in many forms. We can talk metaphorically and we can talk in a poetic language, but we also need to talk in a language that makes sense emotionally. So in that sense it has been for me a ... (Pidempi tauko)... it has given me strength and I know that people have been able to draw strength from it. And sad to say, but the greatest increase in percentage of ceremonies have been funerals because the demographics of the society is that we are getting older. We had a funeral of probably our oldest member who was a woman of 96 years old, [nimi, ei tunnistettavissa]. We had to go through these things and make sure that people who have a priestly function in our society, that they are able to confront the situations. Of course it's really nice to give a name to a child and marry a couple, but sitting with a grieving family, confronting death and loss, that's not an easy one. It requires that people are well grounded and they have some strength to draw from. So that it is also been something we have been doing within our inner work, making sure that people who have these responsibilities and duties, they are up to it, which has been very important.

Seremoniallisessa mielessä Hilmarin mukaan ylipapin toimenkuvaan kuuluu neljän pääseremonian sekä niiden ohella kahden muun tärkeän vuotuisen juhlan, joulukuun ensimmäisen päivän lokakuun lopulla ja Thorrablótin tammikuun lopulla, pyhittäminen. Kahden viimeisen seremonian merkitys on siinä, että ne sijoittuvat vuoden pimeämpään aikaan, jolloin ihmisillä on tarve viettää aikaa ja juhlia yhdessä syöden ja juoden, syöden perinteisiä islantilaisia ruokia. Viimeisen talousromahduksen (vuoden 2008 maailmanlaajuisen talouskriisin, huom. minun) jälkeen Hilmar kertoo heidän alkaneen juhlimaan joulukuun ensimmäistä päivää perinteisenä autonomian muistopäivänä, sillä he tunsivat tarvetta yhtenäisempään moraaliseen vahvistukseen. Papit toimivat luonnollisesti myös muiden seremonioiden vetäjinä, oli kyseessä sitten nimenantojuhla tai vaikka avioliittoon vihkiminen. Tai vaikkapa jokin pienemmistä blóteista. Juhlia on 30–40 vuodessa tai jopa enemmän. (Hilmar 2013.)

Jumalat ovat Hilmarin mukaan paremminkin ystäviä tai liittolaisia kuin perinteisessä mielessä suojelijoita. Jokaisella voi olla henkilökohtainen suhde jumalaansa ja heitä kohtaan voi olla odotuksia tai heiltä voidaan pyytää erilaisia palveluksia, mutta yleisimmin he lienevät arkkityyppejä, joilla kullakin omanlaisen voimansa. Tässä mielessä kyse syvemmästä suhteesta tai sisällöstä. Hilmar toteaaakin ”... If I am doing certain things, but that is perhaps my own personal approach. And which may be tend by the way I look at things and maybe through some artistic glasses”.

Muista ”yliluonnollisista” olennoista Hilmar mainitsee niin sanotut ”starvetturit” ja ”landveturit”, eräänlaiset maan tai tietyn paikan asujat. Niiden merkitys islantilaisessa perinteessä on ollut ja on vieläkin vahva. Hän vertaakin niitä roomalaisten genius lociin, jonka kanssa piti olla hyvissä väleissä. Isoäidiltään hän oppi sen, että kun tarjotaan esimerkiksi lasillinen maitoa tai jokin asia on jossakin tietyssä paikassa, se on sinänsä sellaisenaan kaunista, ellei symbolista, niin ainakin ensivaikutelmaa syvällisempää. Tämän takia minne ikinä hän menee ja toimittaa seremonian, hän keskustelelee hiljaisesti paikan olentojen kanssa. (Hilmar 2013.)

Entä mikä sitten on pyhää? Hilmar vastaa (Hilmar 2013)

I think probably the strongest feeling that you can encounter in our society, is the sacredness of nature and for us it is very important, and that the destruction or the [supplication] of nature is totally alien to this belief, because we believe that we should leave this earth or this land in a better shape to our children than we received it in. ... That has been something that has been handed down and that has been very much a part of our emphasis. And yes, I think that is probably one of the underlying things, and... but if you go into maybe religious terms, so maybe that the word is sacred, your honesty should be sacred, and you should try...

I mean... try to be an upright and honest and tolerant person. And these are things about ethical behavior which we see as very important.

Hilmarin suhde muihin uskontoihin on hänen mielestään avoin. Hän kasvoi lutherilaisessa ympäristössä, hänen molemmat isoäitinsä olivat aktiivisia seurakunnan työntekijöitä, isoäidin sisaren aviomies oli urkuri ja säveltäjä. Nuorukaisena hän tuns useita pappeja, joiden kanssa hän kävi uskonnollisia keskusteluja. Monet kirkon virkamiehistä, papeista, eivät kuitenkaan kuuluneet valtavirtaan, sillä he olivat saaneet vaikutteita spiritualisteilta ja spiritualistiselta liikkeeltä. Uskonnollisuus/uskonnot merkitsevät hänelle (Hilmar 2013)

I'm ... maybe... colored by this theosophical dictum that no religion is greater than the truth and I came to lot of insights from studying other religions, like Hinduism and Buddhism, which gives me a window in to Ásatrú, because they are sister religions, polytheistic with some of the same diachrony. You can see through etymology that Indra and Thór are and so forth. But I'm open to other belief and as I said... I spent quite a long time studying the Old Testament and of course the New Testament as well. ... But that is for me a interesting study. So, I think I probably gained quite a lot of understanding on my own religious beliefs and my own religious background by looking at other religions. And... also take part in cross-religious program in Iceland where we have meetings between different religious groups. It's an organization which is about discussing beliefs and building bridges between different points of view, which has been eye-opening, for, I think, most of us. And I have done cross-religious ceremonies with priests, where we have been together at namegivings and weddings and funerals, which has been, I think, very good for both parties. So it's not attack or war between these religions, and we also have a big emphasis of that we don't proselytize, we don't really want a religious outrage, we don't go into schools, we don't preach to people.

HENKILÖKUVA 3: TERESA

To me the gods are very real, but as manifestations of natural and cosmic power. I would not say that I pray to them, I don't say prayers, but I talk to them and I do ask them for things and I give the sacrifices in return. Some gods I talk to more than others, all depending on what is going on at that time. I don't talk to them every day, every week, every year. I probably do at least once a month though.... Only when I need them and I talk to different gods for different things. To me they are manifested just about as they appear in the Edda s, that is regards to their powers, but I more look upon them as sort of equals.

Haastattelun aikaan Teresa oli 25-vuotias yksinhuoltaja. Hän valmistui filosofian maisteriksi Reykjavikin yliopistosta vuonna 2015, jolloin hän pyrki myös tohtorin koulutusohjelmaan. Yliopistollisina aineinaan hänellä on ollut kirjallisuuden teoria ja kansanperinne sekä Islannin keskiajan historia. Hänen tohtorinkoulutusohjelmansa suuntautuu Islannin muinaiseen kirjallisuuteen. Hän on myös ollut Aasainuskoisten yhteisön hallituksen jäsen. Asuinpaikakseen hän ilmoitti Reykjavikin, ja asuvansa yhdessä tyttärensä ja poikaystävänsä kanssa. (Teresa 2016.)

Teresa syntyi vuonna 1991 Reykjavikissa, mutta asui suurimman osan lapsuudestaan isoäitinsä kanssa maaseudulla Islannin koillisosassa. Hän kertoo isoäitinsä tarinoineen peikoista ja

tontuista, kansanperinteestä yleensä, islantilaisesta luonnosta ja heidän suvustaan. Teresan mukaan maaseudun ympäristö antoi hänelle yhteyden luontoon ja loi kunnioitusta luontoa kohtaan.

Hänen lapsuuden uskontonsa oli katolilaisuus ja omien sanojensa mukaan hän oli hyvin uskonnollinen teini-ikään saakka. Teini-iässä hän myös hylkäsi kristinuskon ja erosi kirkosta. Hän kertoo perehtyneensä tuona aikana eri uskontoihin lukemalla niistä paljon. Hän kävi kahdeksaa eri koulua 6–16-vuotiaana. Peruskoulun jälkeen hän aloitti kansainvälisen ylioppilasohjelman, josta hän sai tutkintotodistuksen vuonna 2010. Tämän jälkeen hän suoritti edellä mainitun yliopistotutkinnon. (Teresa 2016.)

Teresa kertoo, että erottuaan kirkosta hän liittyi Aasainuskoisten yhteisöön. Syy tähän oli lähinnä se, että hän halusi tukea yhteisöä ja sen kulttuuriperintöä maksamalla ”kirkollisveronsa” yhteisölle. Myöhemmin hänen kiinnostuksensa aasainuskoa kohtaan kasvoi, hän opiskeli sitä lisää ja huomasi, että se vastasi hänen maailmankatsomustaan. Myöhemmin hän osallistui *siðfræðslaan*, aasainuskon konfirmaatioon voidakseen hylätä kristinuskon ja kristillisen kasteen. Kaiken kaikkiaan hän tunsi yhteenkuuluvuutta yhteisöön ja koki yhteisön ikään kuin perheeksi. Viikoittaiset avoimet ovet loivat syvempää yhteisöllisyyttä, joka sai hänet osallistumaan blóteihin ja viimein osallistumaan yhteisön hallituksen toimintaan, jonka jäsen hän on ollut jo vuosia.

Omien sanojensa mukaan Teresa kertoo Aasainuskoisten yhteisöstä seuraavasti (Teresa 2016)

To me the Ásatrúarfélagið is a lot like a family, you'll always have a place where you belong there. It's closeknit and welcoming. Our weekly meetings are not at all religious, it's more like going to a coffee shop with family. We meet every week and chat, and I feel like my week is ruined if I can't make it. Our actual religious gatherings are a few times over the year, most commonly on days important to the seasons and we normally meet outside for those ceremonies. To me I tend to view the Ásatrúarfélag[ið] as a net, the entire net is the group as a whole, ranging from the top left corner to the bottom right corner (or all over the country), most of the time you never see the net in its entirety only parts of the net.

Teresan mukaan tietyt ihmisverkostot ottavat tavallisesti osaa erilaisiin seremonioihin, varsinkin blóteihin, mutta eivät kaikki yhteisön jäsenet. Jotkut osallistuvat vain joihinkin vuotuisiin seremonioihin. Verkostojen toimintaa sanelee luonnollisesti se, kuinka aktiivisesti jäsenet ovat mukana liikkeessä. Kaupunkilaisilla on myös se etu, että he voivat muualla asuvia helpommin osallistua jokaviikkoisiin avoimiin oviin. Teresaa toteaa, että liikkeeseen liitytään moninaisin syin. Jotkut liittyvät, kuten hänkin alun perin, maksaakseen uskontoveronsa yhteisölle ja kannattaakseen kulttuuriperintöä. Jollekin kysymys on todellisesta uskomusjärjestelmästä,

jossa tulkitaan kukin tavallaan mytologiaa metaforana. Tämän takia Teresa pitää itseään ”uskonnollisesti hengellisenä aasainuskoisena”. (Teresa 2016.)

Aasainusko ei edellytä mitään yksittäistä selkeää dogmia. Jokainen voi valita vapaasti omat uskomuksensa, sen mihin uskoa, ja tämän Teresa näkee yhteisön yhtenä tärkeimpänä voimavarana. Osa jäsenistä on ateisteja, osa kirkkoon tyytymättömiä kristittyjä. Jotkut saattavat edustaa jotain sellaista järjestelmää, jota valtiovalta ei ole hyväksynyt virallisesti – Teresa mainitsee tällaisena muun muassa wiccan.

Oma joukkonsa on mytologiaan uskovat, jollaiseksi Teresa itsensä määrittelee. Teresan mukaan jotkut heistä pitävät jumalia metaforana luonnonvoimille, toisille taas jumalat ovat korkeimpia voimia ja toisille ne ovat kirjaimellisesti jumalia. Osa heistä, jotka uskovat aasoihin, pitävät muutamia jumaluuksia keskeisimpinä. Jotkut saattavat pitää kaikkia pakanajumalia yhtä tärkeinä. Jotkut yhteisön jäsenistä edustavat selvästi uskonnollista synkretismiä: jumaluususkomuksiin sopii yhtä hyvin Jeesus kuin muutkin uskomushahmot.

Teresa painottaa sitä, että hän tuntee enemmän yhteyttä muihin ihmisiin sekä asioihin yhtä lailla kuin luontoon. Aasainuskossa hän on oppinut elämänhallintaa ja vastuun ottamista, ja mikä tärkeää, häntä ei tuomita teoistaan eikä hän koe minkään korkeamman voiman rankaisevan tai palkitsevan häntä. Hän katsoo, että hänen käyttäytymisensä ja käyttäytymismallinsa ovat oikein ilman, että sitä vaadittaisiin tai sille asetettaisiin muodot. Näin aasainusko antaa hänelle tarvittavan turvallisuudentunteen. (Teresa 2016.)

Teresa täsmentää vielä seremoniakäytäntöjä. Ne ovat moninaisia eikä yhtenäistä käytäntöä löydy Aasainuskoisten yhteisössä. Jotkut harjoittavat omia henkilökohtaisia seremonioita ystävien tai perheen kanssa. Toisilla seremoniat saattavat olla perinteisemmin uskonnollisia, niissä käännytään jumalien tai luonnonhenkien puoleen. Joillakin saattaa olla kotona alttari, joissa on jumalhahmoja tai muita uskonnollisia hahmoja, joille sytytetään kynttilöitä tai hajusteita tai annetaan jotain pientä lahjaksi jumalalle.

Teresalle heidän kaikki seremonialliset menonsa ovat tärkeitä ja kenties mieleenpainuvia. Yleensä sää määrää toiminnan. Aasainuskoiset järjestävät mieluusti esimerkiksi häät ulkoilmassa, mutta huonolla säällä ne on pidettävä sisätiloissa. Myös blótit pyritään pitämään ulkona. Yleisenä havaintonaan Teresa kuitenkin huomauttaa, että hänen mielestään usein kehnoissa

olosuhteissa alkanut päivä voi muuttua täysin ennen tai vaikka seremonian aikana. Puhuri tai piiskaava sade saattaa muuttua äkkiseltään pilkahtavaksi auringonpaisteeksi. Tämän hän tulkitseekin heidän (eli aasainuskoisten) välittömänä luontosuhteensa vaikutuksena jopa säähän. Joka tapauksessa eräät häät Thingvellirissä hän muistaa erittäin hyvin.

Thingvellerillä oli tarkoitus järjestää pakanalliset häät, ja vain puolta tuntia myöhemmin samalla paikalla järjestettiin myös kristilliset häät. Hääpaikalla oli harmaata ja sateista, mutta kun hääseurue oli saanut sytytettyä pakanatulirenkaansa, sade lakkasi ja auringonpaiste täytti seudun. Pian sateenkaari ulottui taivaan yli, aurinko paistoi ja oli lämmintä. Seremonian jälkeen seurue poistui kapeaa polkua pitkin paikalta ja he kohtasivat puoleessa välissä matkaa kristityn seurueen. Äkkiä aurinko vetäytyi taas pilveen, sateenkaari hävisi ja alkoi sataa kaatamalla. Teresan kertoman mukaan tapahtunut oli kuin jumalat olisivat tahtoneet taivaan avautuvan vain heille, pakanoille. Ja myös kertoo, että tapahtuma ei ole ainutlaatuinen, vaan vastaavanlaisia luonnonilmiöitä on tapahtunut muitakin. (Teresa 2016.)

Perinne on Teresalle kaikki kaikessa. Se ei ole pelkästään vaikuttanut tai muovannut hänen ajattelutapaansa, vaan myös käyttäytymistään, ja siihen, kuinka hän suhtautuu esimerkiksi haltioihin (eli tonttuihin), ”kivien asukkaisiin”.¹⁸ Hänen suhteensa jumaliin on sekin niin sanotusti luonnonläheinen. Jumalat eivät välttämättä ole ihmisiä voimakkaampia, Teresan mielestä heidän välillään on selvä vuorovaikutussuhde. Jumalan/jumalien voimakkuus määräytyy itse jumaluuden mukaan.

Teresalla itsellään on joitakin muita tärkeimpiä jumalia. Näillä jumalilla on keskeisempi paikka hänen kotialttarillaan, ja hän keskustelee näiden jumalien kanssa tiiviimmin. Sitten hän mainitsee jumalat, joita ei ole hänen alttarillaan, mutta joita hän kutsuu tarvittaessa. Tavallaan jumaluudet merkitsevät hänelle energiaa ja energian keskittämistä ja avun saamista. Perinteen kunnioittaminen tarkoittaa hänelle selkeästi myös tietyn pyhän alueen kunnioittamista. Niin sanotun pyhän kiven häpäiseminen ei ole sallittua, ei siksi, että häpäisystä aiheutuisi rangaistus, vaan siksi, että tuo ”pyhä” opettaa meitä ymmärtämään piilotettua luontoa ja herättää jopa kunnioitusta luontoa kohtaan. Perinne on Teresan mukaan olemassa syystä, muussa tapauksessa se kuolisi.

¹⁸ Sitaattimerkintä minun. *Kirjoittajan huomautus.*

Perinne kuitenkin on jatkuvassa muutoksen tilassa. Oli kyse sitten kirjallisesta perinteestä tai kansanperinteestä, sen täytyy mukautua ajan oloihin. Esimerkiksi muinaiset ihmis- tai eläinuhrit jumalille on korvattu kaatamalla mettä tai vettä mahaan tai heittämällä kasvien oksia tai eläimen lihaa tuleen. Uhraus on joka tapauksessa tärkeää myös nykyaikana, kuten yli tuhat vuotta sitten, mutta se ole enää niin veristä kuin aikaisemmin. Tiivistäen Teresan omin sanoin ”Tradition is all important, but it must adapt and stay relevant to each group. To create something new you must build it from old foundations and then add something new – all development is based somewhere and has roots somewhere”. (Teresa 2016.)

Teresa näkee, että ihmisen tulee tehdä yhteistyötä koko maailmankaikkeuden kanssa. Mitään ei ole luotu tyhjästä, sillä on tarkoituksensa. Tarinat peikoista, haltioista ja maahisista ovat kansallista perinnettä, mutta myös kirjallista perinnettä, joka perustuu muinaiseen kieleen, johon nykyislanti vahvasti tukeutuu. Tärkeistä pyhistä paikoista pitää mainita Thingvellir, joka on ollut historiallinen hallintokeskus aina vuodesta 930 alkaen, ja jossa nykyään järjestetään kesäpäivänseisauksen blót.

Teresalle erityisen pyhää on luonto, mutta myös henkilökohtainen vapaus ja uskonvapaus. Luonnonhenget ja maisemat ovat itsessään tärkeitä, siksi hän kokee velvollisuudekseen suojella luontoa. Teresa ajattelee, että ihminen on osa kokonaisuutta, maailmaa, monismia. Siksi hän ei ole koskaan yksin eikä hänen tulisi toimia itsekkäästi. Paljolti tämän vuoksi meidän olisi syytä hylätä dualismi ja vastakohtaisuus sekä monistiset opit.

Uskonnollisessa mielessä yhtymäkohtia aasainuskoon löytyy Teresan mielestä polyteismista, animismista ja spiritualismista erilaisina kertomuksina ja käytäntöinä. Siksi yhtäläisyydet egyptiläisten, kreikkalaisten, pohjoismaisten tai jopa alkupeisten amerikkalaisten tai eteläamerikkalaisten myyttien ja kansantarinoiden, kosmologian ja uskontojen kanssa on ilmeistä. Esimerkiksi kristinuskoa oppina ja uskomusjärjestelmänä hän ei halua tuomita, mutta hän suhtautuu siihen vähintään kriittisesti:

But when religions crosses the border of naturality and personal freedom, like extreme evangelism or extreme catholic[c]m does when they deny homosexuality, abortions, do missionary work, or say to have a private right to claim “good vir[t]ues” (such as forgiveness, neighbourly love, empathy and so on) as [c]hristian “virtues”, meaning other must have bad vir[t]ues (Icelandic church does this all the time). I respect all religions apart from those religions that refuse to respects other peoples nature, rights, feelings and freedom to think for themselves, which is in fact only known within *cetrain* monotheistic traditions.

5 HAASTATTELUJA JA SISÄLLÖNANALYYSIÄ

Henkilötietojen hankinnassa olen hyödyntänyt henkilöhaastattelua. Tällöin hyväksi menetelmäksi osoittautui puolistrukturoitu haastattelu. Jari Eskolan ja Juha Suorannan mukaan strukturoidussa haastattelussa kysymysten muotoilussa ja järjestyksessä noudatetaan samaa järjestystä kaikkien haastateltavien suhteen. Tällöin esitetyillä kysymyksillä on kaikille haastatteluun osallistuville sama merkitys. Valitsemani menetelmä on puolistrukturoitu haastattelu paremmin kuin strukturoitu haastattelu siksi, että haastateltavat ovat saaneet vastata kysymyksiin vapaamuotoisesti omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 87.)

Haastattelututkimus alkaa suunnittelusta ja sen toteutuksesta. Haastattelututkimuksen ohella myös havainnointi on usein keskeisellä sijalla. Minä itse en tarkentanut tai pohjustanut informanteilleni havainnoimisen osuutta tai merkitystä missään yhteydessä, vaan ajatuksenani oli osallistua enemmän tai vähemmän toimijana itse, mutta ei kuitenkaan täysin ulkopuolisena henkilönä. (Eskola & Suoranta 1998, 100.)

Eskola ja Suoranta pohjustavat näkemyksensä neljän Martti Grönforsin kvantitatiivisen kenttätömenetelmän asteeseen (Eskola & Suoranta 1998, 101):

- 1) havainnointi ilman varsinaista osallistumista
- 2) osallistuva havainnointi
- 3) osallistava havainnointi eli toimintatutkimus
- 4) piilohavainnointi.

Itse haastattelutilanteita ajatellen toimintamallini eivät olleet viimeiseen asti suunniteltuja. Haastattellessani Óttaria ja Hilmaria molemmat tilanteet olivat tavallaan hyvin spontaaneja; kaiken lisäksi minulle täysin uusia, jopa vieraita. Kaiken lisäksi haastattelut tapahtuivat englanniksi, ei minun omalla äidinkielelläni, suomella. Oma osallisuuteni ei näin ollen välttämättä ollut maksimaalista.

Jälkikäteen analysoituna on ilmeistä, että haastatellessani kumpaakin miestä minun asemani tapahtumassa täyttivät kohdat 1 ja 2. Niiden ulkopuolella tapahtunut epävirallinen osuus yhteisön lauantain avoimissa ovissa oli lopulta osallistuvaa ja piilohavainnointia.

Esittämäni tutkimuskysymys kuuluu, millä tavalla aasainusko profiloituu uskontona Islannissa ja miten kunkin informantin näkemykset eroavat vai eroavatko ollenkaan toisistaan. Haastattelukysymyksilläni olen halunut saada selville aasainuskon edustajan uskomuksiin tai uskontoon liittyviä perusoletuksia maailmankatsomuksellisenä lähtökohtana. Siksi näkisinkin, että aineistolähtöinen sisällönanalyysi vastaa parhaiten tavoitteitani.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi jaetaan karkeasti kolmivaiheiseksi prosessiksi, joka on 1) aineiston pelkistäminen (redusointi), 2) aineiston ryhmittely (klusterointi) ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen (abstrahointi). (Tuomi & Sarajarvi 2018, 122.)

Purkaessani aineistoa päädyin johtopäätöksissäni siihen, että redusointi oli olennaisinta. Karsin varsin paljon keskustelussa esiintyviä toistoja tai jopa esitettyyn kymykseen liittyviä syrjäpolkuja pois. Ryhmittely eli klusterointi syntyi vapaasti, jo esitettyjen kysymysten muodossa. Haastateltava sai esittää asiansa vapaasti, jopa assosioiden. Jos tein muutoksia ryhmittelyssä, ne olivat hyvin vähäisiä. Kaikkien henkilökuvien esitys pohjautuu pääpiirteissään haastattelussa esitettyihin kysymyksiin ja niiden vapaamuotoiseen tulkintaan. Teoreettisten käsitteiden käyttäminen ei tässä tutkimuksessa ole tarkoituksenmukaista aineiston vähäisyyden vuoksi.

6 LOPPUTULEMA

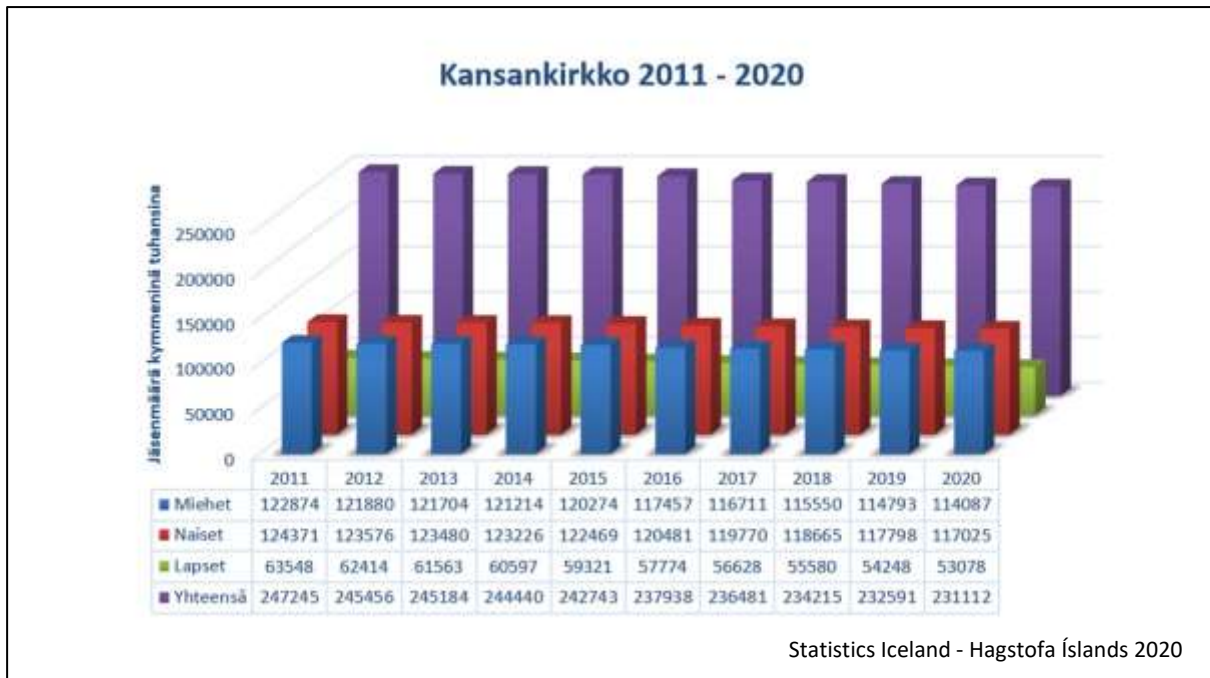
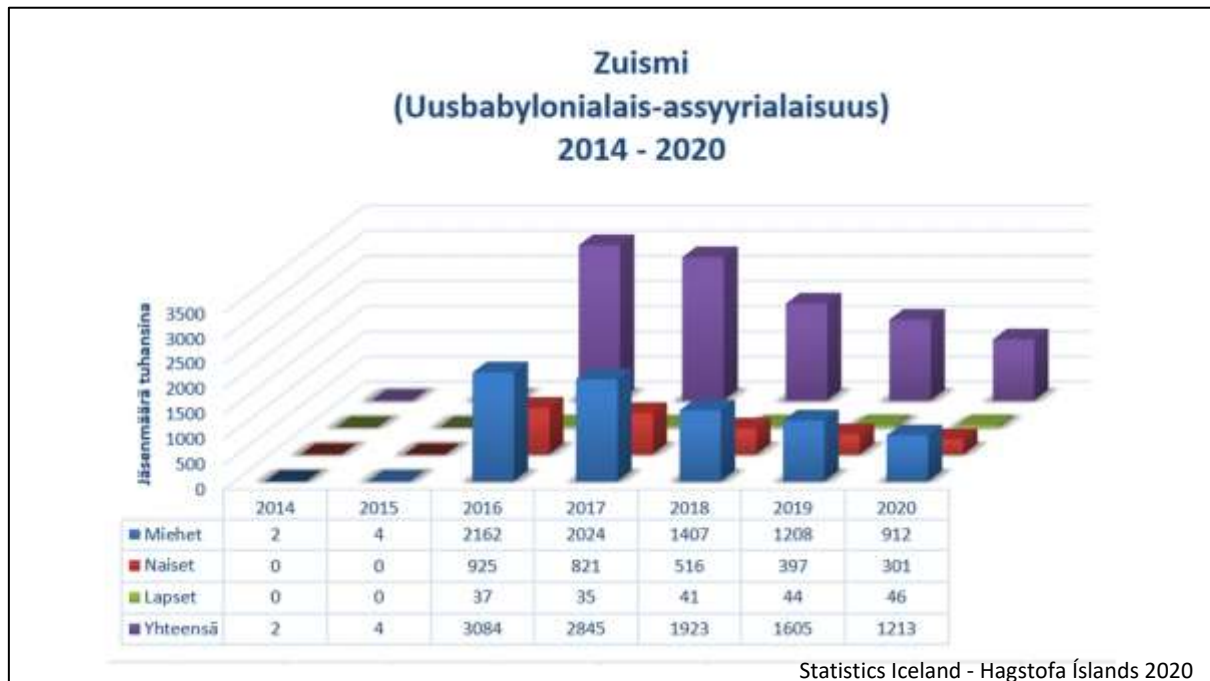
Aasainuskoisten yhteisöllä on uskontona vankka yhteiskunnallinen asema tämän päivän Islannissa. Se ei ole kohdannut samanlaista vastustusta kuin vaikkapa wicca esimerkiksi Suomessa. Syynä tähän on mitä ilmeisimmin yhteisön pitkä ja monessa suhteessa poikkeuksellinen kansallinen ja miksei myös pakanauskomuksiin tai muinaisiin pakanauskontoihin perustuva historia. Kyseinen historia on todistettavasti pidempi kuin vain ne noin 50 vuotta, jolloin nykyinen uskonnollinen yhteisö on ollut olemassa. Monet uskon/uskonnon edustajista katsookin, että heidän edustamansa yksilön ja yhteisön viitekehys rakentuu yli tuhat vuotta vanhalle katkeamattomalle historialliselle pohjalle.

Minun haastatteleman informanttien ovat omassa uskomusjärjestelmässään omaksuneet selkeän paikalliseen elämään, elämämpiiriin ja luonnonolosuhteisiin, perheiden ja muiden lähimmäisten ja ystävien toveruuteen, suvaitsevaisuuteen, kunnioitukseen ja kaiken elämän arvostukseen. Ei liene liikaa väittää, että heille pakanaisuus ”islanniksi” on itseisarvo.

Yhteisön edustajat ovat erityisen kriittisiä valtauskontoa, kristinuskoa kohtaan. Tuolle kritiikille on luonnollisesti syynsä, niin historialliset kuin nykyiset. Asenteet ovat lujissa, puolin jos toisin, ja vaikka ennakko-oletukseltaan Islannin aasainuskoiset – yksilöinä sekä ryhmänsä jäseninä – voitaneen katsoa konservatiiveiksi, se ei tarkoita sitä, etteivätkö he pystyisi uskontonsa edustajina sopeutumaan tai ottamaan vastaan nykypäivän haasteita koko ajan muuttuvassa globaalissa maailmassa.

Tutkimusaineistoni on suppea. Niin sanottuna uususkonnollisena liikkeenä, uuspakanuutena tai pakanauskontona aasainusko, varsinkin islantilaisessa muodossaan, herättää perinteeseen ja sen jatkuvuuteen liittyvää mielenkiintoa. Tutkimustani rajoitti sekin, että kaikki informanttini olivat ylipapin valitsemia, mikä luonnollisesti saattoi vaikuttaa vastaustuloksiin. Näin laajemman kuvan saaminen yhteisön uskonnollisuudesta jäi tutkimuksellisessa mielessä puutteelliseksi. Laajemmalla otannalla voitaisiin saada kokonaisvaltaisempi kuva siitä, mitä islantilainen aasainusko on ja miten se vaikuttaa nyky-yhteiskunnassa.

Eri ryhmittymien jäsenmäärät ilmoitettu diagrammeina.

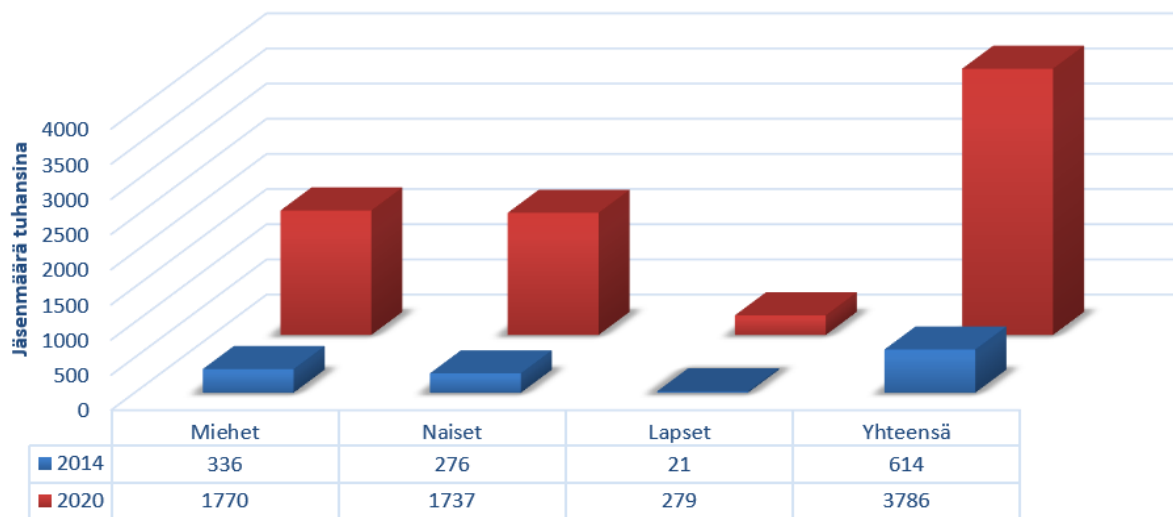

Islamilaiset seurakunat 2011 - 2020

Statistics Iceland - Hagstofa Íslands 2020

Siðmennt - Islannin eettishumanistinen yhdistys 2014 ja 2020

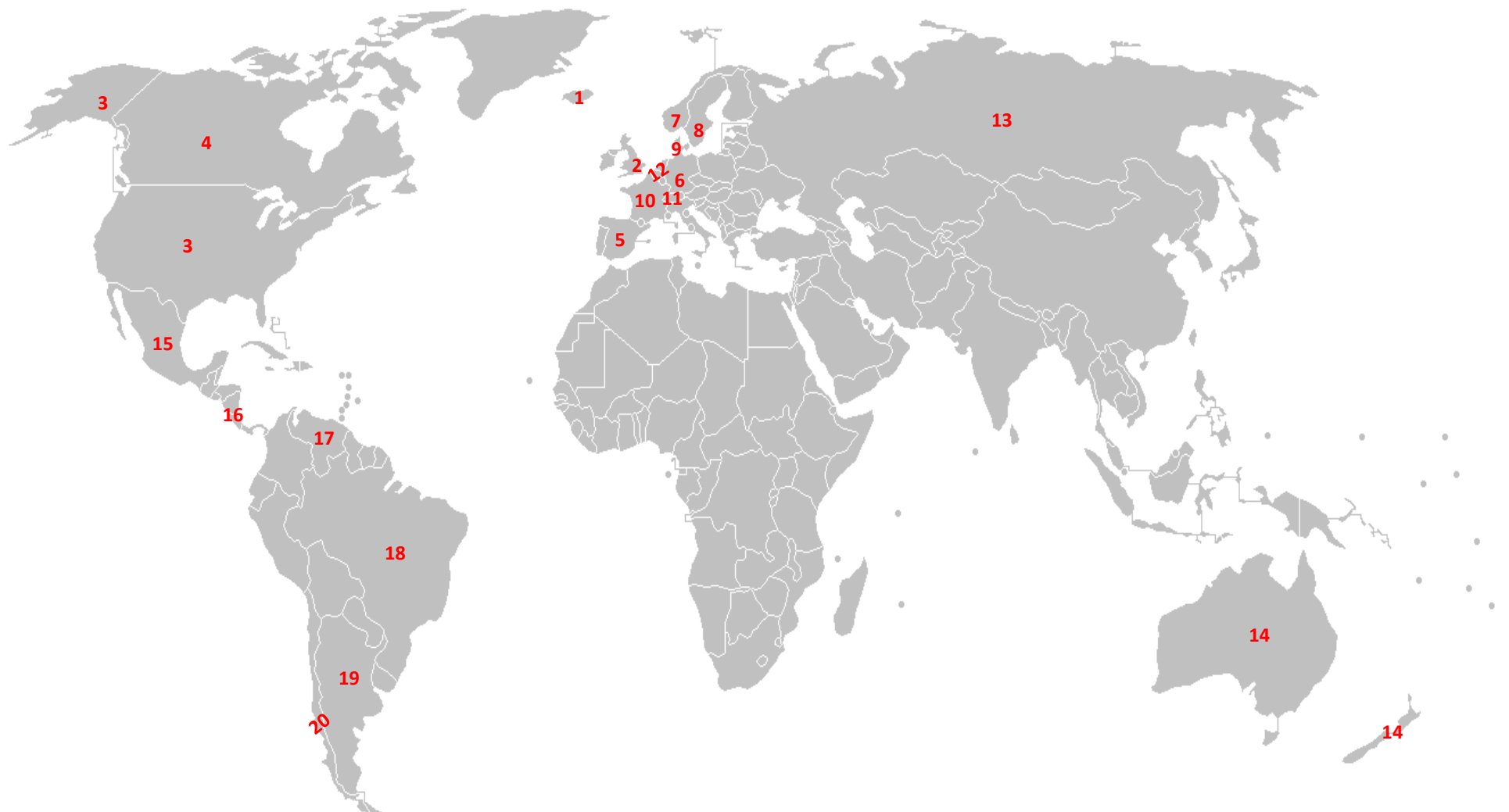
Statistics Iceland - Hagstofa Íslands 2020

Muut, tarkemmin määrittelemättömät ja ei-uskonnolliset liikkeet 2011 - 2020

Statistics Iceland - Hagstofa Íslands 2020

Vuonna 2014 eri maissa tiedossa olleet aasainuskoisten ryhmät

Kartta (2020) Miika T. Meijer

Karttapohja: Wikimap

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/36/World_location_map_terr2015.svg/2000px-World_location_map_terr2015.svg.png

1. Islanti	11. Sveitsi
2. Englanti	12. Alankomaat (Hollanti ja Belgia)
3. Pohjois-Amerikan Yhdysvallat	13. Venäjä
4. Kanada	14. Australia ja Uusi-Seelanti
5. Espanja	15. Meksiko
6. Saksa	16. Costa Rica
7. Norja	17. Venezuela
8. Ruotsi	18. Brasilia
9. Tanska	19. Argentiina
10. Ranska	20. Chile

KOSMOLOGIA

Kuten Graham Harvey toteaa aasainuskoisten kosmologian maailmanselityksen rakentuvan vahvasti perinteille. Kansanperinteen mukaan maailmoja on yhdeksän. Numero yhdeksän on muutenkin pyhä luku. Ennen Maan luomista maailmankaikkeus sisälsi Tulihenkien maan (*Múspellsheimur*) ja Jäätävän kylmyyden maan (*Niflheimur*). Kyseiset maailmat muodostavat vastakohtaparin. Jäätävän kylmyyden maasta virtaa myrkyllinen Élivogar-virta jäisine laineineen, kun Tulihenkien maan lämmössä syntyi maailman ensimmäinen elollinen olento jäätursas eli Ýmir-jättiläinen. (Harvey 2007, 54; Sumari 2007, 7–8.)

Yhdeksän maailmaa oli yhteydessä maailmanpuuhun, Yggdrasiliin. Yggdrasil on kaiken elämän ylläpitäjä, jonka juuret ulottuvat kaikkialle. Mainitut maailmat edustavat omia asukaskuntiaan: ihmisten maa (*Mannheimur*, jonka suojana oli Keskikartano, *Miðgarður*) on omansa. Jumalilla on kaksi omaa maataan, vaanien *Vanaheimar* sekä aasojen *Goðheimur*, jossa sijaitsi aasojen linnakaupunki *Ásgarður* ja taistelussa kaatuneiden sotilaiden sali, *Valhalla*. Jättiläisillä on oma maansa (*Jöutunheimar*), jonka yhdistää aasojen maahan Sateenkaarisilta, *Bilfröst*. Vastaavasti kääpiöillä ja tontuilla on omat maansa. (Harvey 2007, 54; Sumari 2005, 8–9.)

Graham Harvey toteaa, että maailmojen välillä on yhtäjaksoista liikettä ja matkaaminen varsinkin jumalien ja jättiläisten maan välillä on yleistä. Luodussa maailmankaikkeudessa ei kuitenkaan ole rauhaa eikä järjestystä; kansanperinnön ja saagojen tarinat kertovat alinomaisista konflikteista. (Harvey 2007, 54.)

Tarinoiden mukaan varjo-olentojen Niflheimuria hallitsee Lokin tytär Hel, joka on puoliksi elävä ja lihanvärinen, puoliksi elävä ja sininen. Niflheimuriin ulottuu Yggdrasilin pisin juuri, jota tarinoissa järsii lohikäärme Niðhöggr (Ilkeyttään Tuhoava) samalla kun hirviö imee nesteet kuolleiden ruumiista. (Sumari 2005, 8.)¹,

Myyttiperinteessä keskeisiä maailmoja ovat myös *Álfheimur*, valoisten haltijoiden maa, jotka hyväntahtoisina toimivat välittäjinä ihmisten ja jumalien välillä. Kääpiöiden maa eli mustien haltioiden maa, *Svartáfaheimur*, ja sen asukkaat asuivat maan alla tai suurten kivien sisällä sepäntaitojaan taidokkaasti halliten. (Sumari 2007, 10.)

¹ Kuten Sumari toteaa, sana ”helvetti” tulee erisnimestä *Hel*. *Hel-viti* on tarkoittanut ”Helin rangaistusta”. Tietä Helin valtakuntaan kutsuttiin *Helveguriksi*. Kirjoittajan huomautus.

Luomisen ja uuden syntymisen kannalta tärkeä hahmo on Ýmir-jäätorsas. Hän kanssaan maailmaan ilmestyi myös myyttinen alkuäiti, Auðhumla-lehmä. Lehmä sai ravintonsa nuolemalla jäisiä suolakiviä, jonka surauksena Auðhumla alkoi tuottamana maitoa, jolla Ýmir eli. Ýmirin hiestä kasvoivat mies ja nainen, ja kun Ýmirin jalka yhtyi toiseen jalkaan, syntyi kuusipäinen poika, kaikki jättiläisten sukua. Auðhumlan kuolasta syntyi Búri (Poika), josta sai alkunsa jumalten suku.

Lopulta alkujätti Ýmir surmattiin ja hänen lihastaan luotiin maa ja hänen verestään. Luista ja hampaista taas luotiin vuoret ja kivet, hänen hiuksistaan kasvit ja pääkallostaan taivaankuori. Ýmirin aivoista tehtiin taivaan pilvet. Ýmirin kuolleesta ruumiista luotiin myös kääpiöt; ne syntyivät pilaantuvan lihan madoista. Ihmiset saivat alkunsa, kun Búrin pojan Borin pojan pojat kävelivät rannalla ja löysivät kaksi puunrunkoa. Puunrungoista Búrin jälkeläiset loivat ihmisten esivanhemmat, Askurin ja Emblan. (Sumari 2007, 10–11.)

JUMALIA JA USKOMUSOLENTOJA

Snorri Sturlusson järjesti viikinkien jumalmaailman 12 pääjumaluuteen, parthenoniin, kreikkalais-roomalaisen esikuvan mukaan. Tässä ei ole aiheellista käydä läpi koko jumalparthenonia, mutta esittelen jumalista tärkeimmät. Viikinkien kertomusperinteessä esiintyy kahdensukuisia jumalia.

Vaanit edustivat hedelmällisyyden, sadon ja luonnon jumaluuksia, aasat taas olivat sodanjumalia. Heidän yhteiselonsa ei ollut mitenkään rauhaisaa, vaan he olivat usein sodassa keskenään, mutta tarinan mukaan he saivat viimein solmittua rauhan. Rauhan merkiksi syntyi Kvasirin, jumalista viisain, joka kiersi maailmoja lisää tietoa keräten. Samoin oli Mimir-jättiläinen ja Hænir, jotka olivat yhdessä voittamattomia viisauudessaan. (Sumari 2007, 12–13.)

Hyvin oleellinen jumaluus on Thor (isl. *Þór*, muin. norj. *Þórr*), on Odinin ja Frörgynin (Maa) poika, jumalista voimakkain, ihmisten suojelija ja ukkosen jumala, jota islantilaiset pitivät suojelusjumalanaan. Hänen tunnusmerkkinsä on Mjöllnir, jota heittämällä loi salamat samaan aikaan kun hän kulki taivaalla pukkiensa vetämissä vainussa. Odin (isl. *Óðin*, muin. norj. *Óðinn*), ”Korkea”, on tarinoiden ylijumala. Hänen nimiepiteettinsä ovat lukuisat, ja saattavat siksi aiheuttaa epäselvyyttä jumalan henkilöllisyydestä.

Odin on lisäksi shamaani ja intohimoinen viisauden hankkija, joka kaihda saada viisautta hinnalla millä hyvänsä. Saadakseen viisautta, hän saattaa uhrata toisen silmänsä tai riippua hirtettynä yhdeksän päivää Maailman puussa. Odin tunnetaan ulkoisten merkkiensä, kuten sinisen viitan, keihäänsä Gungnirin leveälierisen hattunsa perusteella. Hän saa uutiset maailmoista korppiensa Huiginn (Ajatus) ja Muninn

(Muisto) välityksellä ja hänen ratsunsa on kahdeksanjalkainen Sleipnir. Hänellä on myös kaksi vahvaa suttu, Geri (Teko) ja Freki (Tahdonvoima). (Sumari 2007, 13–14, 16.)

Odinin puoliso on Frigg-jumalatar, joka todennäköisesti oli alun perin aivoliiton suojelija. Hänen ja puolisonsa valtaistuini Hliðskjálf on Valaskjálfissa, josta he näkevät kaikkialle maailmaan. Odinin ja Friggin poika oli Baldur (myös Baldr tai Balder), jota kutsutaan epiteeteillä ”hyvä” ja ”kaunis”, jumalista rakastettavin. (Davidson 1990, Sumari 2007, 17.)

Kertomusten pahuutta edustaja on Loki, jättiläisten Laufeyn ja Fárbautin poika. Jättiläisenä hän kuitenkin elää aasojen keskuudessa; hän on Odinin adoptoitu veli ja veriveli. Jumala pystyy muuttamaan vaittomasti olomuotoaan ja tekee ratkaisunsa usein juonitellen ja älyllään ratkaisten. Lokin jälkeläiset tietävät tuhoa: Jörmungandr-käärme, Hel ja Fenrir-susi. (Sumari 2007, 15.)

Vaaneista tärkeimmät jumalat ovat Njörður, Freyr ja Freija. Freija on rakkaudenjumalatar, joka opetti aasoille shamanistisia tapoja. Freijan kerrotaan liikkuvan kissojen vetämillä vaunuilla, ja siksi eri lähteissä hänet saatetaan yhdistää löyhään moraaliin ja kullanhimoon. Freijan kaksoissisar on Freyr, jonka tehtävänä on huolehtia kasvillisuudesta ja ihmisten menestyksestä. Molempien jumalien isä oli Njörðurin, meren ja tuulen jumala. (Davidson 1990, 29; Sumari 2007, 13–14, 17)

Nornat olivat Yggdrasilia vartioivia hengettäriä, jotka pitivät silmällä kohtalon lähettä, Urdin kaivoa. He asuivat kohtalon lähteen äärellä määräten ihmisten kohtaloista ja olivat nimeltään Kohtalo (*Urðr*), Kehittyminen (*Verðandi*) ja Syyllisyys (*Skuld*). Heidän tehtävänä oli kastella maailman puuta joka päivä ja valkaista se lähteen savella suojaten näin sen eloa samalla kun tippuva vesi kosteutti kaiken maan. (Davidson 1990, 26.)

Snorrin kuvausten perusteella kuoleman maassa asusti olentoja, jotka olivat välittäjiä Odinin ja kaatuneiden soturien välillä. Nämä välittäjähenkilöt olivat valkyyrioita, jotka noutivat kaatuneet Valhallaan. Ne kuvataan panssarisopaan pukeutuneiksi, hevosilla ratsastaviksi naisiksi, ja tarinoissa heillä on kyky kulkea nopeasti maiden ja merten yli. (Davidson 1990, 61.)

Huldufólkit eroavat muista yliluonnollisista olennoista siinä, etteivät ne kuulu Eddojen tai saagojen kertomusperinteeseen. Ne ovat puhdasta kansanperinnettä. Islannin ohella ”kätkeytyt ihmiset” tunnetaan Färsaarten kansanperinteessä.

KAIKEN PÄÄTTYMINEN, FIMBUL-TALVI JA UUDEN SYNTYMINEN

Maailmanloppu, ragnarök, alkaa sinä päivänä, kun vangittu Loki pääsee irti. Syynä Lokin vangitseminen

seen oli se, että hän antoi Odinin sokealle pojalle Höðurille mistelinoksan ja käski tätä heittämään sillä päin Balduria. Oksa muuttui myrkkykäärmeeksi surmaten Baldurin. Lokin riuhdottua itsensä vapaaksi hän ryhtyy poikansa Fenrir-suden avustuksella tuhoamaan maailmoja. Múspellsheimurin jättiläiset ja demonit hyökkäävät jumalten asuinsijoille; ja jumalien puolella taistelevat ihmiset ja Valhallan kaatuneet soturit.

Odin viettelee Rindurin, joka synnyttää Válin, joka vasta vastasyntyisenä on valmis kostamaan Baldurin kuoleman. Toinen Odinin pojista, Hermóður, on valmis hakemaan Baldurin Helheimurista onnistumatta tehtävässä Lokin juonien takia. Loki taas on liittoutunut jättiläisten kanssa, ja lopulta Fenrir tappaa Odinin ja nielee Auringon. Maailmankäärme Jörmungandr tappaa puolestaan Thorin, sekä suojelussudet Skollin (Viekas) ja Hatin (Vihainen), joista Hati ryöstää Kuun. (Sumari 2007, 18–19.)

Ragnarökistä jää kuitenkin henkiin joitakin jumalan jälkeläisiä, joiden toimesta alkaa uusi maailman-kausi. Jotkut jumalanpojista kuitenkin selviävät maailmanlopusta, ja heidän toimestaan Baldur ja Höður palaavat kuolleista.

Auringon sammuttua alkaa pitkä kolme vuotta kestävä Fimbul-talvi, joka aiheuttaa nälänhätää ja kuolemaa ihmisille. Vain kaksi ihmistä, Lif ja Leifrasil, jää henkiin ja heidän kauttaan ihmissuku jatkaa olemassaoloaan. (Sumari 2007, 19.)

KOSMOLOGISET KÄSITYKSET TÄNÄÄN

Harveyn mukaan jotkut uus pakanat saattavat pitää esitettyä kosmologiaa todellisena kuvana maailmankaikkeudesta, vaikka se esitetäänkin runollisena. Jumalat ja esitetyt maailmat ovat olemassa ja kaikkiin maailmoihin on mahdollista matkustaa, kaikkeus on syntynyt tulen ja jään vuorovaikutuksesta, ja kaikki tulee tuhoutumaan kosmiseen konfliktiin. Joillekin vanhat arvot ja perinteet, kuten kunnia, sukulaisuussuhteet, luottamus ja vahvuus, ovat vielä nykyään tavoittelemisen arvoisia ja niitä pitää kunnioittaa. Yggdrasil edustaa, jos ei muuta niin symbolisesti, nykypäivän yhteisöllistä ja yhteiskunnallista sitoutumista. (Harvey 2007, 57.)

Tulkinnat voidaan nähdä myös jungilaisen analyyttisen psykologian valossa. Harvey toteaa, että tällöin ajatukset yhdeksästä maailmasta voidaan ymmärtää mytologian tarjoamina kartoina ihmisten sisäisistä maailmoista. Esimerkiksi jonkin esitetyistä maailmoista voisi edustaa tietämättömyyden tilaa, jota voitaisiin tutkia terapeutisesti paremman käsityksen saamiseksi itsestä tai itsen tilasta. Toista maailmaa voitaisiin puolestaan lähestyä itsestä huolimatta toisenlaisen ymmärryksen tasolta. Jotkut pitävät jumaluuksia ihmiskunnan älynä tai ”korkeampana voimana”; jättiläiset taas edustavat paremminkin vaimomaista toimintaa. Kenties joillekin jättiläiset ovat nykyfysiikan terminologiaa käyttäen inertian edus-

tajia, joilla on selkeä taipumus entropiaan, siinä missä jumalat edustavat evoluution monimuotoisuutta ja entropiaa.

Harvey lisää, että tosiseikka kuitenkin lienee, että suurin osa pakanoista on polyteisteja, jotka tunnustavat jumalien ja muiden niin sanottujen yliluonnollisten olentojen olemassaolon todelliseksi. Tämän ei pitäisi olla kuitenkaan ristiriidassa myöskään terapeutisille tulkinnoille tai estää kutakin pakanaa mietiskelemästä omaa elämäänsä ja tekojaan jumalien esimerkkien mukaan. Jumalia saatetaan jopa palvoa ja heidän esimerkeistään etsitään viisautta, ymmärrystä, voimaa ja oivalluksia jokapäiväiseen elämään. Joillekin pakanoille ”jumalaksi tuleminen” on osoitus aikoinaan eläneistä ihmisistä, jotka ovat tulleet jumaliksi ja ovat kehittymässä vielä voimakkaammiksi tekijöiksi maailmankaikkeudessa. Totuus on joka tapauksessa se, että kosmologiset tulkinnat elävät kaikkialla tarinoissa, joiden symboliikkaa ja merkitystä tutkitaan jokapäiväisessä elämässä erityisesti riimujen avulla. (Harvey 2007, 57–58.)

RUNOKATKELMIA

NIMENANTOJUHLA

Megi mannheill
nafni fylgja
styrki þig guðir
og goðar vættir
álfar og dísir
og allt sem lifir,
gróður jarðar
og geisli sólar.

Ihmismielen anna
opastaa,
nimetä jumalat
ja oikeamieliset voimat.
Haltiat, kohtalon hengettäret
ja kaikki elollinen,
maan kasvu auringon
säteistä lähtien.

Sveinbjörn Beintenson

Suomentanut Miika T. Meijer

KONFIRMAATIO

Korkean runo (Edda 1982, 43–44.):

44. Jos sinulla on ystävä
ja uskot häneen
ja toivot häneltä hyvää,
niin osoita luottamusta,
vaihda lahjoja,
etsi hänen seuraansa usein.

45. Ja jos toinen on,
jota epäilet,
mutta toivot hänelle hyvää,
kauniisti puhu,
mutta petosta mieti
ja palkitse valheella vilppi.

HÄÄT

Sigrdrifan laulu (Edda 1981, 132.):

Pappi:

4. Terve, päivä!

5. Terve, aasat!

Terve, päivän pojat!	Terve, aasattaret!
Terve, yö ja yön sisar!	Terve, sinä mainio maa!
Lempeät silmät	Puhetaito ja viisaus
te luokaa tänne	tulkoon meille,
ja voittomme varmistakaa!	elinpäiviksemme parantava käsi!

6. Tuon olutta, juo,
sodan omenapuu!
Sen täyttää mahti
ja maineen loisto,
se on pantu lauluin
ja parannussanoin,
onnekkain loitsuin
ja iloisin riimuin.

Suomentanut Aale Tynni

Korkean runo (Edda 1982, 44–45.):

Sulhanen:

47. Olin kerran nuori
ja kuljin yksin
ja eksyin tutulta tieltä;
olin rikas, niin tunsin,
kun tapasin toisen,
ihminen on ihmisen ilo.

Morsian:

50. Kivikkokummulla
mänty kuivuu,
jos ei kata sitä havut, ei kaarna;
niin käy hänen,
josta kukaan ei huoli,
mitä varten hän eläisi yhä?

Suomentanut Aale Tynni

HAUTAJAISET

Heill dagr!	Tervehdys päivälle!
Heilir dags synir!	Tervehdys päivän pojille!
Heil nótt ok nift!	Tervehdys yölle, tämän tyttärelle!

Óreiðum augum
lítið okkr þinig
ok gefið sitjöndum sigr!

Tarkkailkaa meitä
varjelevin silmin,
odottelemme voittaaksemme.

Heilir ásir¹!
Heilar ásynjur!
Heil sjá in fjölnýta fold!
Mál ok mannvit
gefið okkr mærum tveim
ok láknishendr, meðan lifum.

Tervehdys jumalille,
teille jumalattarille!
Runsas maa, anna meille
viisautta ja puheenlahjat,
ja parantajan kädet,
kunnes päättyy elämä.

Suomentanut Miika T. Meijer

(Edda 1982, 50.)

76. Karja kuolee,
kuolee suku,
sinä kuolet samalla lailla,
mutta jos olet yhden tiedän,
saanut oivan nimen,
se ei voi ikinä kuolla.

77. Karja kuolee,
kuolee suku,
sinä kuolet samalla lailla;
mikä ei kuole:
menneen miehen maine.

Suomentanut Aale Tynni

¹ *Ásir* tarkoittaa ”aasaa” ja *ásynjur* ”aasatarta”, ja esim. Tynni käyttää näitä suomennoksissaan. Koska kuitenkin nykyasainuskon jumalkategoriaan katsotaan kuuluvan myös vaanit, olen omassa käännöksessäni suomentanut käsitteet ”jumalana” ja ”jumalattarena”. Tämä näyttäisi olevan käytäntö usean englanninkielisen käännöksen kohdalla. Kirjoittajan huomautus.

Kuvat 1 ja 2. Ásatrúarfélagiðin toimisto ja juhlatila Síðumúli 15:ssa Itä-Reykjavíkissa.

Kuva 3. Jörmungandr, maailmankäärme.

Kuva 4. Odin.

Kuva 5. Thor.

Kuva 6. Lauantain avoimet ovet 23.9.2013. Pöydän keskellä tyttö polvellaan istuva mies on ylipappi-Hilmar.

Kuva 7. Thor oli pakan-
aikana Islannin suojelus-
jumala. Todennäköisesti
ainoa säilyt alkuperäinen
jumalkuva, jonka pohjalta
muun muassa ruotsalaiset
Thorin patsaat on tehty.
Kansallismuseo, Reykjavík.

Ásatrúarfélagið: Interview questions September 2013, Reykjavík

1. Tell briefly about yourself: i.e. Who are you?, When and where were you born? What kind of family did you have?, Where have you gone to school, and what, if any you have studied after school?, What is your occupation? What is your marital status?
2. How did you become an *asatrobearer*?
3. What kind of community Ásatrú Association is? You can tell in your own words such as your common/social events, fêtes/celebrations and everyday life together.
4. What kind of security, or even comfort your faith gives you?
5. In asatro there is not an official theology or doctrines. In your case, is it rather question of ethical practices, a worldview or a lifestyle? It would be good if you could tell about this in your own time and place without forget details.
6. What does tradition mean to you? If it means anything, can you tell me more about it? What kind of levels you will find from the tradition? And in what way you might take advantage of the tradition?
7. You are *allsherjargoði* or the high priest. Could you expose what are your main duties in Your associations?
8. What do the Gods (Thor, Odin and the others) mean to you? Do you pray to them, or do you ask for their help, comfort etc. in your daily life? What are their powers (how mighty they are)?
9. I would like to know little more about blót. It is a sacrificial victim. To whom You sacrifice: to the god(s), the hero(es), or the (family) ancestor(s), ... or to who(se) else?
10. Could you tell me little more about blóts and other ceremonies? I mean what are their main contents or how are they structured? So for example how *Yule blót* starts, progress and ends?
11. Is there something that is sacred? In case of yes, what is sacred and how does it show in Your ceremonies and/or in your own daily life?
12. What is your attitude to other religions or religious in general?

Ásatrúarfélagið: Interview questions September 2013, Reykjavík

1. Tell briefly about yourself: i.e. Who are you?, When and where were you born? What kind of family did you have?, Where have you gone to school, and what you may have studied after school?, What is your occupation? What is your marital status?
2. How did you become an *asatrobearer*?
3. What kind of security, or even comfort your faith gives you?
4. In asatro there is not an official theology or doctrines. In your case, is it rather question of ethical practices, a worldview or a lifestyle? It would be good if you could tell about this in your own time and peace without forget details.
5. What does tradition mean to you? If it means anything, can you tell me more about it? What kind of levels you will find from the tradition? And in what way you might take advantage of the tradition?
6. Do you have any funny or memorable memory of your rituals or ceremonies? For example of a Summer Blót or Yule blót?
7. What do the Gods (Thor, Odin and the others) mean to you? Do you pray to them, or do you ask for their help, comfort etc. in you daily life? What are their powers (how mighty they are)?
8. I would like to know little more about blót. It is a sacrificial victim. To whom You sacrifice: to the god(s), the hero(es), or the (family) ancestor(s), ... or to who(se) else?
9. Is there something that is sacred? In case of yes, what is sacred and how does it show in Your ceremonies and/or in your own daily life?
10. What is your attitude to other religions or religious in general?

LÄHTEET

Haastattelut

I) Henkilöhaastattelut

Óttar, kesto 43:04

Hilmar, kesto 39:03

Tallennettu Aasainuskoisten yhteisön toimistossa Reykjavikissa 21.9.2013. Kirjoittajan oma tallennearkisto.

Teressa, joulukuu 2016, 6-sivuinen kirjoitus haastattelukysymysten pohjalta. Kirjoittajan oma tallennearkisto

Omat muistiinpanot

”Kenttäpäiväkirja”, Reykjavik 14.9.–23.9.2013

Kirjalliset lähteet

Anttonen, Veikko

(1996) Ihmisen ja maan rajat. ’Pyhä’ kulttuurisena kategoriana. SKS, Helsinki

Beyer, Peter

(1994) *Religion and Globalization*. Sage Publications, London

Björsson, Árni

(2008) *High Days and Holidays in Iceland*. Mál og menning, Reykjavik

Bromley, David G.

(2012) The Sociology of New Religious Movements. Teoksesta *The Cambridge Companion to New Religious Movements*, toimittaneet Olav Hammer ja Mikael Rothstein. Cambridge University Press, New York

Björnsson, Anna Margrét

(2014) First Asatru Temple in 900 Years? Linkki (luettu 3.9.2020):

https://icelandmonitor.mbl.is/news/news/2014/10/14/first_pagan_hof_in_900_years/

Creutz, Gunnar

(2009) Begreppen asatro och forn sed. Julkaisusta *Mimers källa*. Sveriges Asatrosamfund, 22/2009. Pdf-julkaisu. Linkki (luettu 1.9.2020):
https://myclubmember.s3.amazonaws.com/media/filemanager/359/mme4wYdUe4B2/Mimersklla_22_2009.pdf.

Davidson, H. R. Ellis

(1990 [1964]) *God and Myths of Northern Europe*. Penguin Books, London

Eliade, Mircea

(2003) *Pyhä ja profaani*. Suomentanut Teuvo Laitila. Loki-Kirjat, Helsinki

Eskola, Jari & Juha Suoranta

(1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere

Falk, Hjalmar & Alf Torp

(1994 [1903–1906]) *Etymologisk ordbok over det norske og det danske sprog: Ords røtter og opprinnelige betydning*. Faksimile-painos. Bjørn Ringstrøms Antikvariat, Oslo

Gadamer, Hans-Georg

(2005) *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Valikoinut ja suomentanut Ismo Nikander. Vastapaino, Tampere

Gregorius, Fredrik

(2009) *Modern asatro. Att konstruera etnisk och kulturell identitet*. Avdelningen för migrationsvetenskap, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds universitet, Lund

Harrison, Dick

(2009) *Sveriges historia 600–1350*. Norstedts, Stockholm

Harvey, Graham

(2007 [1997]) *Listening People, Speaking Earth: Contemporary Paganism*. C. Hurst & Co Ltd., London

Hjálmarsson, Jón R,

(2009 [1988]) *History of Iceland: From the Settlement to the Present Day*. Forlagið, Reykjavík

Hjelm, Titus

(2005) Tradition as Legitimation in New Religious Movements. Teoksesta *Historicizing "Tradition" in the Study of Religion*, toimittaneet Steven Engler & Gregory Price Gregory. de Gruyter, Berlin

Honko, Lauri

(2001) Kulttuurin pinta ja pohja. Verkkojulkaisu *Tieteessä tapahtuu* 8/2001. Linkki (luettu 1.9.2020): <https://journal.fi/tt/article/view/58121/19801>.

Joas, Hans

(2009) Society, State and Religion: Their Relationship from the Perspective of the World Religions: An Introduction. Teoksesta *Secularization And the World Religions*, toimittaneet Hans Joas ja Klaus Wiegandt, englanniksi kääntänyt Alex Skinner. Liverpool University Press, Liverpool

Kosmin, Barry A. and Ariela Keysar

(2009) *American Religious Identification Survey* (ARIS 2008). Summary report, March 2009. Trinity College, Hartford Connecticut

Kuusjärvi, Sanna ja Jussi Honkanen

(1999) *Ihmisoikeudet ja kehitys: Maailmankansalaisen kypsyyskoe*. YK-liitto, Helsinki

Hentilä, Seppo, Christian Krötzel ja Panu Pulma

(2002) *Pohjoismaiden historia*. Edita, Helsinki

Junnonaho, Martti

(1999) Uususkonnollisuus ja länsimaat. Teoksesta *Uskonnot maailmassa*, toimittaneet Katja Hyry & Juha Penttilä. WSOY, Helsinki

Ketola, Kimmo

(2001) Uudet uskonnolliset liikkeet: Katsaus käsitteisiin, luokituksiin, teorioihin ja tilastoihin. Teoksesta *Vanhat jumalat – uudet tulkinnat. Näkökulmia uusiin uskontoihin Suomessa*, toimittanut Jussi Niemelä. Uskontotiede 6, Helsingin yliopisto Uskontotieteen laitos; Helsinki

(2008) *Uskonnot Suomessa: Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin Suomessa*. Kirkon tutkimuslaitos, Tampere

Laakso, Antti

Yle 15.2.2016: *Katupartiojärjestö Soldiers of Odin pääsi yritysrekisteriin*. Linkki (luettu 1.9.2020): <https://yle.fi/uutiset/3-8673985>

Lassander, Mika

(2017) Pakanuus nykypäivän Suomessa. Teoksesta *Monien uskontojen ja kansojen Suomi*, toimittaneet Ruth Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio & Jussi Sohlberg. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48, Kuopio

Paden, William E.

(1992) *Interpreting the Sacred: Ways of Viewing Religion*. Pacon Press, Boston

(1994) *Religious Worlds. The Comparative Study of Religion*. Beacon Press, Massachusetts

Pakanaverkko

(2004) *Pakanuus ja pakanauskonnot*. Pdf-julkaisu. Pakanaverkko ry, Turku. Linkki

(luettu 1.3.2020): <http://pakanaverkko.fi>

Pétursson, Pétur

(2014) Religion and Politics – The Icelandic Experiment. Julkaisusta *Temenos Volume 50 No. 1*. The Finnish Society for the Study of Religion

Ross, Margaret Clunies

(1998) *Prolonged Echoes. Old Norse Myth in Medieval Northern Societies*. Volume 2: The reseption of Norse myths in medieval Iceland. Odense University Press, Odense

Scott, Fredrick

(2000) *Asatro i tiden*. Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet, Göteborg

Simson, Jake Wallis

Daily Mail 4.2.2016: *Exclusive – Nazi daggers, SS hats and a hangman's noose: On night patrol with the 'Soldiers of Odin', neo-Nazi led vigilantes vowing to 'keep Europe's women safe from migrant sex attacks'*. Linkki (luettu 1.9.2020):

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-3426685/Nazi-daggers-SS-hats-hangman-s-noose-night-patrol-Soldiers-Odin-neo-Nazi-led-vigilantes-vowing-Europe-s-women-safe-migrant-sex-attacks.html>

Smart, Ninian

(2005) *Uskontojen maailma*, s. 12–28. Suomentanut Petteri Koskikallio. Otava, Keuruu

Smith, Jonathan Z.

(2004) The Topography of The Sacred. Teoksesta *Relating Religion: Essays in the Study of Religion*. The Univesity Of Chicago Press, Chicago

Strmiska, Michael

2000 Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism? Julkaisusta *Nova Religio 4, no.1*

Strmiska, Michael F. & Baldur A. Sigurvisson

(2006) Asatru: Nordic Paganism in Iceland and America. Teoksesta *Modern Paga*

nism in World Cultures: Comparative perspectives, toimittanut Michael F. Strmiska.
ABC-Clio, Oxford

Sumari, Anni

(2007) *Óðinnin ratsu. Skandinaaviset jumaltarut*. Toimittanut ja suomentanut Anni Sumari. Like, Helsinki

Tacitus, Marcus Publius

(2018 [1976]) *Germania*. Suomentanut ja selitykset laatinut Tuomo Pekkanen. Gaudemus, Helsinki

Taira, Teemu

(2003) Maallistumisesta notkistumiseen – muuttuva uskonnollisuus ja uskontososiologian näkökulma. Julkaisusta *Sosiologia* 3/2003.

Toimittaja tuntematon

The Guardian 23.12.2013: *Elf lobby blocks Iceland road project*. Linkki (luettu 1.9.2020):

<https://www.theguardian.com/world/2013/dec/22/elf-lobby-iceland-road-project>

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi

(2018 [2002]) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu painos. Tammi, Helsinki

Tynni, Aale

(1981, [1980]) *Eddan sankarirunot*. Suomentanut sekä johdannolla ja selityksillä varustanut Aale Tynni. WSOY, Helsinki

(1982) *Eddan jumalrunot*. Suomentanut sekä johdannolla ja selity

Internet

Aasainuskon yhteisöt (tarkistettu 10.9.2020)

Ásatrúarfélagið (Islanti)

<http://www.asatru.is>

Muut aasainukoiset maailmalla:

Ásatrúfellesskapet Bilfrost (Norja)

<https://www.bifrost.no/>

Asatru Australia & New Zealand (Oseania)

(Facebook-tili)

<https://www.facebook.com/AsatruAustralia/>

Asatru Gotland Fornsed (Espanja)

<http://www.asatru.com.es/>

The Asatru Alliance (USA)	http://www.asatru.org/
Asatru Folk Assembly (USA)	http://www.runestone.org/
British Columbia Heathen (Kanada)	https://bcheathenfreehold.org/
Der Eldaring E.V. (Saksa)	http://www.eldaring.de/
Free Asatruar Union (FAU) (Venäjä) (venäjänkieliset VK-sivut)	https://vk.com/free_asatruar_union
Forn Sed Norge (Norja)	http://www.forn-sed.no/
Forn Sidr Asa- og vanetrosamfundet i Danmark (Tanska)	http://www.fornsidr.dk/
Forn Sidr trù France (Ranska)	https://fornsidrfrance.wordpress.com/
The Odinic Rite (Iso-Britannia)	http://www.odinic-rite.org/main/
Germanischen Glaubens-Gemein- schaft (<i>Germanic Faith Community</i>) (Saksa)	http://www.germanische-glaubensgemeinschaft.de/
Heidnische Schweiz (Sveitsi)	http://www.asatru.ch/
Samfundet Forn Sed Sverige (Ruotsi)	http://www.samfundetfornsed.se/
The Frozen Oak (ruotsin- ja englannin- kieliset sivut)	http://den-frusna-eken.tumblr.com/
The Kith of Yggdrasil (Iso-Britannia) (Facebook-sivut)	https://en-gb.facebook.com/groups/161481960584/
The Odinist Fellowship (Iso-Britannia)	http://www.odinistfellowship.co.uk/
The Wanderer Kindred (USA?)	http://www.wandererkindred.org/index.html
The Troth	http://www.thetroth.org/
Verein für Germanisches Heidentum	http://www.asatru-online.de/
The Asatru Community	http://www.theasatrucommunity.org/italy
The Religion of Asatru	http://www.irminsul.org/as/asr.html
de Negen Werelden (Hollanti)	http://www.negenwerelden.nl/
Norroena Society (USA)	http://www.norroena.org
Uppsala Asatru (englanninkielinen) (Ruotsi)	http://www.uppsalaonline.com/asatru.htm

Muut nettilinkit:

Index Mundi: Iceland Religions

Linkki (tarkistettu 10.10.2020):

<https://www.indexmundi.com/iceland/religions.html>

Jewish Heritage Europe: Iceland

Linkki (tarkistettu 10.10.2020): [https://jewish-](https://jewish-heritage-europe.eu/iceland/)

[heritage-europe.eu/iceland/](https://jewish-heritage-europe.eu/iceland/)

Kotimaisten kielten keskus (Kotus)

Linkki (tarkistettu 1.9.2020): <https://www.kotus.fi/>

Pagan Federation International (Russia)

Linkki (tarkistettu 11.9.2020):

<http://ru.paganfederation.org/en/interviews/heathen-godi-shamanpfi-national-coordinator-interview-with-sigurd/>

Pakanaverkko

Linkki (tarkistettu 11.9.2020):

<http://pakanaverkko.fi> > <https://pakanaverkko.fi/uskonnoista/asatru>

Seigfried, Karl E. H.

The Norse Mythology Blog. Linkki (luettu 11.9.2020):

<http://www.norsemyth.org/2014/01/worldwide-heathen-census-2013-results.html>

Statistics Ireland

Populations by religious and life stance organizations 1998-2020 (luettu viimeksi 1.8.2020):

http://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag_menning_5_trufelog/MAN10001.px/?rxid=4cfc6e75-3bf7-4455-ba53-5cb62900aa65

Videomateriaali:

Znaimer, Moses and Marcia Martin

Next TV, *Asatru – The Revival of an Old Religion*, Canada. Julkaisuvuosi ei ole tiedossa. Linkki (tarkistettu 20.7.2020):

<https://www.youtube.com/watch?v=u1nI1qA9zJQ>

mbl.is

Hilmar Örn Hilmarsson – The Upcoming Temple of the Icelandic Ásatrú Association

Linkki (tarkistettu 10.10.2020): <https://www.youtube.com/watch?v=P4H-kk8r1U>